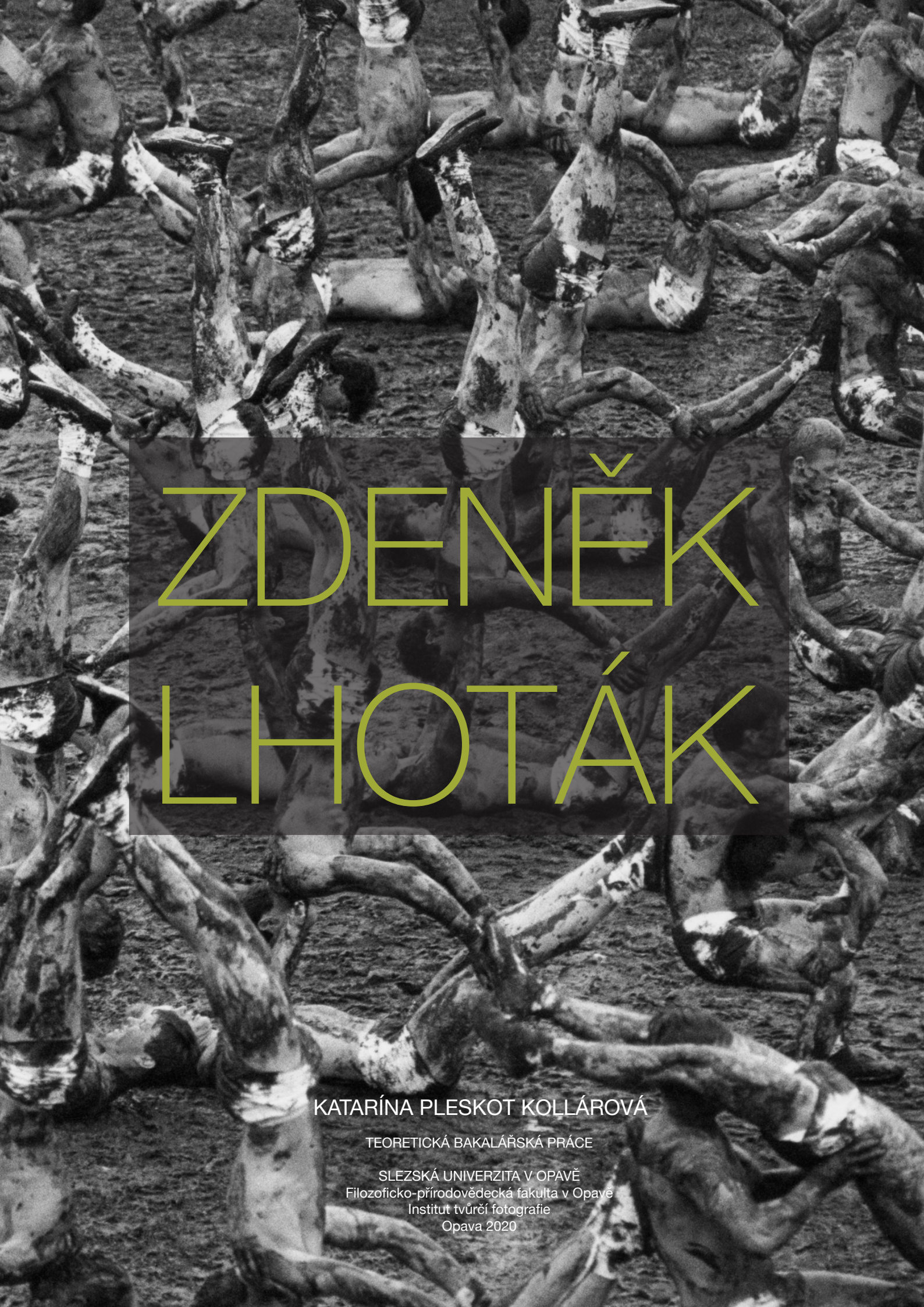

ZDENĚK LHOTÁK

KATARÍNA PLESKOT KOLLÁROVÁ

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Opava 2020

SLEZSKÁ UNIVERZITA

Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

ZDENĚK LHOTÁK

KATARÍNA PLESKOT KOLLÁROVÁ

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Opava 2020

SLEZSKÁ UNIVERZITA

Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

ZDENĚK LHOTÁK

KATARÍNA PLESKOT KOLLÁROVÁ

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus
Oponent: doc. Mgr. Josef Moucha

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Obor: Tvůrčí fotografie
Opava 2020

ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je přiblížit život a dílo fotografa Zdeňka Lhotáka, o kterém zatím není k dispozici žádná publikace, která by se podobným způsobem snažila zmapovat jeho tvorbu. Protože o autorovi je možné nalézt ve veřejně publikovaných materiálech jen omezené množství informací, většina textů v této práci je zpracována z osobních rozhovorů s autorem, písemné korespondence a společného procházení jeho fotografického archivu. Cílem této práce je vytvoření monografie, která uceleně zpracuje dosavadní činnosti autora a odhalí také méně známé či zatím nepublikované práce.

KLÍČOVÁ SLOVA

Zdeněk Lhoták, fotografie česká, fotografie dokumentární, fotografie sportovní, tělesnost, spartakiáda, autoportrét, instalace

ABSTRACT

The goal of this bachelor thesis is to create a retrospective journey through life and works of the photographer Zdeněk Lhoták. Till today there has not been anything published that would map his career in a similar fashion. Since publicly accessible sources only show a very limited amount of information about this author, most of the copy in this publication comes from personal interviews or from written correspondence and mutual discovering of his historical archives. The desired result of this work is to completely and entirely show all of the author's works, including his less known or unpublished pieces.

KEY WORDS

Zdeněk Lhoták, Czech photography, documentary photography, sports photography, human body, spartakiada, self portrait, installations

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2019/2020

Zadávající ústav: Institut tvůrčí fotografie

Studentka: BcA. Katarína Pleskot Kollárová

UČO: 42657

Program: Filmové, televizní a fotografické umění a nová média

Obor: Tvůrčí fotografie

Téma práce: T: Zdeněk Lhoták

Téma práce anglicky: T: Zdeněk Lhoták

Zadání: Monografická studie o Zdeňku Lhotákovi, výrazné osobnosti české fotografie, mj. držiteli prestižního ocenění World Press Photo za svůj cyklus o spartakiádě z roku 1985. Tato práce odborně zpracovává komplexní práci autora a přináší dokumenty i informace vyplývající z rozhovorů s autorem i společného zpracování archivu.

Literatura:

LHOTÁK, Zdeněk: *DIS-TORZA*. nakladatelství KANT - Karel Kerlický, 2009. Zdeněk Lhoták: *CORPUS DELICTI*. Rabasova galerie, Rakovník. ISBN 978-80-87406-77-9. *Tělo - Znak*. Rabasova galerie Rakovník. ISBN 978-8-0874063-7-3.

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus

Datum zadání práce: 7. 4. 2020

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze citované zdroje, které uvádím v bibliografických odkazech.

SOUHLAS SE ZVEŘEJNĚNÍM

Souhlasím, aby tato bakalářská práce byla zařazena do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a zveřejněna na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří především MgA. Zdeňku Lhotákovi za čas a pozitivní energii, které věnoval naší společné práci, i obětavost při komplikované finalizaci práce navzdory nouzovému stavu v ČR.
Děkuji také prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi za jeho cenné podněty, milé konzultace a všem pedagogům Institutu tvůrčí fotografie za inspirativní prostředí a konzultace. Chtěla bych také poděkovat rodině a přátelům Zdeňka Lhotáka za poskytnuté rozhovory a doplnění cenných informací. Dále BcA. Kristýně Vackové za návrh grafického designu této publikace a Mgr. Veronice Makovské za jazykovou korekturu.

V Praze, 26. 6. 2020 Katarína Pleskot Kollárová

OBSAH

1/ ÚVOD 19

2/ DĚTSTVÍ A RODINA 23

3/ POČÁTKY TVORBY 33

– Personalizace sportovní fotografie 35
– Ateliér 37

4/ STUDIUM NA FAMU 39

– Školní práce 41
– Nový pohled na Spartě 51
– Pracovní pozadí 57
– Kontext 61

5/ O TĚLESNOSTI 63

– Akt či neakt 65
– Vlastní tělo 69
– Lidské vs. vepřové 79
– Vztah muže a ženy 81

6/ CYKLUS SPARTAKIÁDA 93

7/ CYKLUS REVOLUCE 101

8/ CYKLUS HORNÍCI 107

9/ CESTY 111

– Cesty na Východ a láska k Tibetu 113
– Cyklus United Colors of Nepal 121
– Cyklus USA 127

10/ SPOLUPRÁCE S JIŘÍM HANKEM 129

– Rozhovor s Jiřím Hankem 130

11/ VOLNÉ M 133

12/ ZNAMENÍ MOCI – Pocta Janu Zahradníčkovi 139

13/ DETAILY MALÉ STRANY 143

14/ INSTALACE 145

15/ PEDAGOGICKÁ ČINNOST 155

16/ ORGANIZACE A KONCEPCE VÝSTAV 157

17/ DCERA ANDREA 163

– Rozhovor s dcerou Andreou 164

18/ FOTOGRAFIE JÍDLA 175

19/ OSOBNOST ČESKÉ FOTOGRAFIE 2019 177

20/ ZÁVĚR 181

Životopis 183

Přehled výstavní a publikační činnosti 185

Jmenný rejstřík 193

Seznam zkratek 197

Užitá literatura a zdroje 197

© Douglas W. Malor / 1994

„Jsem ambiciózní idealista a ostýchavý exhibicionista. Tělesnost se mi montuje takřka do každé mé aktivity intenzivně až obsedantně. Potřeba seberealizace mě dovedla k fotografii a prostředí na FAMU mě inspirovalo k možnosti řešit otázku tělesnosti v akceptovatelné rovině. Prací s detaily dvou těl (mužského a ženského) v lyricky brutálních kompozicích v cyklu „Kontakty“, barokně dramatickými kompozicemi a počítačovými montážemi figur v cyklu „Znamení moci“ jsem si dořešil potřebu svoji práci maximálně přiblížit grafické tvorbě. Následující cyklus „Autoportrétů“ se ukázal být ideálním prostředkem sebereflexe, vymezování místa ve společenství lidí blízkých a naopak provokativní konfrontace s odlišnými názory. Relativizací mužského, ženského i erotického tvarosloví se pokouším narušovat stereotypy v konvenčním vnímání tělesnosti, sexuality a estetických hodnot. Často pracuji intuitivně bez možnosti přímé kontroly snímaného záběru v hledáčku kamery, faktor náhody je součástí mé tvorby. Prostřednictvím instalací sebeironizujích figur do reálných prostorů si naplňuji stále intenzivnější potřebu bavit sebe i diváka. V posledním projektu využívám pro obrazové zkoumání vlastního těla i záznamy z endoskopického, MR a RTG vyšetření. Práce na většině mých fotografií je vysoce privátní záležitostí, do jisté míry hraničící až se sebetrýzněním. Výsledná fotografie je něco, co je třeba si zasloužit.“[1]

Zdeněk Lhoták, duben 2019

1 LHOTÁK, Zdeněk. Katalog Zdeněk Lhoták – Corpus delicti. 1. vydání. Rakovník: Rabasova galerie, 2019. nestr.

Autoportrét, Čína / 1989

1 ÚVOD

Fotografa Zdeňka Lhotáka jsem měla spojeného zejména s jeho oceňovaným souborem Spartakiáda, originálními autoportréty a sérií Kontakty, ve které zvláštně proplétající se těla vypráví o vztahu muže a ženy. Než jsem ho poprvé oslovila ke spolupráci, pátrala jsem po všem, co o něm kdy bylo napsáno. A s údivem zjistila, že toho není v odborných publikacích ani na internetu k dispozici mnoho. Snažila jsem si tak ve své hlavě vytvořit obraz jeho osobnosti, poskládaný ze střípků informací, které jsem o něm posbírala. Dívala jsem se na jeho autoportréty a poslouchala hlas ze záznamů rozhlasových rozhovorů, zkoumala instalace s ironickým podtextem nebo sportovní snímky z prostředí pražské Sparty.

A hned při prvním setkání jsem si znovu uvědomila, jak moc mohou být díla, která autoři veřejně prezentují, pro diváka zavádějící. Že dílo samé není to, co nutně musí být totožné s podstatou umělce, že u fotografa, který prezentuje své nahé tělo v rámci rozverné ironizující instalace, se nemusí nutně jednat o bláznivého extravagantního umělce. V ateliéru poblíž pražského Újezdu mě totiž uvítal někdo zcela jiný.

Zdeněk Lhoták s krásným plachým úsměvem, sport na něm zcela jistě zanechal stopy v podobě mladistvého vzhledu a stále pevného těla, které opakovaně zobrazoval také na svých fotografiích. Působil nečekaně introvertně, na každou mou otázku odpovídal až po pár vteřinách, soustředěně a velmi rozvážně. Snažil se vždy vystihnout to podstatné a najít pro to ta nejefektivnější slovní spojení. Bylo hezké sledovat, jak se upřímně snaží pátrat ve své paměti nebo se usmívá nad svými prvními plachými pokusy o fotografování modelky. Také prostředí jeho malostranského ateliéru, kde naše pravidelná setkávání probíhala, nám bylo samo o sobě inspirací. Na zdech visela řada jeho fotografií i artefaktů z instalací. V kuchyňce voněla káva a u malého stolku potichu pracovala na čemsi, pro mě tajemném, jeho milá a vždy usměvavá žena Zdeňka. Jen na jeho výzvu tu a tam něco něžně doplnila, když si autor nemohl vybavit některé konkrétní vzpomínky.

Velmi aktivně mi pomáhal po celé měsíce s tvorbou této práce, ponořil se zaníceně do svého archivu a jako střípky skládačky jsme postupně vybírali to podstatné, co by mohlo být její součástí. Občas se rozsvítil skoro jako dítě, které najde pod postelí starou krabici plnou dávno zapomenutých předmětů. Projevila se tu rovněž jeho úžasná disciplinovanost a smysl pro pořádek (možná ji teď podvědomě přičítám jeho aktivnímu vztahu ke sportu a pobytu na vojně), nalezl totiž bez větších potíží všechny fotografie, které jsme v této práci chtěli prezentovat, ale také množství jiných pokladů, které by vydaly na mnohem obsáhlejší publikaci. Mohla jsem si tak prohlédnout například staré fotografie jeho rodiny, telegramy ze soutěží, cestovatelské deníky hustě popsané osobními záznamy i precizně ručně lepené knihy z dob studia na FAMU. Jeho pracovitost a systematičnost mi připadala až fascinující. Stále jsem měla pocit, že vždy přesně ví, co dělá, a každý jeho počin je podložený hlubokou úvahou. Jeho „kultivovaný humor“ byl nakažlivý.
Občas jsme společně tápali nad možným popisem jeho vlastních autoportrétů. Zejména mě pobavily diskuze nad jednotlivými částmi těla, které byly na fotografiích zobrazeny, neboť už i pro samotného autora a modela v jednom bylo nemožné rozklíčovat jejich tajemný původ.

Tyto společné okamžiky nám bohužel náhle přerušilo vyhlášení nouzového stavu v ČR následkem pandemie koronaviru. Manželé Lhotákovi se na několik měsíců odstěhovali na svou chalupu v Podluzích. I přesto mi však nadále Zdeněk Lhoták hlásil své objevy a koncentrovaně pracoval na třídění svého archivu. Naše rozhovory probíhaly tou dobou převážně v písemné formě, jen jednou jsme si u vrátek s ústy přikrytými rouškami vyměnili těžkou krabici s dokumenty i lahev vína pro zpříjemnění tohoto zvláštního období plného nedobrovolné izolace. Přes veškeré komplikace se nám snad společnými silami podařilo dokončit práci, která prezentuje to zásadní z autorovy tvorby. Nesnažila jsem se tu za každou cenu popsat co největší množství stran prázdnými slovy. Spíše se pokouším vystihnout to nejzajímavější z autorova života a umělecké tvorby. Sám fotograf Zdeněk Lhoták nemá rád vše zcela jednoznačné a často rád nechává diváka tápat. Ví, že si v jeho fotografiích každý najde to, co je blízké jeho osobnosti, a tím si jeho dílo žije tak trochu dalším životem i poté, co už dávno visí na stěnách galerií.

Vážím si toho, že jsem mohla tuto spolupráci zrealizovat, a vážím si také autora, o kterém práce pojednává. Byla to pro mě cenná zkušenost a radost díky setkání s přemýšlivým, skromným a vstřícným autorem. O to více mě potěšilo, že těsně před odevzdáním této bakalářské práce byl právě Zdeněk Lhoták zaslouženě oceněn Asociací profesionálních fotografů ČR za dlouhodobý přínos v oblasti fotografie.

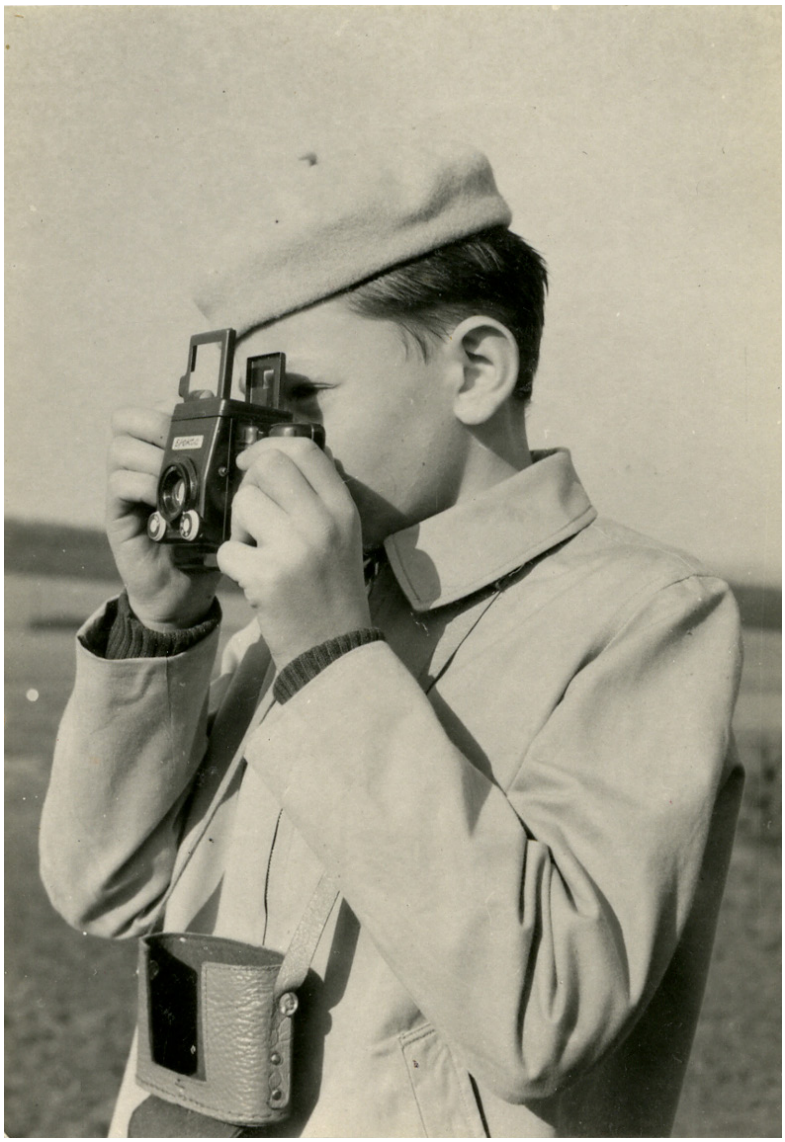

Zdeněk Lhoták / 1962

2 DĚTSTVÍ A RODINA

Zdeněk Lhoták, jeden z mála českých fotografů oceněných nejprestižnější cenou v oblasti žurnalistické fotografie World Press Photo, se narodil 15. 5. 1949 v obci Rovensko pod Troskami, kterou obklopuje půvabná krajina Českého ráje. A právě krása, její relativizace, stejně jako ošklivost a narušování stereotypů, se staly fotografovým životním krédem.
Následující text přibližuje autorovo rodinné zázemí, dětství a počátky tvorby.

Zdeňkova otce Vladimíra vychovávali příbuzní v Rovensku pod Troskami v prostředí hotelu U Studničků, který původně vlastnili. Dětství tak strávil se svou tetou a strýcem, kteří mu jako hoteliéři vštěpovali základy slušného chování a etikety, takže vyrostl v typicky elegantního úředníka. I přes stabilní zázemí a kvalitní výchovu však zůstal v hloubi své křehké duše otcovým činem poznamenaný a celý život ho kvůli této rané zradě provázela nejistota a ostych.
Svou budoucí ženu Elišku potkal mladý Vladimír na vojně roku 1947 ve vesnici Podluhy. Po svatbě, která se konala rok po seznámení, se mladý pár na čas usadil právě v Rovensku. Zde se narodil prvorozený syn Zdeněk. Po třech letech se rodina rozrostla ještě o malého Vladimíra a Lhotákovi se přestěhovali do Hořovic na sídliště do přiděleného bytu ČKD. Český ráj však nikdy úplně neopustili. Každé prázdniny a nejdůležitější část dětství sem oba chlapci přijížděli k tetě Diblíčkové a Rovensko se svým malebným okolím se tak pro ně stalo navždy druhým domovem.
Rodiče naopak našli své zázemí v hořovické slévárně, do které oba po svém příchodu nastoupili. Otec zde začal pracovat jako úředník a matka, která pocházela z dělnického prostředí, pracovala nejdříve jako dělnice, časem se však kvalifikovala až na pozici mistrové. Politickému režimu tehdejší doby se rodiče bez větších potíží přizpůsobili a vzhledem k tomu, že se pohybovali na malém městě mezi dělníky, nezabývali se v té době jinými možnostmi svých životních rolí.
Svérázný ráz fabriky plné tvrdě pracujících mužů, které v dětství vnímal coby hrdiny, Lhotáka vždy fascinovalo. Sám zde v útlém mládí trávil letní brigády a vybíral si dobrovolně ty nejtěžší práce. Přestože práce ve slévárně byla ve všech ohledech náročná a těžká, panovala zde mezi lidmi zvláštní sounáležitost. Právě zde se řešily nejen pracovní, ale i osobní problémy. Místní lidé měli svou práci většinou rádi a drželi pospolu. Slévárna a její prostředí Lhotáka později na FAMU inspirovalo k ročníkové dokumentární práci s názvem HOMO FABER – HUTNÍ CECH, odevzdané formou knihy.
Drsné pracovní prostředí spojené s nadměrným hlukem, škodlivými výpary a těžkou manuální prací si ale, kvůli na tu dobu obvyklému podceňování bezpečnostních rizik, vybíralo svou daň, a to i v rodině Lhotákových. V roce 2010 zemřela po mnoha plicních komplikacích Zdeňkova maminka. Těžké zdravotní problémy, kterým mnoho let čelila, byly právě důsledkem dlouholetého náročného zaměstnání ve slévárně.

Otec se jako absolvent obchodní akademie věnoval své úřednické práci, ale ve volných chvílích také fotografoval. Díky jeho zálibě se dostal Zdeněk Lhoták poprvé do kontaktu s dětským bakelitovým fotoaparátem. Jako dítě však snil o budoucím povolání horníka, k čemuž ho inspirovala návštěva hornického náboráře na základní škole, který toto povolání prezentoval jako ideální profesi pro opravdové, úspěšné a ženami oblíbené muže. Dobová propaganda prezentovala těžce pracující muže, obětující své zdraví, jako jeden z velkých symbolů hrdinství a národní hrdosti. Zapůsobila tak i na dospívajícího Zdeňka Lhotáka. Od tohoto plánu ho naštěstí odradily rozhovory s rodiči i třídní učitelkou. Jelikož v době studia na Střední průmyslové škole strojnické v Hořovicích vynikal budoucí fotograf zejména v nejrůznějších sportech, rozhodl se tedy svou profesní kariéru vybudovat právě na sportovních základech a odešel do Prahy studovat Fakultu tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy.

Když si však od otce v 1. ročníku vypůjčil flexaret, propadl kouzlu fotografie. A i přes svou introvertní povahu se už v počátku zaměřil na fotografování lidí. Zjistil totiž, že prostřednictvím fotoaparátu je schopen se s lidmi mnohem více sblížit. Rovněž si po prvních vyvolaných snímcích uvědomil, že má dar pro vnímání kompozice i základních technických parametrů fotografie. Cítil, že může fotografii využít jako prostředek komunikace a seberealizace. Navíc mu studium na FTVS poskytovalo mnoho příležitostí fotografovat kolegy a kolegyně při sportovních akcích i v soukromí, čehož často využíval.

Po dobu studií na FTVS (1968–1974) byl ubytován na strahovských kolejích. Fotoklub Strahov, aktivní na bloku č. 2, kde bydlel, mu poskytl příležitost prohloubit lásku k fotografování. Seznámil se zde s řadou dalších členů fotoklubu – např. s jeho zakladatelem Jaroslavem Kučerou, Miroslavem Machotkou, Evou Hejdovou, Petrem Machem, Pavlem Žuravem, Josefem Koubíkem a Janem Pelánkem. Tito amatérští fotografové měli na bloku č. 2 k dispozici potřebné zázemí, suterénní ateliér, fotokomoru, účastnili se soutěží a připravovali společné výstavy v místní menze. Lhoták toto zázemí krátce využíval i po skončení školy. Většina členů fotoklubu se po absolvování studia různých technických oborů dodnes věnuje profesionálně fotografii nebo jiné umělecké tvorbě.

Zdeněk Lhoták s rodiči / 1950

Zdeněk Lhoták / 1950

Maminka Zdeňka Lhotáka (uprostřed) ve slévárně v Hořovicích / 1984

Zdeněk Lhoták v Hořovicích / 1958

„Hospodský lišej“ / 1975 →

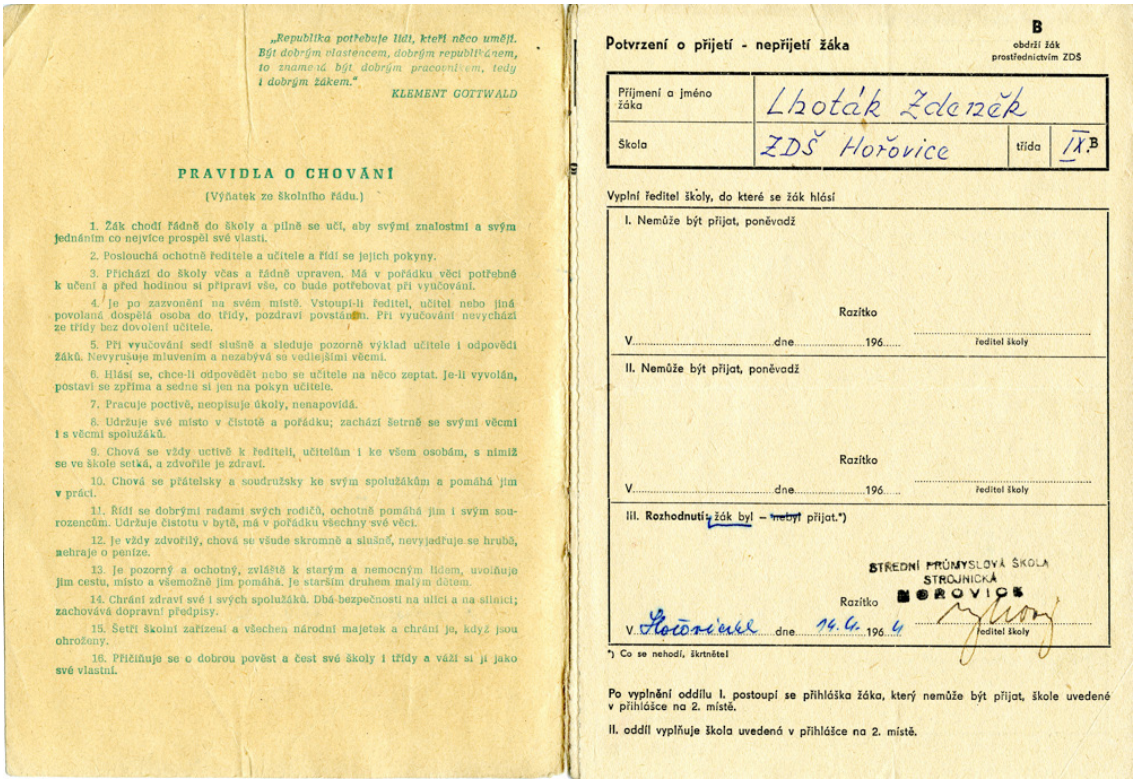

„Republika potřebuje lidi, kteří něco umějí. Být dobrým vlastencem, dobrým republikánem, to znamená být dobrým pracovníkem, tedy i dobrým žákem."

KLEMENT GOTTWALD

PRAVIDLA O CHOVÁNÍ

(Výňatek ze školního řádu.)

1. Žák chodí řádně do školy a pilně se učí, aby svými znalostmi a svým jednáním co nejvíce prospěl své vlasti.
2. Poslouchá ochotně ředitele a učitele a řídí se jejich pokyny.
3. Přichází do školy včas a řádně upraven. Má v pořádku věci potřebné k učení a před hodinou si připraví vše, co bude potřebovat při vyučování.
4. Je po zazvonění na svém místě. Vstoupí-li ředitel, učitel nebo jiná povolaná dospělá osoba do třídy, pozdraví povstáním. Při vyučování nevychází ze třídy bez dovolení učitele.
5. Při vyučování sedí slušně a sleduje pozorně výklad učitele i odpovědi žáků. Nevyrušuje mluvením a nezabývá se vedlejšími věcmi.
6. Hlásí se, chce-li odpovědět nebo se učitele na něco zeptat. Je-li vyvolán, postaví se zpříma a sedne si jen na pokyn učitele.
7. Pracuje poctivě, neopisuje úkoly, nenapovídá.
8. Udržuje své místo v čistotě a pořádku; zachází šetrně se svými věcmi i s věcmi spolužáků.
9. Chová se vždy uctivě k ředitelii, učitelům i ke všem osobám, s nimiž se ve škole setká, a zdvořile je zdraví.
10. Chová se přátelsky a soudružsky ke svým spolužákům a pomáhá jim v práci.
11. Řídí se dobrými radami svých rodičů, ochotně pomáhá jim i svým sourozencům. Udržuje čistotu v bytě, má v pořádku všechny své věci.
12. Je vždy zdvořilý, chová se všude skromně a slušně, nevyjadřuje se hrubě, nehraje o peníze.
13. Je pozorný a ochotný, zvláště k starým a nemocným lidem, uvolňuje jim cestu, místo a všemožně jim pomáhá. Je starším druhem malým dětem.
14. Chrání zdraví své i svých spolužáků. Dbá bezpečnosti na ulici a na silnici; zachovává dopravní předpisy.
15. Šetří školní zařízení a všechen národní majetek a chrání je, když jsou ohroženy.
16. Přičiňuje se o dobrou pověst a čest své školy i třídy a váží si jí jako své vlastní.

B

obdrží žák prostřednictvím ZDŠ

Potvrzení o přijetí - nepřijetí žáka

Příjmení a jméno žáka	Lhoták Zdeněk		
Škola	ZDŠ Hořovice	třída	II.B

Vyplní ředitel školy, do které se žák hlásí

I. Nemůže být přijat, poněvadž

Razítko

V ..... dne ..... 196 .....

ředitel školy

II. Nemůže být přijat, poněvadž

Razítko

V ..... dne ..... 196 .....

ředitel školy

III. Rozhodnutí: žák byl – ~~nebyl~~ přijat.*)

STŘEDNÍ PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA STROJNICKÁ HOŘOVICE

Razítko

V Hořovicích dne 14.6. 196 4

ředitel školy

*) Co se nehodí, škrtněte!

Po vyplnění oddílu I. postoupí se přihláška žáka, který nemůže být přijat, škole uvedené v přihlášce na 2. místě.

II. oddíl vyplňuje škola uvedená v přihlášce na 2. místě.

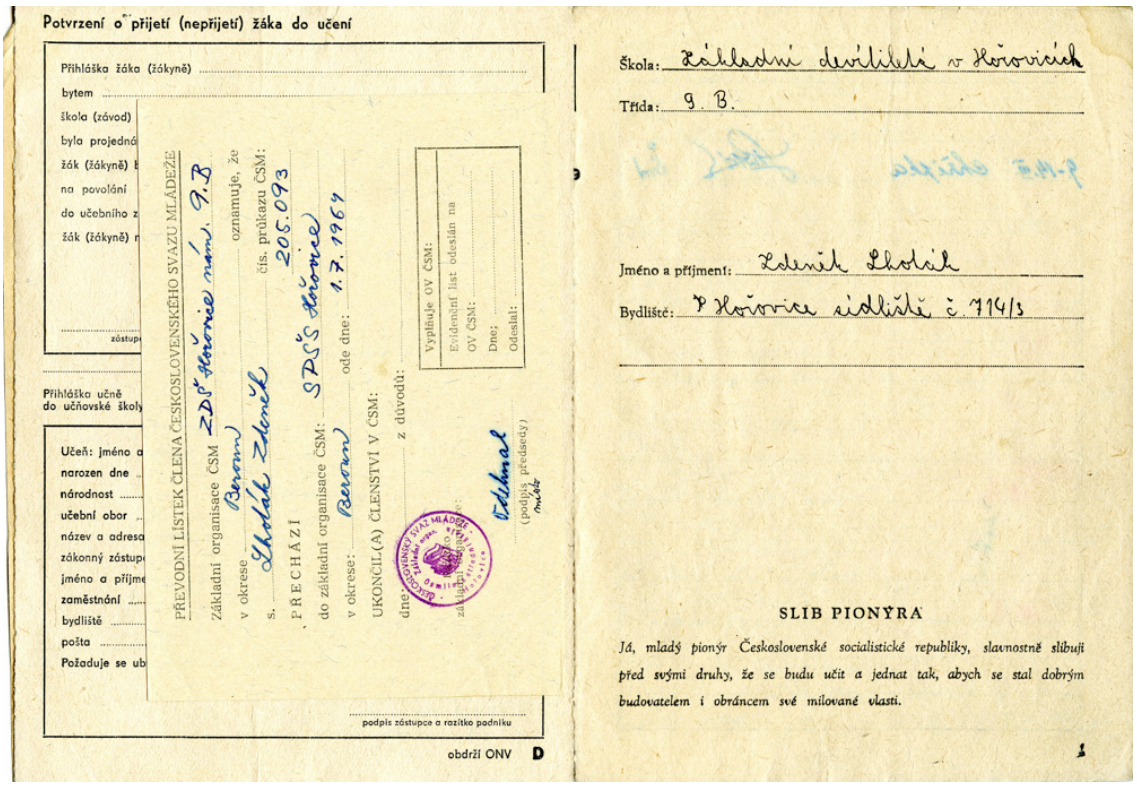

Potvrzení o přijetí (nepřijetí) žáka do učení

Přihláška žáka (žákyně) .....

bytem .....

škola (závod)

byla projedná

žák (žákyně) b

na povolání

do učebního z

žák (žákyně) n

zástup

Přihláška učně do učňovské školy

Učeň: jméno a

narozen dne

národnost

učební obor

název a adresa

zákonný zástup

jméno a příjme

zaměstnání

bydliště

pošta

Požaduje se ub

PŘEVODNÍ LÍSTEK ČLENA ČESKOSLOVENSKÉHO SVAZU MLÁDEŽE

Základní organisace ČSM ZDŠ Hořovice nám. 9.B oznamuje, že

v okrese Beroun čís. průkazu ČSM:

s. Lhoták Zdeněk 205.093

PŘECHÁZÍ

do základní organisace ČSM: SPDŠ Hořovice ode dne: 1.7.1964

v okrese: Beroun

UKONČIL(A) ČLENSTVÍ V ČSM:

dne: z důvodů:

(podpis předsedy)

Vyplňuje OV ČSM:

Evidenční list odeslán na OV ČSM:

Dne:

Odeslal:

podpis zástupce a razítko podniku

obdrží ONV **D**

Škola: Základní devítiletá v Hořovicích

Třída: 9. B.

Jméno a příjmení: Zdeněk Lhoták

Bydliště: V Hořovicích sídliště č. 714/3

SLIB PIONÝRA

Já, mladý pionýr Československé socialistické republiky, slavnostně slibuji před svými druhy, že se budu učit a jednat tak, abych se stal dobrým budovatelem i obráncem své milované vlasti.

1

Žákovská knížka Zdeňka Lhotáka / 1964

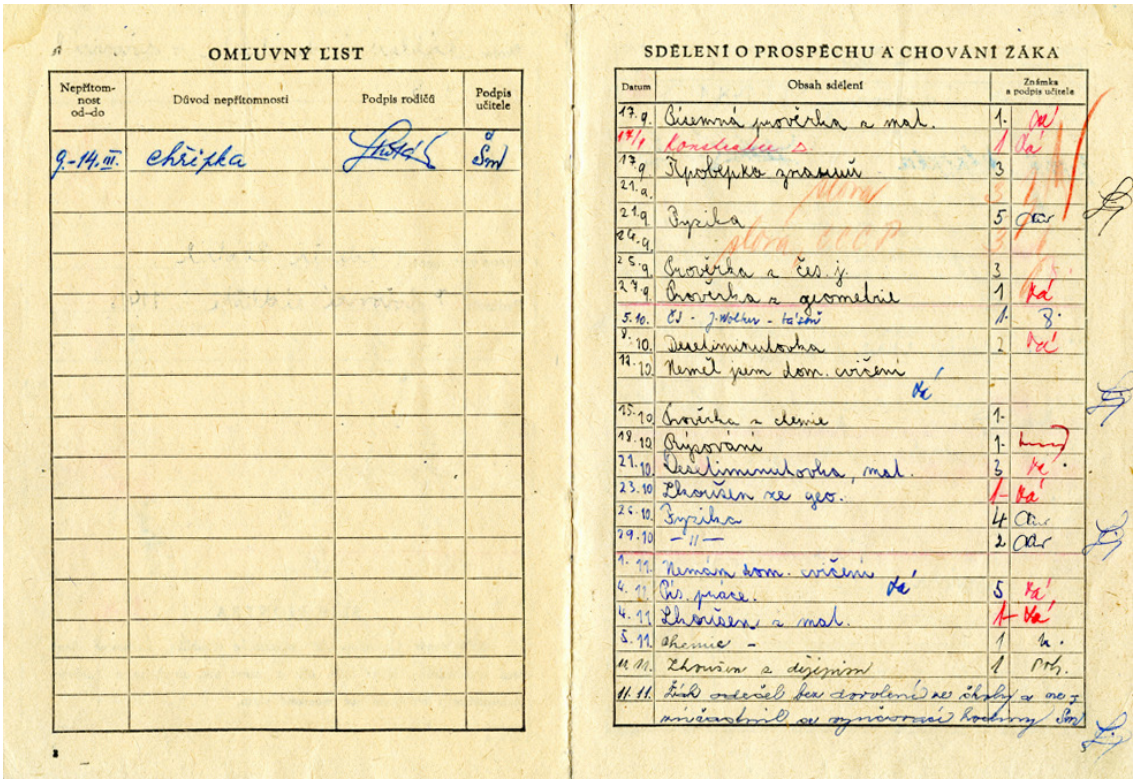

OMLUVNÝ LIST

Nepřítomnost od–do	Důvod nepřítomnosti	Podpis rodičů	Podpis učitele
9.–14. III.	chřipka	Lhotáková	Šm

SDĚLENÍ O PROSPĚCHU A CHOVÁNÍ ŽÁKA

Datum	Obsah sdělení	Známka a podpis učitele
17. 9.	Písemná prověrka z mat.	1. Kč
18/9	Konzultace D.	1 Kč
17. 9	Přehled. opakování	3
21. 9.		
21. 9	Fyzika	5 Gar
24. 9.		
25. 9	Prověrka z čes. j.	3
27. 9.	Prověrka z geometrie	1 Kč
5. 10.	ČJ - J. Hašek - tvůrčí	1. Š.
9. 10.	Desetiminutovka	2 Kč
12. 10	Nemel jsem dom. cvičení	
	Kč	
15. 10	Prověrka z dějin	1.
19. 10	Opravání	1. Smrž
21. 10	Desetiminutovka, mat.	3 Kč
23. 10	Zkoušen ze geo.	1– Kč
26. 10.	Fyzika	4 Gar
29. 10	— " —	2 Gar
1. 11.	Nemám dom. cvičení	
4. 11	Čes. práce.	5 Kč
4. 11	Zkoušen z mat.	1– Kč
5. 11.	Chemie -	1 L.
11. 11.	Zkoušen z dějepisu	1 Prh.
11. 11.	Žák onemocněl, bez dovolení se chyby a nezúčastnil se vyučování. Kodrnoy Šm	

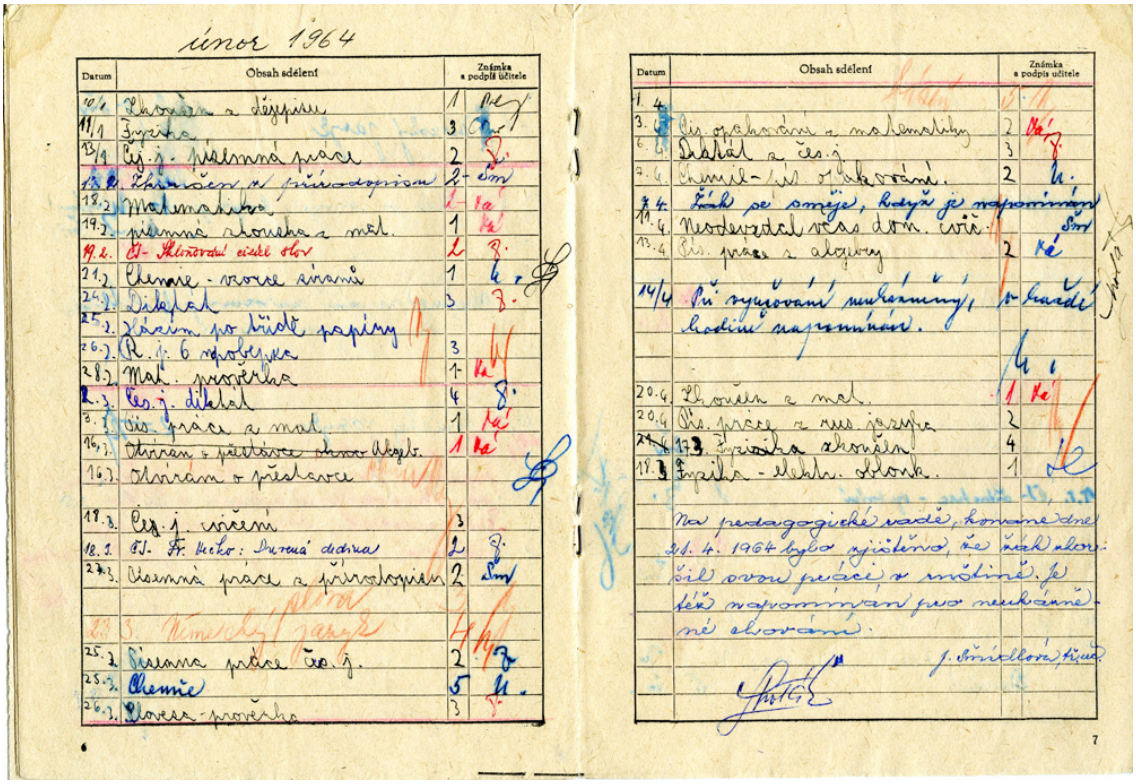

Datum | Obsah sdělení | Známka a podpis učitele

únor 1964

10/2	Zkoušen z dějepisu	1 Prh
11/2	Fyzika	3 Gar
13/2	Čj. j. - písemná práce	2 Š.
18.2.	Zkoušen ze přírodopisem	2– Šm
18.2	Matematika	1– Kč
19.2.	písemná slohová z mat.	1 Kč
19.2.	ČJ- Sklenářová cizokl. slov	2 Š.
21.2.	Chemie - rovnice zkoušen	1 L.
24.2.	Diktafak	3 Š.
25.2.	Zkoušen po lístek papíry	
26.2.	Př. j. 6 opakování	3
28.2.	Mat. prověrka	1– Kč
2.3.	Čes. j. diktafak	4 Š.
3.3.	Vlas. práce z mat	1 Kč
16.3.	Omluven z přednášce Hrnec Alois.	1 Kč
16.3.	Omluvám z přednášce	
19.3.	Čes. j. cvičení	3
18.3.	ČJ- Fr. Hečko: Dvanáctá duchna	2 Š.
23.3.	Písemná práce z přírodopisu	2 Šm
25.3.	Písemná práce čes. j.	2 Š.
25.3.	Chemie	5 L.
26.3.	Slovesa - prověrka	3 Š.

Datum	Obsah sdělení	Známka a podpis učitele
1. 4.		
3. 4.	Čes. opakování z matematiky	2 Kč
6. 4.	Diktafak z čes. j.	3 Š.
7. 4.	Chemie - čes. opakování.	2 L.
7. 4.	Žák se omlouvá, který je napomínán	
11. 4.	Neodevzdal vlas. dom. cvič.	Šm
13. 4.	Čes. práce z slohový	2 Kč
14/4	Při vyučování nekázeň, hodinu napomínán.	u hradě
20. 4.	Zkoušen z mat.	1 Kč
20. 4	Čes. práce z rus. jazyka	2
24. 4.	17. 3. Fyzika zkoušen	4
18. 3	Fyzika - slohy. sloh.	1
	Na pedagogické radě, konané dne 21. 4. 1964 bylo zjištěno, že žák úlohu řešil svou práci v možině. je též napomínán pro neukázněné chování.	
	J. Šmídlová, třídní	

7

Žákovská knížka Zdeňka Lhotáka / 1964

Dovolená na Orlíku / 1982

Krkonoše / 1969

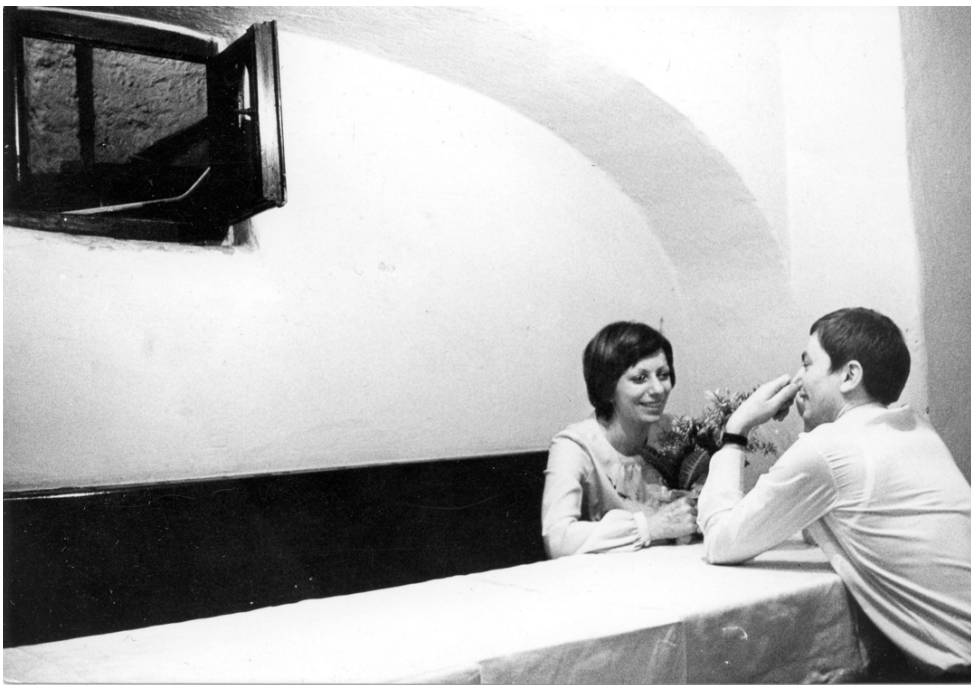

Svatba / 1975

S manželkou Zdenou v bytě na Starém Městě / 1976

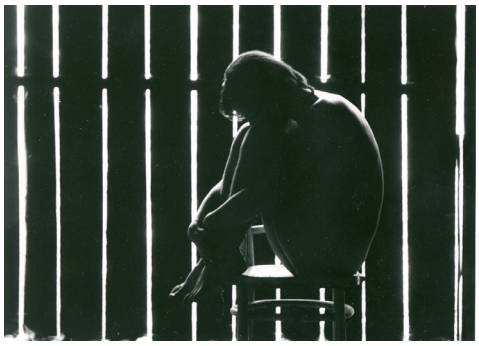

Akt / 1971

3 POČÁTKY TVORBY

„Byl jsem sice vždy velmi ctižádostivý, ale nedokázal jsem se tlačit dopředu. Byl jsem bojovný, ale jen tak, abych neomezil ty druhé. To se projevovalo ve sportu i v jiných oblastech mého života. Ať už to bylo při studiu na průmyslovce nebo FTVS, vždy jsem měl pocit, že do toho prostředí tak úplně nepatřím, že se nějak vyčleňuji. Naštěstí se mi ty správné volby vždy nakonec nějak samy připletly do cesty. Fungovalo to až tak nějak fatálně. A stejně tak to bylo s rozhodnutím podat si přihlášku na FTVS i FAMU.“[2]

Takto popisuje Zdeněk Lhoták svou cestu k úspěšné kariéře profesionálního fotografa.

2 Všechny autorovy citace uvedené v této práci vycházejí, není-li uvedeno jinak, z našich soukromých rozhovorů.

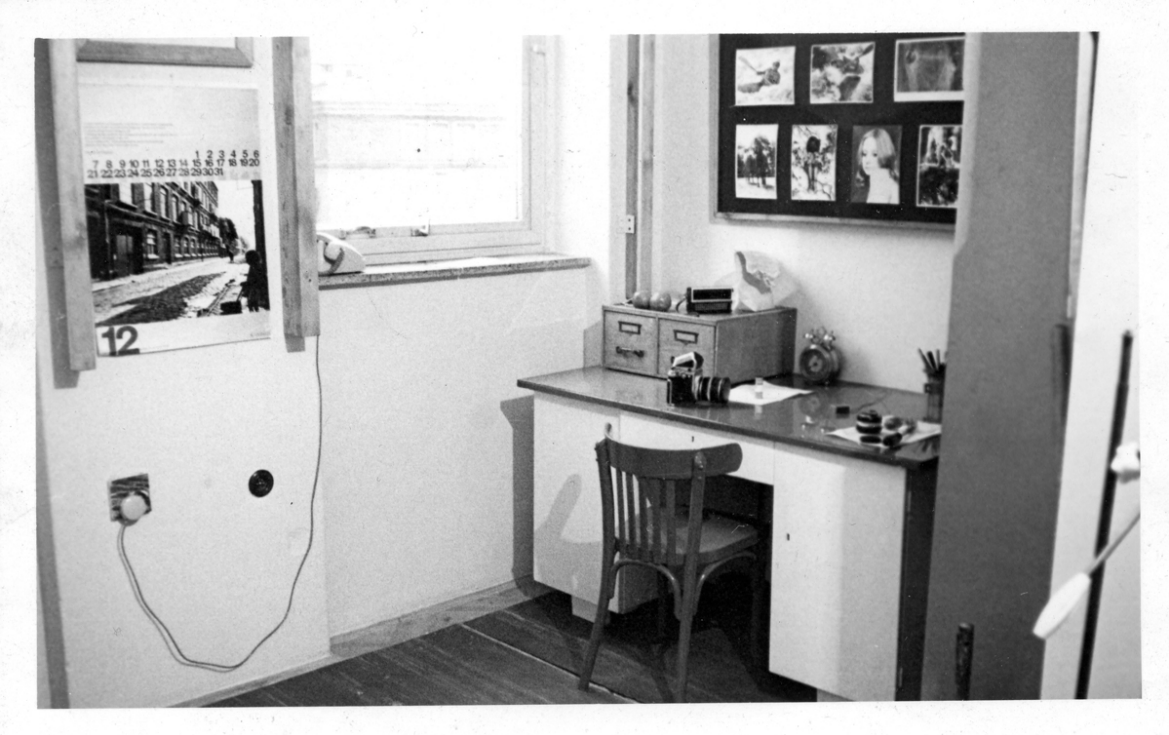

Kancelář Zdeňka Lhotáka, Dukla / 1975

PERSONALIZACE SPORTOVNÍ FOTOGRAFIE

V období před pádem železné opony ovšem nebylo legální provozovat fotografickou činnost bez speciálního povolení a příslušného razítka v občanském průkazu. Lhoták proto musel nejprve zvolit jiné zaměstnání, aby nemohl být označen za příživníka. Roku 1974 tedy nastoupil jako sekretář do Svazu turistiky ÚV ČSTV. Jeho hlavním cílem bylo získání potřebných kontaktů, aby mohl nastoupit na povinnou vojenskou službu již v roli fotografa. To se mu v roce 1975 skutečně podařilo a byl povolán na jeden rok do služeb Dukly Praha. Na Julisce, kde Dukla sídlí, měl svou kancelář i fotokomoru. Zvětšoval fotografie, fotil sportovce na pasy a dokumentoval jednotlivé sporty. Mnohdy ovšem v této době nedělal nic.

Svůj pobyt zde vnímal spíše jako přechodnou fázi na cestě k oficiální profesi fotografa a zároveň možnost nadále se v oblasti sportovní fotografie zlepšovat. Naučil se rychle a perfektně ovládat fotoaparát, být předvídavý, manuálně zručný. I díky svým sportovním zkušenostem dokázal stále lépe určovat, kde se zhruba bude odehrávat ten rozhodující a dramatický okamžik (v té době se ostřilo pouze manuálně).

Sportovní fotografie se stala pro Zdeňka Lhotáka sportovní disciplínou, ve které se na Dukle mohl zdokonalovat. I díky této práci získal autor první důležité kontakty a brzy začal fotografovat pro různé časopisy. Fotodokumentaci vrcholového sportu zajišťovali redakční fotografové a dostat se mezi ně bylo složité. Zdeněk Lhoták se proto rozhodl věnovat rekreačnímu sportu, jehož propagaci v tehdejším Československu zaštiťovala agentura Sportpropag. Pro ni dokumentoval Velkou Kunratickou, dálkový pochod Praha–Prčice a akci Buď fit. Za práci fotografa začal dostávat postupně zaplaceno.

Běžná částka za snímek tehdy činila cca 40 Kčs. Honoráře byly opravdu spíše symbolické. Řešením bylo být zaměstnán v nějakých novinách nebo časopise anebo se stát reklamním fotografem registrovaným ve Fondu výtvarných umění. K tomu bylo nutné získat zejména kvalitní vybavení, kontakty a registraci. Toto se podařilo jen několika desítkám fotografů. „To byla elita, která se pak měla téměř stejně dobře jako veksláci a zelináři," vzpomíná s úsměvem Zdeněk Lhoták v jednom z rozhovorů. V té době fotil zejména reportáže se sportovní i jinou tematikou, ale stále více inklinoval k výtvarné fotografii. Častěji pracoval také pro časopisy, fotil zejména nejrůznější rubriky o cvičení (sestavy aerobiku, jógy, strečinku a podobně). V této práci mohl velmi dobře zúročit své znalosti vystudovaného sportovního trenéra. Tématu rozuměl ze všech hledisek a navíc dokázal připojit unikátní výtvarné cítění. Stal se tedy záhy úspěšným a vyhledávaným specialistou na tento typ fotografie, oscilující mezi sportovní a módní fotografií, která vyžadovala velký prostor s nekonečným bílým pozadím. Zdeněk Lhoták si najímal tělocvičny, do kterých přivážel a instaloval unikátní textilní nekonečné bílé pozadí 4 metry široké, 3 metry vysoké a 12 metrů dlouhé. Zábleskové zařízení mu vyrobil kolega Jaroslav Jeřábek.

Po odchodu z Dukly začal dokumentovat všechny sportovní disciplíny pro Spartu Praha. Tam také později vznikly jedny z jeho nejpůsobivějších fotografií ze zákulisí vrcholového fotbalu. V této době nafotil také několik unikátních obrazových publikací. Pro jednu z nich přestavěl místnost v bytu 2 + 1 své rodiny v centru Prahy na provizorní tělocvičnu/ateliér. Za tuto publikaci s názvem „Strečink, relaxace, dýchání" obdržel cenu „Publikace roku" nakladatelství Olympia.

Zdeněk Lhoták ve svém ateliéru v ulici Říční

ATELIÉR

V roce 1987 našel v Petrské ulici ve dvoře v přízemí volné místnosti a požádal na doporučení kamarádů výtvarníků odpovědnou dámu o jejich přidělení jako fotografický ateliér. Po rozsáhlé rekonstrukci mohl konečně pracovat ve svém ateliéru a opustit tak domovní prádelnu v Žatecké ulici, kterou využíval jako fotokomoru. Sporů se sousedy o intenzivní spotřebu vody provázenou šumem ve stoupačkách při praní fotografií, především v noci, se však nezbavil. V rámci privatizace mu později nový italský majitel domu vypověděl smlouvu bez náhrady. Díky kontaktům s výtvarníky se mu podařilo v roce 1999 získat nové prostory v Říční ulici na Malé Straně v prvním patře nad litografickou dílnou. Na tomto kouzelném místě působí dodnes a často si mezi prací dopřeje oběd s přáteli z přízemí.

Z počátku se ve své tvorbě zabýval zejména sportovní fotografií nebo experimentoval s akty. Postupně se přesvědčil, že ne sport, ale právě fotografování je pro něj tou pravou vášní a ideální budoucí profesí. Ještě na FTVS poznal svou životní partnerku, příležitostnou modelku a od roku 1975 také manželku Zdenu. V roce 1977 se jim narodila dcera Andrea. Zdena Lhotáková se zprvu živila jako úřednice, ale poté, co o svou práci přišla, zapojila se do manželovy fotografické tvorby. Dodnes svému muži pomáhá v ateliéru s řadou činností, jako např. stylistka, účetní a produkční.

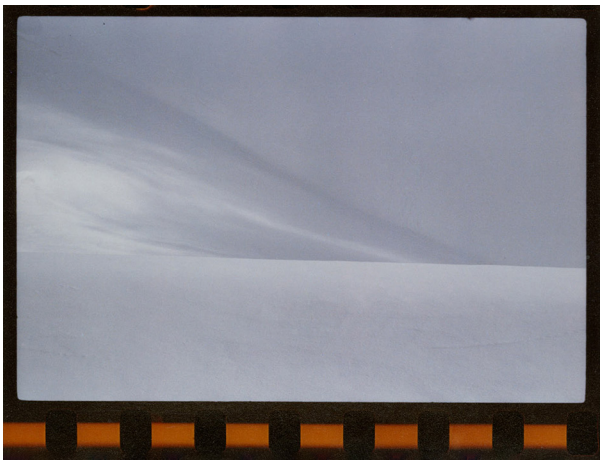

Cvičení na téma Krajina, FAMU / 1980

4 STUDIUM NA FAMU

Na FAMU se dostal v roce 1979 až po odvolání. FAMU vedl v té době svérázný a legendární profesor Ján Šmok. Na školu vstupoval Zdeněk Lhoták s pocitem, že už všechno umí. Hlavní motivací ke studiu mu zpočátku bylo zejména dosažení oficiální licence, aby mohl provozovat fotografickou činnost coby svou obživu (tato licence byla absolventům FAMU udělována automaticky). Velmi rychle však pochopil, jaká příležitost se mu nabízí. S nadšením realizoval všechna cvičení a vyzkoušel si tak jednotlivé fotografické disciplíny. Rovněž si uvědomil, jaké obrovské možnosti nabízí fotografie jako prostředek komunikace. A záhy uplatnil svůj nový pohled, tedy prezentaci vlastního názoru, i ve fotografii sportu. Pod vedením Pavla Štechy, který vedl na FAMU dokumentární fotografii, začal pracovat na dlouhodobém projektu ze zákulisí vrcholového fotbalu. Už nechodil na Spartu jen proto, aby „pofotografoval" to drama, které se odehrávalo mezi brankami, ale začal se věnovat i tomu, co se odehrávalo na tribunách, v šatnách hráčů i v jejich soukromí. „Nejen dokument, ale i ostatní cvičení mě bavily. FAMU mě přinutila, nebo spíše dala příležitost, objevit produktovou fotografii, architekturu, portrét i akt. Nejen focení, ale i práce ve fotokomoře a vazba knih, jejichž formou jsme odevzdávali většinu prací, mě bavila. Moje knihy musely být „dokonalé" a vždy trochu náročnější a s neobvyklou úpravou vazby. Závěrečné lepení vazby chemoprenem v kuchyni hraničilo s masochismem a terorem pro rodinu", říká sám o sobě s nadsázkou autor.

FAMU studoval Zdeněk Lhoták při zaměstnání. Na denní studium se nemohl hlásit vzhledem k tomu, že už měl rodinu. Externí studium bylo tedy jediné řešení, i když to znamenalo, že nemohl být coby dálkový student zcela v centru dění školy. Tehdejší studenty denního studia, kteří se potkávali nejen ve škole, zásadně ovlivnila uvolněná atmosféra kolejí koncem 70. a počátkem 80. let, která se projevila na svou dobu zcela unikátní hravostí představitelů Slovenské nové vlny. Mezi ně patřil např. Tono Stano, Rudo Prekop, Miro Švolík, Kamil Varga nebo Peter Župník. Tato skupina svou tvorbou zcela nabourala tradiční pohled na fotografii. Inscenované snímky s erotickými prvky, až surrealisticko-dadaistický přístup k tvorbě, ironizace fotografií i sebe samých, to vše byly esence, které přispěly k celkově uvolněnější a svobodnější atmosféře školy. Lhoták si zpětně uvědomuje, že taková hravost mu možná scházela.

Jak již bylo řečeno, na FAMU byl Zdeněk Lhoták přijat po absolvování Střední průmyslové školy v Hořovicích a Fakulty tělesné výchovy a sportu UK v Praze. Jak sám popisuje, coby mladíkovi z malého města mu poněkud scházelo kvalitnější všeobecné vzdělání, a také do světa výtvarného umění vstupoval téměř neposkvrněný. V Praze se však rychle spřátelil s mnoha výtvarníky. Mnohým z nich dodnes dokumentuje jejich umělecká díla. Mezi takové osobnosti patří např. Jiří Sozanský, Kamil Lhoták, Jan Merta, Tomáš Bím, Josef Liesler, Karel Balcar a mnoho dalších. Tato spolupráce ho výrazně ovlivnila v touze přiblížit svoji fotografii co nejvíce výtvarnému umění.

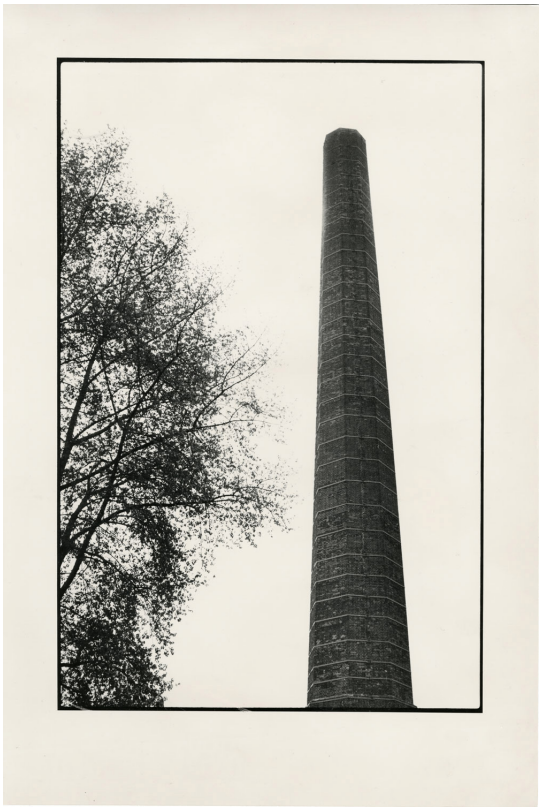

Ilustrace knihy J. Seiferta / 1982

ŠKOLNÍ PRÁCE

Nicméně sám vytvořil v době studia nadčasově zajímavé soubory. Jedním z nich je dříve zmiňovaný HOMO FABER – HUTNÍ CECH z prostředí slévárny, kde pracovali oba autorovi rodiče. Zřejmě i dobrá znalost místních lidí pomohla autorovi k citlivému zobrazení tohoto prostředí, které od dětství důvěrně znal. Originálně komponované a technicky dokonalé snímky mají i dnes silnou výpovědní hodnotu. Zajímavým způsobem zachytil autor rovněž tehdejší podobu Hlavního nádraží. Vnímavost, cit pro detail, kompozici i estetické cítění zobrazují tuto budovu i její okolí nesmírně působivým způsobem. Absolvoval však nakonec s diplomovou prací, ve které mohl propojit dvě velké životní vášně – sport a fotografii.

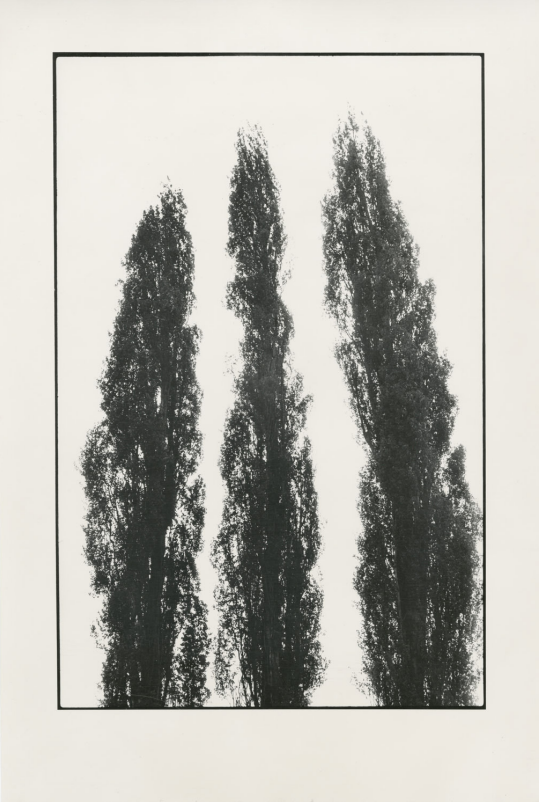

Ilustrace knihy J. Seiferta / 1982

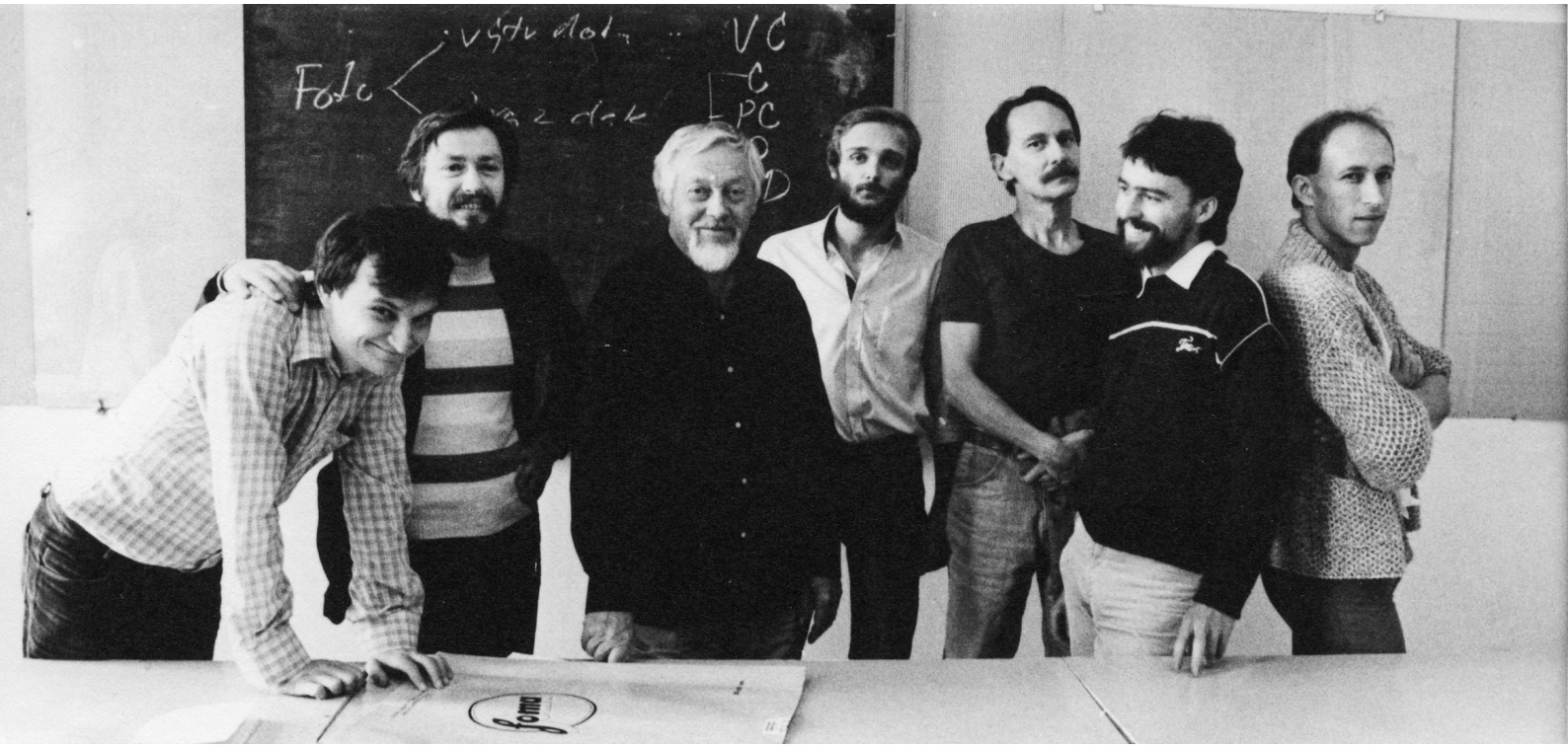

Závěrečná zkouška na FAMU – zleva Jiří Víšek, Zdeněk Lhoták, profesor Ján Šmok, Stanislav Friedlaender, František Maršálek, Miroslav Krob a Vladimír Ambroz / 1986

Návrh obalu gramofonové desky / 1981

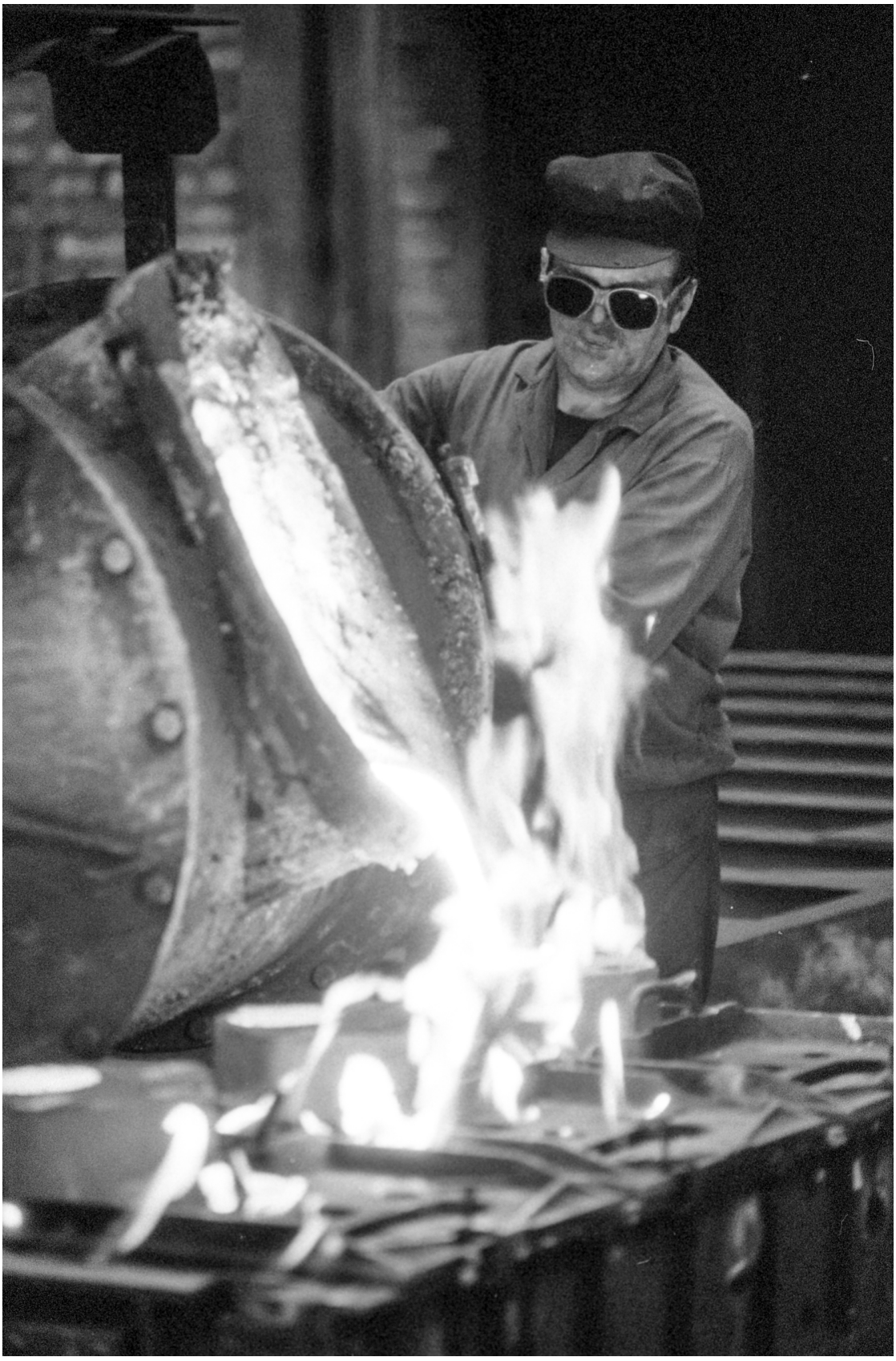

Z cyklu Homo Faber – Hutní cech / 1984

Z cyklu Homo Faber – Hutní cech / 1984

Charakteristika pracovních podmínek:
Teplota: 0–45 °C
Prašnost: až 21 mg/m^3
Hlučnost: až 90 dB
Počet zaměstnanců: 310 z toho 100 žen
Průměrný věk: 48 let
Průměrný výdělek: 20 Kčs/hod.

Tuto fotografickou knihu věnuji své matce, která je ve slévárně zaměstnána již 32 let.

Zdeněk Lhoták, z knihy Hutní cech, FAMU / 1985

Z cyklu Homo Faber – Hutní cech / 1984

HLAVNÍ NÁDRAŽÍ PRAHA

HLAVNÍ NÁDRAŽÍ PRAHA

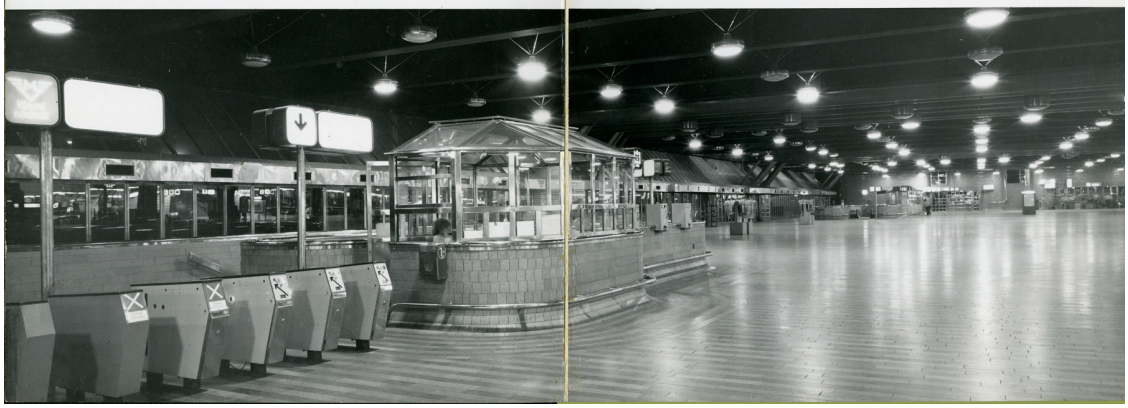

NOVÝ POHLED NA SPARTĚ

Soubor fotografií z fotbalového zákulisí „Sparta“ vznikal v osmdesátých letech jako reflexe vztahu autora k tomuto sportovně sociologickému fenoménu. Odráží se v něm přátelský vztah autora k tehdejším sportovním idolům, ale i k davovým psychózám na tribunách. Po dokončení této knihy a po několika navazujících výstavách autor toto téma jako uzavřené opustil. Ukončil tak spolupráci s letenským klubem i sportovní fotografii. Hodnota tohoto fotografického dokumentu však ani po pětatřiceti letech neutrpěla, naopak. V roce 2019 se rozhodl autor toto téma znovu prezentovat. Výstava a připravovaná kniha „Tenkrát na Spartě“ se v současné podobě stává nejen dokumentem sportovním, ale i dokumentem společnosti osmdesátých let.

Souběžně se sportovní fotografií se věnoval volné výtvarné tvorbě. První významný výstavní soubor „Město“ vystavoval v roce 1982 v galerii Karlovka. Autor zde prostřednictvím intuitivně snímaných postav či jejich detailů na pozadí velkoměsta představuje působivé černobílé obrazy, které dokládají jeho cit pro jedinečnou kompozici, představivost a svou pohybovou neostrostí jsou zajímavým protikladem k přesným ostrým sportovním snímkům. Zdeněk Lhoták je prezentoval jako záblesky podvědomého vnímání městského prostředí.

„Koncem devadesátých let jsem rezignoval na sportovní fotografii. Připadal jsem si příliš závislý na vnějších okolnostech. Po třiceti letech snahy mít tvorbu pod absolutní kontrolou objevuji kouzlo dokumentu, jehož výpovědní hodnota roste.“

Zdeněk Lhoták

Z cyklu Tenkrát na Spartě

Z cyklu Tenkrát na Spartě

Z cyklu Město F. K. / 1982

Z cyklu Město F. K. / 1982

Z cyklu Město F. K. / 1982

Z cyklu Město F. K. / 1982

Erotické ilustrace sportů pro časopis Stadion / 1990

PRACOVNÍ POZADÍ

Jak již bylo dříve zmíněno, politický systém osmdesátých let nedovoloval vykonávat fotografickou činnost jako oficiální zaměstnání. Každý občan musel mít v občanském průkazu razítko zaměstnavatele. Příjmy Zdeňka Lhotáka z honorářů za fotografie byly sice tenkrát dostačující, ale nebezpečí, že bude zatčen pro příživnictví, jej přinutilo ucházet se o práci na Státním svazu rybářství, kterou našel přes inzerát. Úspěšně zde absolvoval pohovor na funkci státního trenéra rybářů. To, že nikdy vztah k rybaření neměl, nebylo zjevně překážkou. V novém zaměstnání nacházel zejména pohodlné místo a potřebné razítko zaměstnavatele v občance. Získal svým způsobem zaměstnání snů. Služebně odletěl ke krejčímu do Brna nechat si ušít reprezentační oblek, nafasoval holínky a pustil se do organizování soutěží pro rybáře. Každou možnou chvíli však pod různými záminkami odbíhal k fotografování (nejčastěji právě na Spartu). Když už to bylo nadmíru vyčerpávající a argumenty k neustálému odcházení z kanceláře postupně vyčerpal, rozhodl se pro radikální změnu a k překvapení svazu podal po roce a půl výpověď. Poté nastoupil coby noční hlídač do Národního muzea a podal si přihlášku na FAMU. Do zaměstnání tak chodil jen na 7 nocí v měsíci, zbytek času mohl věnovat fotografování, studiu a rodině. V tomto režimu pracoval v letech od 1978 do 1984.

Zdeněk Lhoták, noční hlídač na poloviční úvazek, Národní muzeum v Praze / 1983

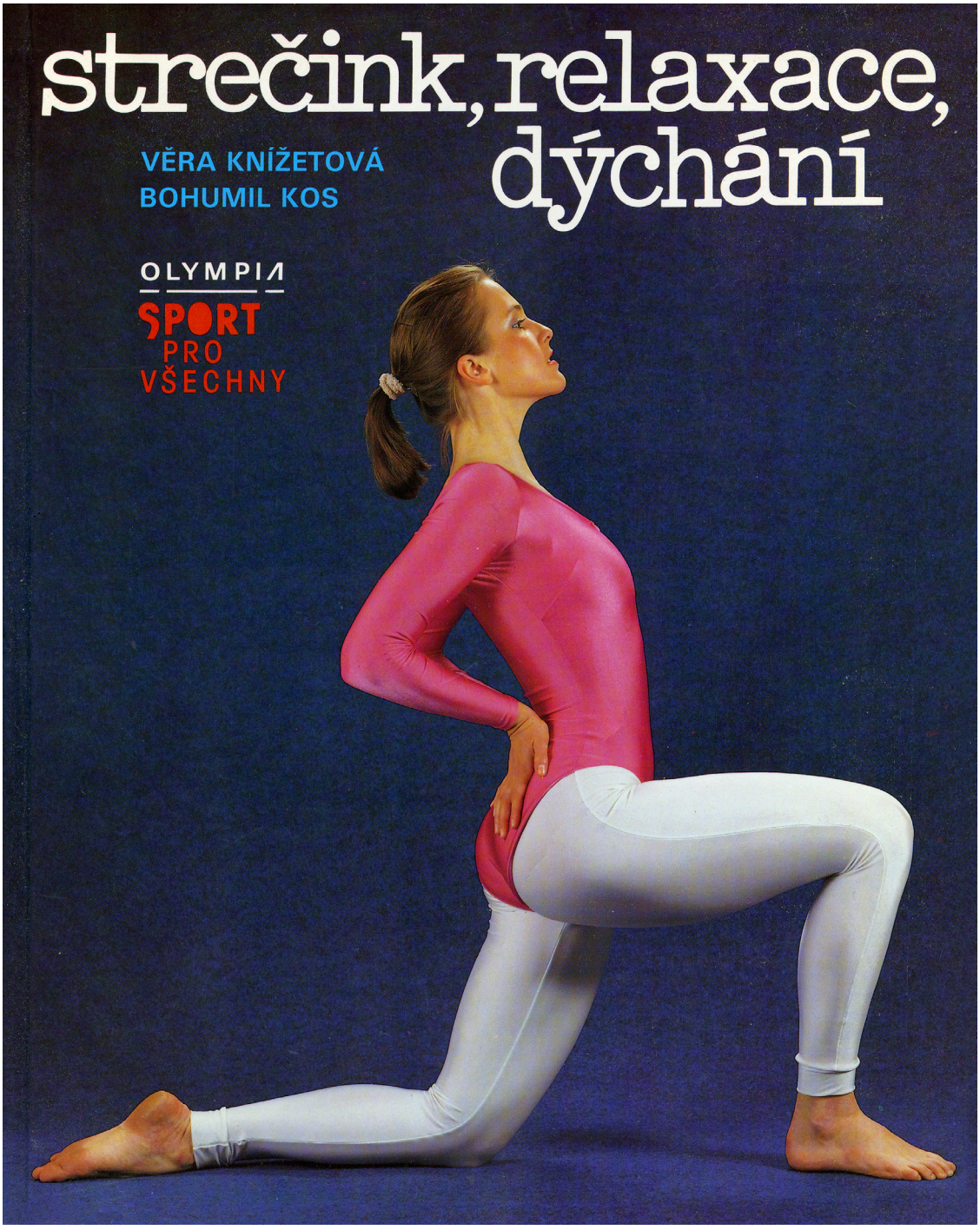

Obálka obrazové publikace Strečink, relaxace, dýchání / 1989

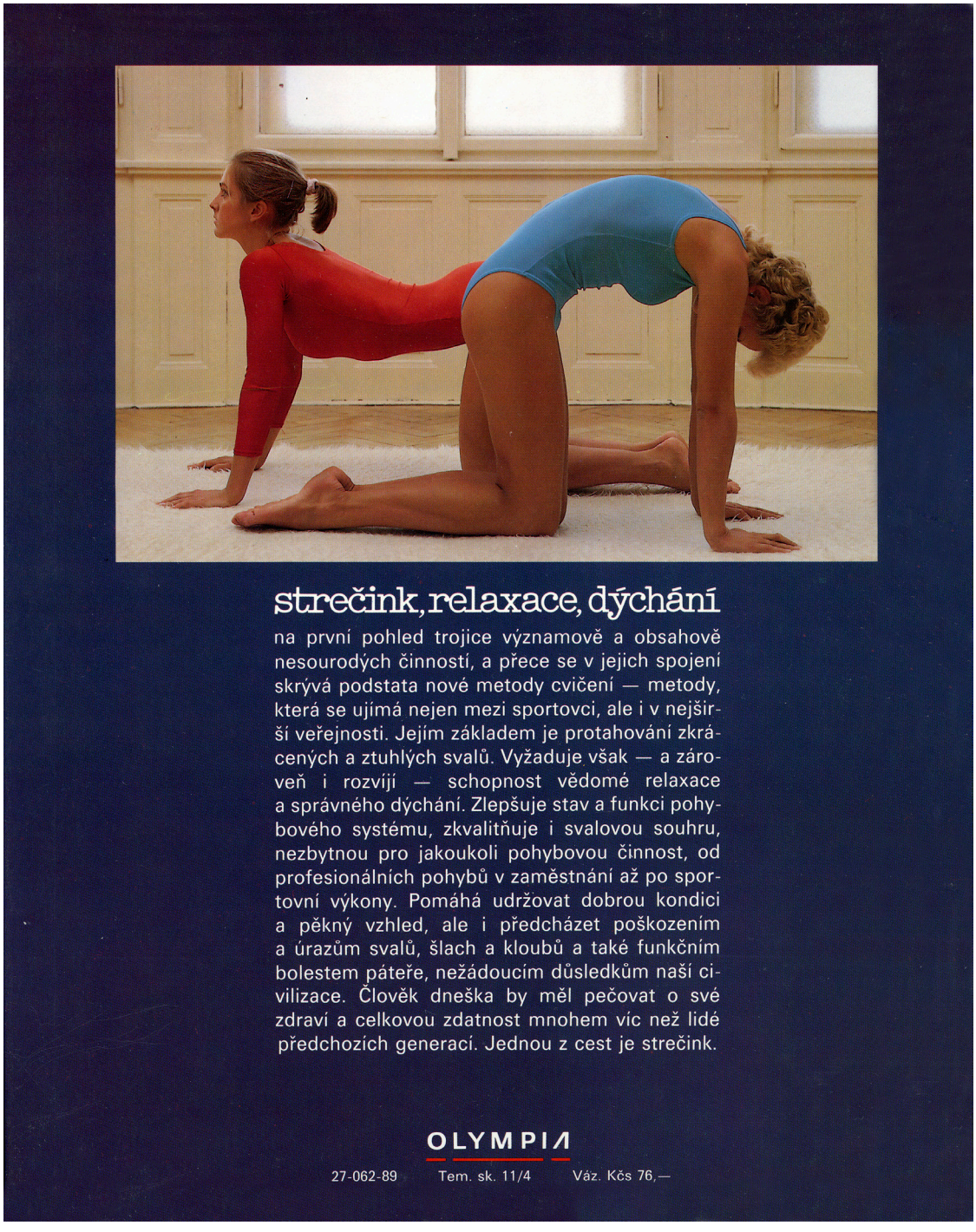

Obálka obrazové publikace Strečink, relaxace, dýchání / 1989

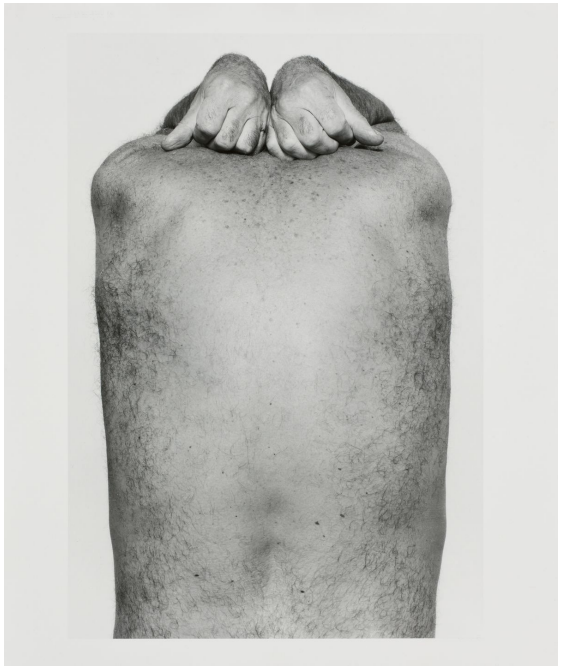

© John Coplans

© John Coplans

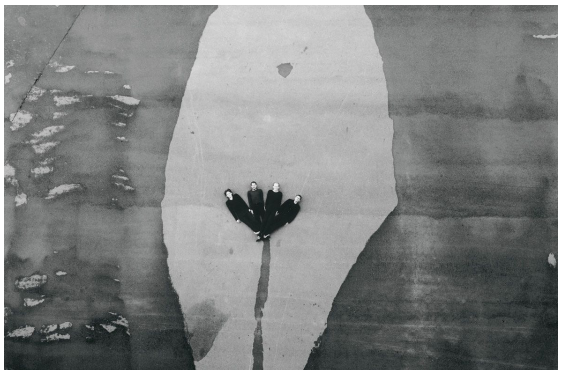

© Miro Švolík

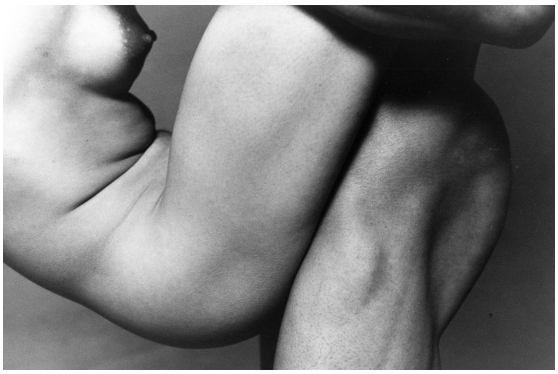

© Eikoh Hosoe

© Arno Rafael Minkkinen

© Arno Rafael Minkkinen

KONTEXT

Část tvorby Zdeňka Lhotáka řadíme k české dokumentární a reportážní fotografii z období 70. a 80. let. Mezi nejznámější české dokumentaristy této doby patří Josef Koudelka, jehož zásadní dílo Exily ovšem vyšlo až během emigrace, Viktor Kolář, který své subjektivní dokumenty vytvářel především v Ostravě, Jindřich Štreit, známý především syrovými a přitom velmi humanistickými fotografiemi ze života lidí na venkově v okolí Bruntálu, Vladimír Birgus a jeho jedinečný sociologický dokument, Markéta Luskačová se svými snímky ze slovenské Šumiace a z londýnských pouličních trhů, Ivo Loos, Dana Kyndrová či Jaroslav Kučera, zobrazující absurditu komunistických slavností, Bohdan Holomíček, vytvářející svůj osobní fotografický deník, Josef Moucha, ironicky dokumentující život vojáků základní vojenské služby, Jiří Hanke, autor časosběrného projektu Pohledy z okna mého bytu, Iren Stehli, vytvářející portrét romské obyvatelky Žižkova, nebo Pavel Štecha, představitel racionálně pojatého sociologického dokumentu.

Lhotákova volná tvorba je svým způsobem unikátní, proto není snadné najít autory, se kterými by mohl být srovnáván. Ve svých začátcích – ještě při pobytu na strahovských kolejích – se stejně jako zmíněný kolega z Fotoklubu Strahov Jaroslav Kučera věnoval aktu. Kučerovy akty však byly mnohem syrovější, bez větší stylizace, méně romantizující a působily spíše jako přirozená součást dokumentace divokého života na kolejích. Lhoták v té době tělo zobrazoval spíše v náznacích a velmi jemně, s větším důrazem na estetickou hodnotu snímku. Projevila se tu také jeho introvertní povaha a ostýchavost.

V počátcích své tvorby byl inspirován zejména zahraničními autory. Koncem osmdesátých let to byl japonský fotograf a filmový tvůrce Eikoh Hosoe. Ten se zabýval zejména psychologickými tématy ve svých souborech, často se v nich objevují témata jako je smrt nebo erotická obsese. Později objevil práci finského fotografa působícího v USA Arno Rafaela Minkkinena. Ten se zabývá stejně jako Lhoták fotografováním vlastního těla, často v zajímavé venkovní scenérii. Vytváří fotografie více poetické a zabývá se integrací člověka do okolního prostředí. Tématu fotografování detailů vlastního stárnoucího těla se intenzivně věnoval John Coplans.

Na FAMU se Lhoták setkal s jednou z nejoriginálnějších fotografických skupin, které kdy působily v tehdejších Československu. Jednalo se o autory tzv. Slovenské nové vlny. Jejich hravost a originalita, s jakou přistupovali v tehdejší době k fotografickému médiu, hledání nových cest, neotřelých kompozic a odvážných přístupů byla do té doby nevídaným zpestřením středoevropské kulturní scény. Také u této skupiny se často objevovalo téma těla. Humor, s jakým přistupovali k vlastní tvorbě, byl tehdy i pro Lhotáka nakažlivým, přestože si budoval svůj vlastní rukopis mimo úzký kontakt s členy tohoto uskupení. Dalším zajímavým autorem, který studoval FAMU ve stejných letech, byl Ivan Pinkava. Jednalo se o autora mnohem vážnějšího, který podobně jako Lhoták prostřednictvím fotografování těla často řešil různé filozofické otázky.

Mezi Lhotákovy přátele se pak řadí zejména Jiří Hanke, se kterým sdílel i vášeň pro dokumentární fotografii, které dominují černobílé snímky.

5 O TĚLESNOSTI

„Když mluvíme o fotografiích Zdeňka Lhotáka, mluvíme vždycky o těle. Právem. Ale je to jen část jejich významu. Tělo je v nich totiž nejen předmětem, ale i podmínkou a prostředkem zobrazení. V rovině zobrazení u Zdeňka Lhotáka tělo vystupuje, byť někdy zbavené atributů sociálního statusu, jako základní problém a základ kultury. „Používání" i zneužívání těl, jejich osamělé pohyby, podřízené vždy něčemu jinému než jsou ona sama, avšak paradoxně naplňující externí direktivu nezaměnitelnou, individuální a svému ustrojení odpovídající formou. Reakce jednoho těla na přítomnost/akci jiných těl; naší pozornosti v běžné vnímání unikající konfigurace fragmentů či množiny těl konfigurace, jež jsou sice bezděčné, ale nutné a vždycky svou samo-zřejmostí absolutní; … Tělo je však nejen viděno a zobrazováno. Konceptuální rámec Lhotákovy fotografické praxe, a teprve díky němu si jeho snímky pamatujeme a nezaměňujeme, zakládá praktikované reflexe účasti těla v procesu zobrazení."[3]

Problematika tělesnosti se stala Lhotákovým životním tématem. Pro klasický akt je zásadní estetika obrazu i standardní vnímání krásy lidského těla. Prostřednictvím zobrazení nahého těla je však možné prezentovat mnohem zásadnější a z hlediska umělecké tvorby důležitější myšlenky. Tělo je třeba vnímat jako nositele mnoha významů. Nahé tělo je tím nejzásadnějším tématem umělecké tvorby, tvorby schopné prezentovat autorův vztah k životu i smrti. Výpovědní hodnota těchto sdělení je umocněna vždy přítomnou a pro lidské bytosti tou nejpřirozenější ze základních potřeb, potřebou zachování života a lidského druhu.

3 LHOTÁK, Zdeněk. Zdeněk Lhoták / Dis-torza. 1. vydání. Praha: Nakladatelství KANT – Karel Kerlický, 2009. str. 5, citace Marek Pokorný

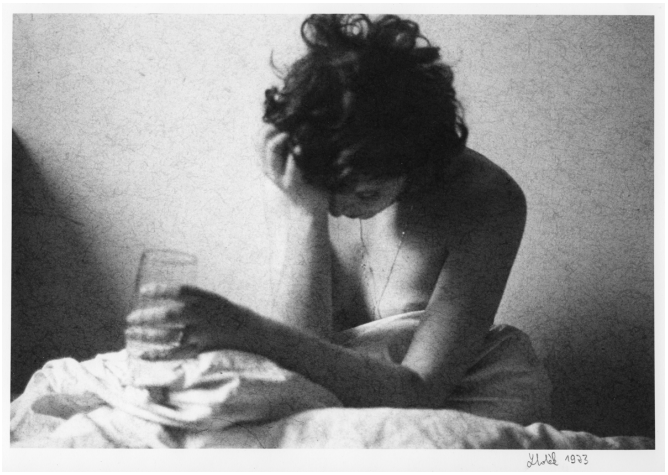

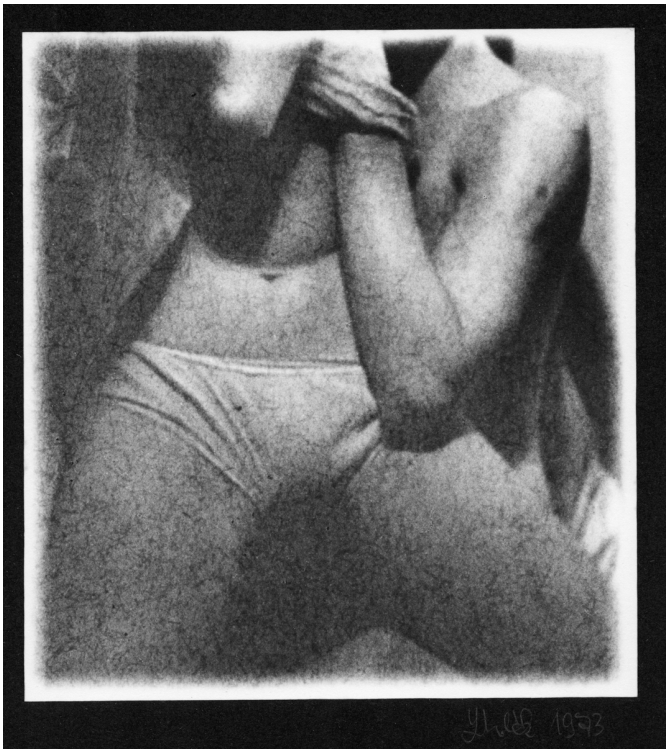

AKT ČI NEAKT

První experimentování s akty probíhalo u Lhotáka pozvolna, až se stalo přirozenou a neoddělitelnou součástí jeho uměleckého vyjádření. Mimochodem právě označení „akt“ se autor dlouhodobě zdráhá používat pro svůj způsob zobrazování těl, neboť mu evokuje jakousi jednoznačnost, a té se snaží ve své tvorbě vyvarovat. Akt považuje za pojmenování něčeho prvoplánově krásného či líbivého. Pro Lhotáka je tělo prostředkem komunikace, prostředkem k vyjádření vztahu k vlastnímu tělu, k sobě samému, k zosobnění partnerských vztahů i vztahu ke společnosti.
Nejdříve mu byla trpělivou modelkou žena Zdeňka. První fotografování s profesionální modelkou ve strahovském ateliéru pak mělo všechny známky začátečnických potíží. Nervozita, ostych a obtížná koncentrace na vnímání nahého ženského těla jen jako nástroje pro uměleckou tvorbu byly smrtící. Naštěstí, jak autor s nadsázkou vzpomíná, vypadly pojistky a do ateliéru tak malým okýnkem u stropu pronikal jen úzký paprsek světla. To jim oběma dovolilo zachovat si tvář a první autorovy profi akty byly na světě.

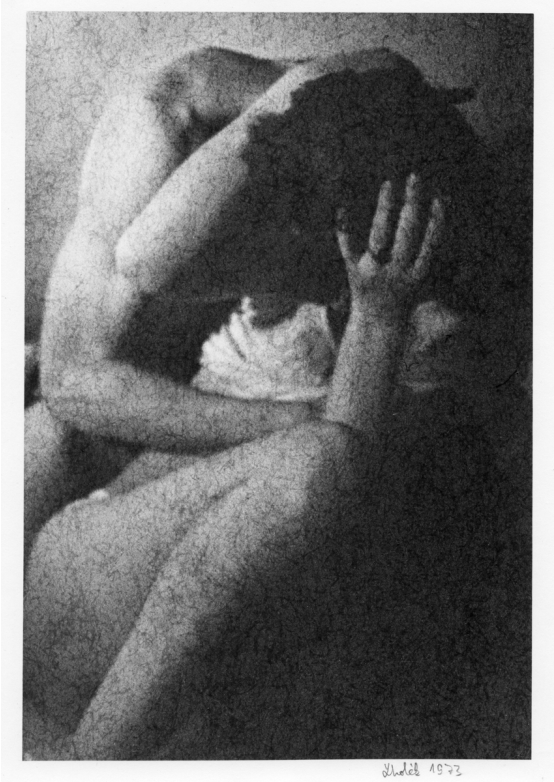

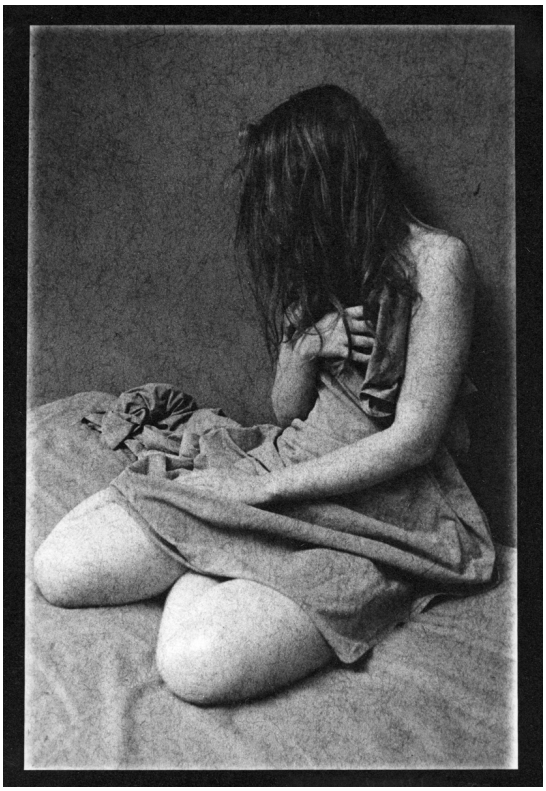

← ↑ Dosud nezveřejněné fotografie z cyklu Erotický dokument / 1973

„Moje první opravdová profi modelka Anna. Byla to letuška a byla méně nervózní než já. Naštěstí v ateliéru na Strahově vypadly pojistky, a tak světlo ze světlíku tvořilo za mě.“ Zdeněk Lhoták / 1978

VLASTNÍ TĚLO

V jeho autoportrétech se prostřednictvím výrazného a obtížně identifikovatelného tvarosloví relativizuje stereotypní vnímání obecných symbolik, včetně erotických, je zde zpochybňován i rozdíl mezi ženským a mužským principem. Autor provokuje se snahou přimět diváka k vlastní interpretaci snímku. V ideálním případě divák hledá a pokouší se zjistit, jaké části těla jsou na fotografiích zobrazeny. Nepřesná či mylná identifikace je Lhotákovým cílem. Vlastní tělo fotografuje z nezvyklých úhlů, mnohdy v krkolomných a ne právě příjemných pozicích. „Účelem tvořivé práce není zobrazování krásných věcí. Účelem je klást otázky. Spousta lidí má ráda prvoplánovou krásu, ale divák by měl být ochoten investovat také svou vlastní energii do vnímání fotografií."

V rozhovoru pro Radio Wave v roce 2009 Lhoták poznamenává: „Mám rád tělo. Mám rád i své vlastní tělo. Ale nejsem narcis. Fotografuji sám sebe hlavně z toho důvodu, že když fotím někoho jiného, tak se jedná do jisté míry o manipulaci." Nerad lidem vnucuje své záměry. Pro realizaci svých fotografií proto používá často své vlastní tělo, je pro něho pouze hmotou, tak jako pro sochaře hlína. Některé jeho rané autoportréty jsou doplněny krátkým textem s ambicí sdělovat minipříběhy. Například autoportrét „Už dlouho jsem nelétal No: 01/89" je odrazem vzpomínky na létací sny.

← No: 055 / 1999

Už dlouho jsem nelétal No: 01 / 1989

No: 036 / 1993

No: 053 / 1997

No: 111 / 2000

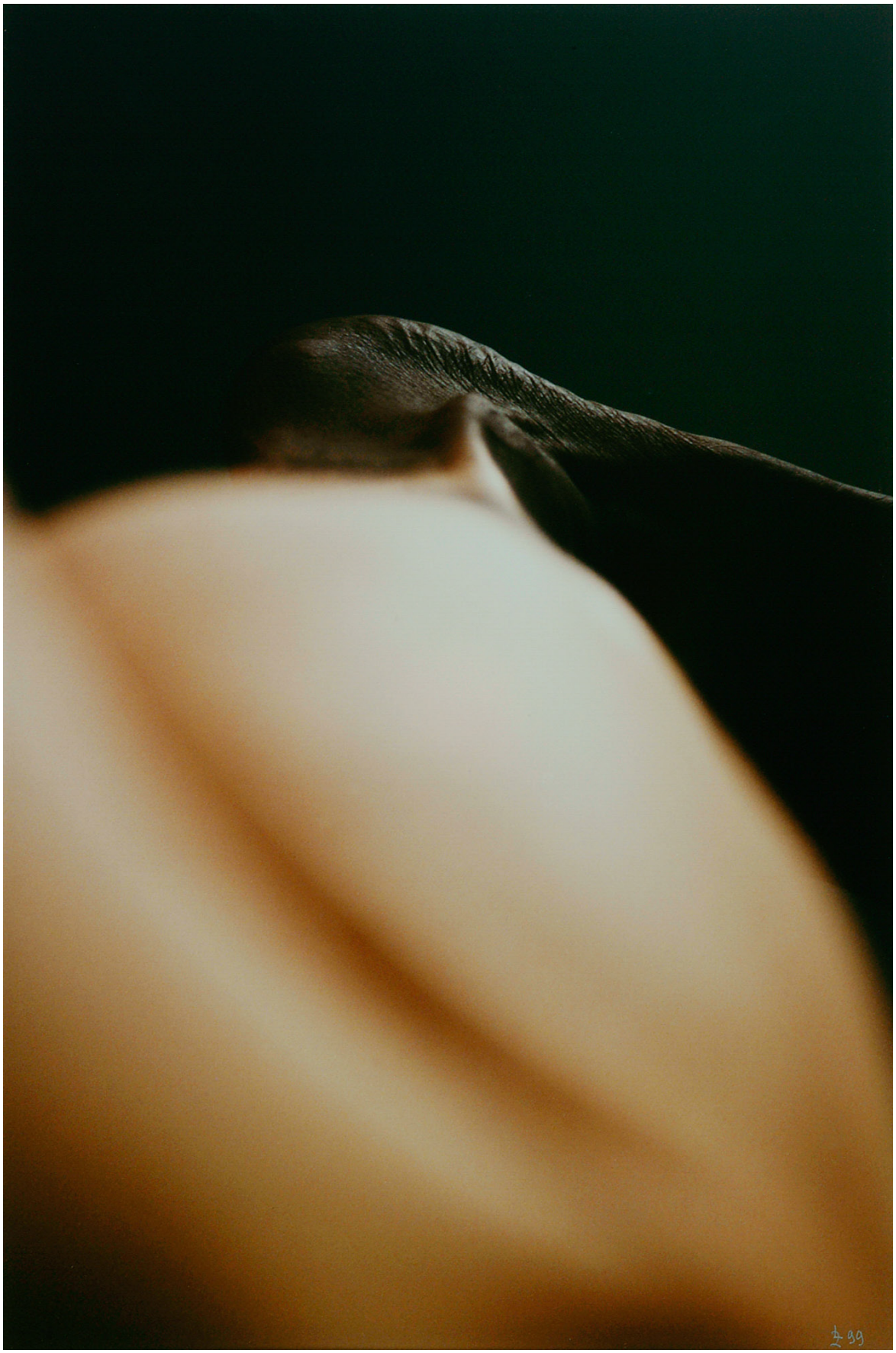

No: 095 / 1999

No: 089 / 1999

No: 087 / 1999

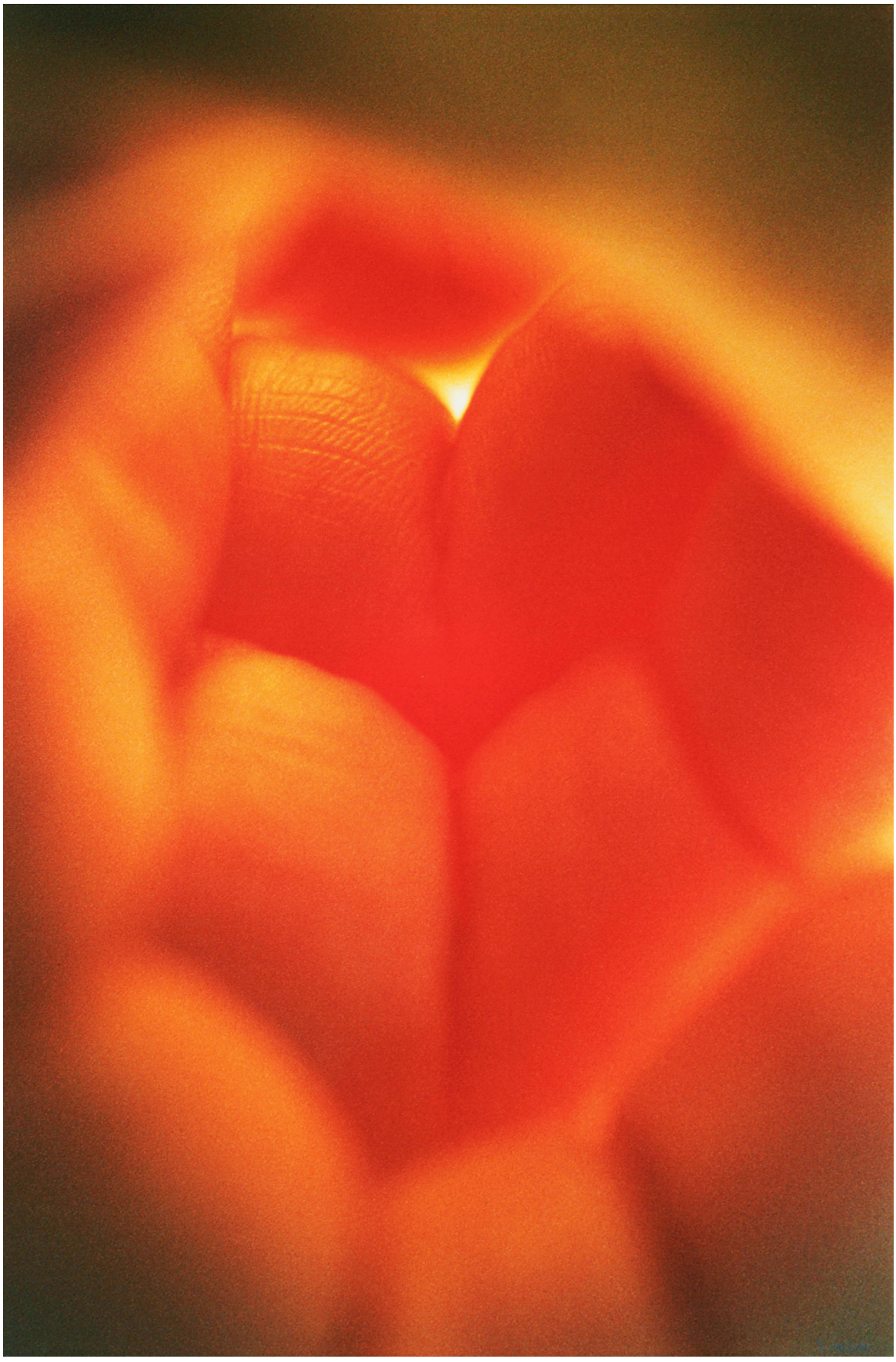

No: 112 / 2000

No: 80 / 1999

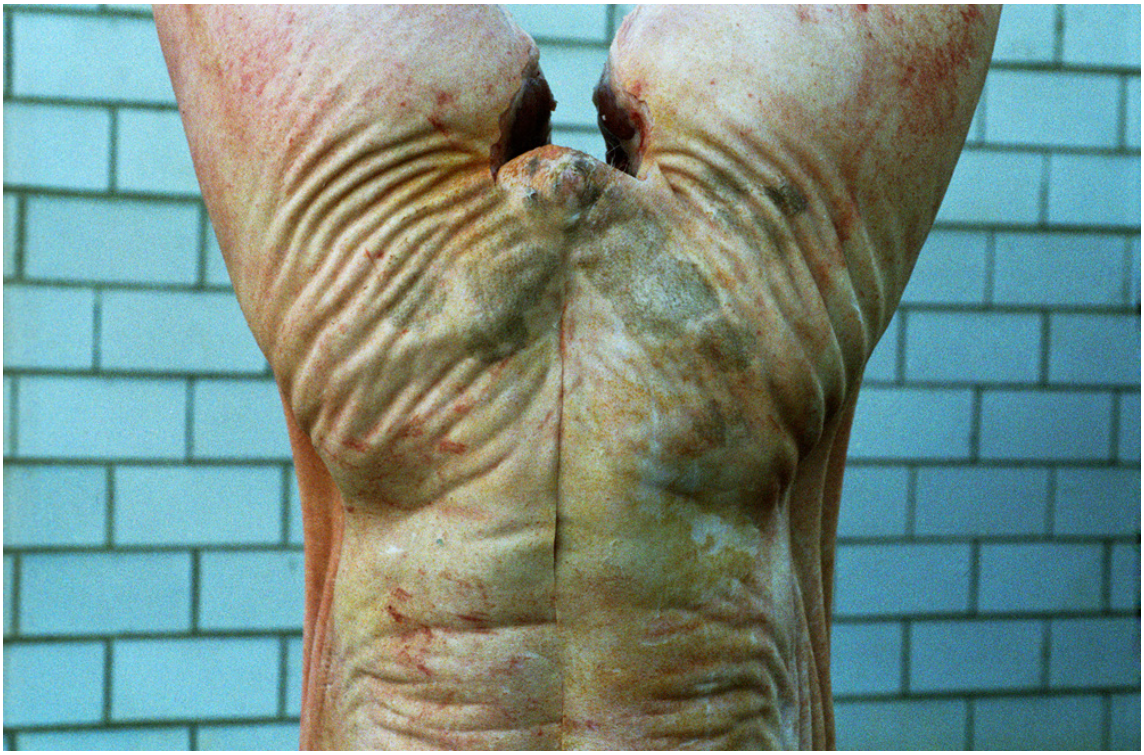

Maso 08 / 2004

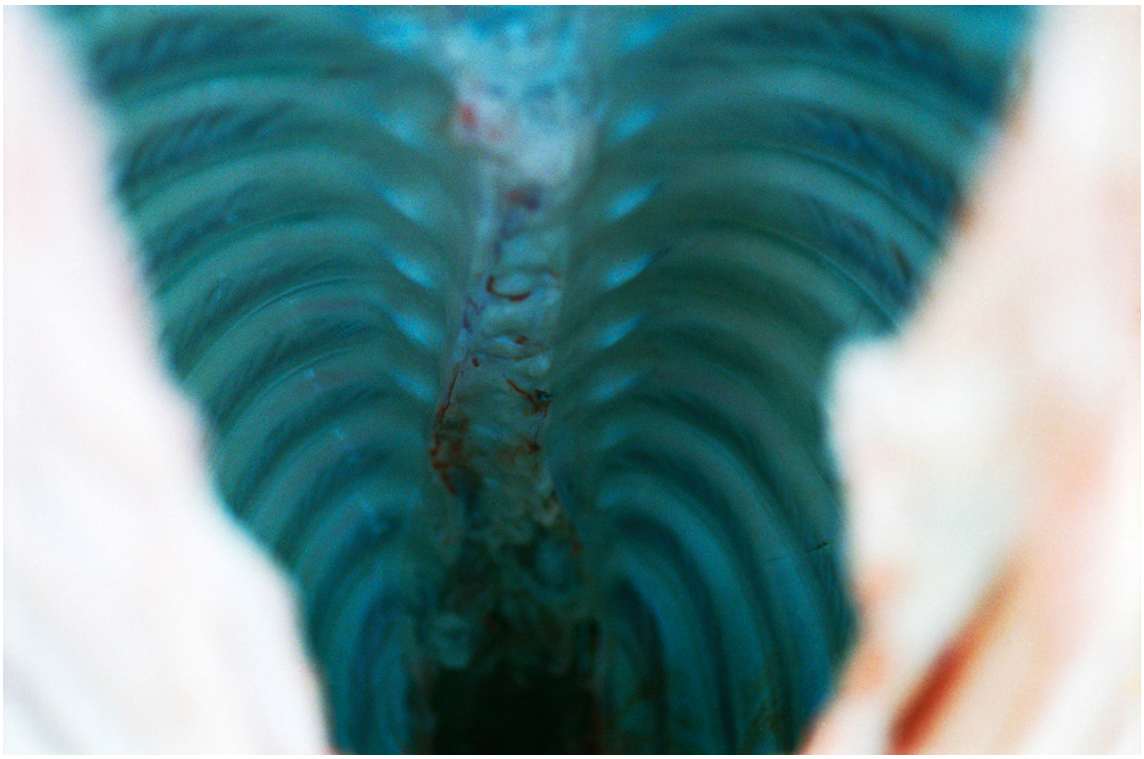

Maso 07 / 2004

LIDSKÉ VS. VEPŘOVÉ

V systematické snaze o zpochybňování obecných pojmů fotografoval i estetizované detaily zvířecích těl ze zabijačky. Snaží se relativizovat představu o výlučnosti našeho druhu, o výlučnosti lidského těla oproti tomu zvířecímu. A naráží tím také na stereotypní pojetí krásy a ošklivosti, zpochybňuje vnímání tragičnosti a užitečnosti smrti. Ve fotografiích Zdeňka Lhotáka tělesná konstituce vepřů značně připomíná lidské tělo.
V knize Dis-torza dokonce se zcela jasným konfrontačním záměrem umístil fotografie vepřového masa bez jakéhokoli předělu do kapitoly svých barevných autoportrétů.

Maso 05 / 2004

Slovo: kontakt
Význam: dotyk, spojení, styk
Formální interpretace: dotýkání těl opačného pohlaví může nastat pod vlivem spojení mentálních převážně pozitivních energií, v ideálním případě dochází ke styku
Autorská interpretace: doteky těl opačného pohlaví jsou vysoce senzitivní, energie osciluje mezi lyrickou až brutální kvalitou

Zdeněk Lhoták

VZTAH MUŽE A ŽENY

Pomyslným vyvrcholením Lhotákova pojetí tělesnosti je soubor KONTAKTY, který patří mezi nejvýraznější soubory jeho tvorby a také možná nejvýstižněji definuje i jeho postoj k fotografii jako uměleckému prostředku. Skrze několik černobílých snímků prezentuje svůj názor na partnerský vztah muže a ženy. Slovy autora se jedná o: „lyricky brutální pohled na vztah mezi mužem a ženou extrahovaný do situace, která je nejblíže naší živočišnosti.“ Tento soubor nepotřebuje dle autora žádné verbální dovysvětlení. Každý si v něm najde svůj vlastní výklad, svou vlastní interpretaci, která je ovlivněna jeho osobností, vnímáním a názorem. Autor tak od počátku přijímá parametr nejednoznačnosti.

Jednotlivé snímky zpočátku jen tušil, ale zdánlivě promyšlené figury v baletu choreografie byly věcí okamžitého nápadu a vznikaly spíše intuitivně. Při tvorbě autor využil svoje zkušenosti z krátkodobého působení v Taneční skupině VUS UK. Dramatické detaily mužského a ženského těla ve vzájemném kontaktu se pohybují na pomezí brutality a lyrického projevu. Jsou vyjádřením autorova vnímání vztahů muže a ženy.
Důležitým předpokladem byl vzhledem k náročnosti jednotlivých kompozic výběr modelů. Autor využil svého kolegu z tanečního souboru a jednu z tehdejších oficiálních modelek. Soubor je výsledkem invence fotografa a schopnosti i ochoty modelů realizovat jeho představy.
K syrovým fotografiím z tohoto souboru přidal autor rastr, který ve výsledku posunul reálnost snímků do expresivnější polohy s podvědomou snahou přiblížit se grafickým technikám. Technicky byl cyklus řešen velmi úsporně, bez nároků na ateliérové vybavení. Textilní pozadí je barevně nekompaktní, v rozměrech dostačujících pro detailní záběry z obývacího pokoje.

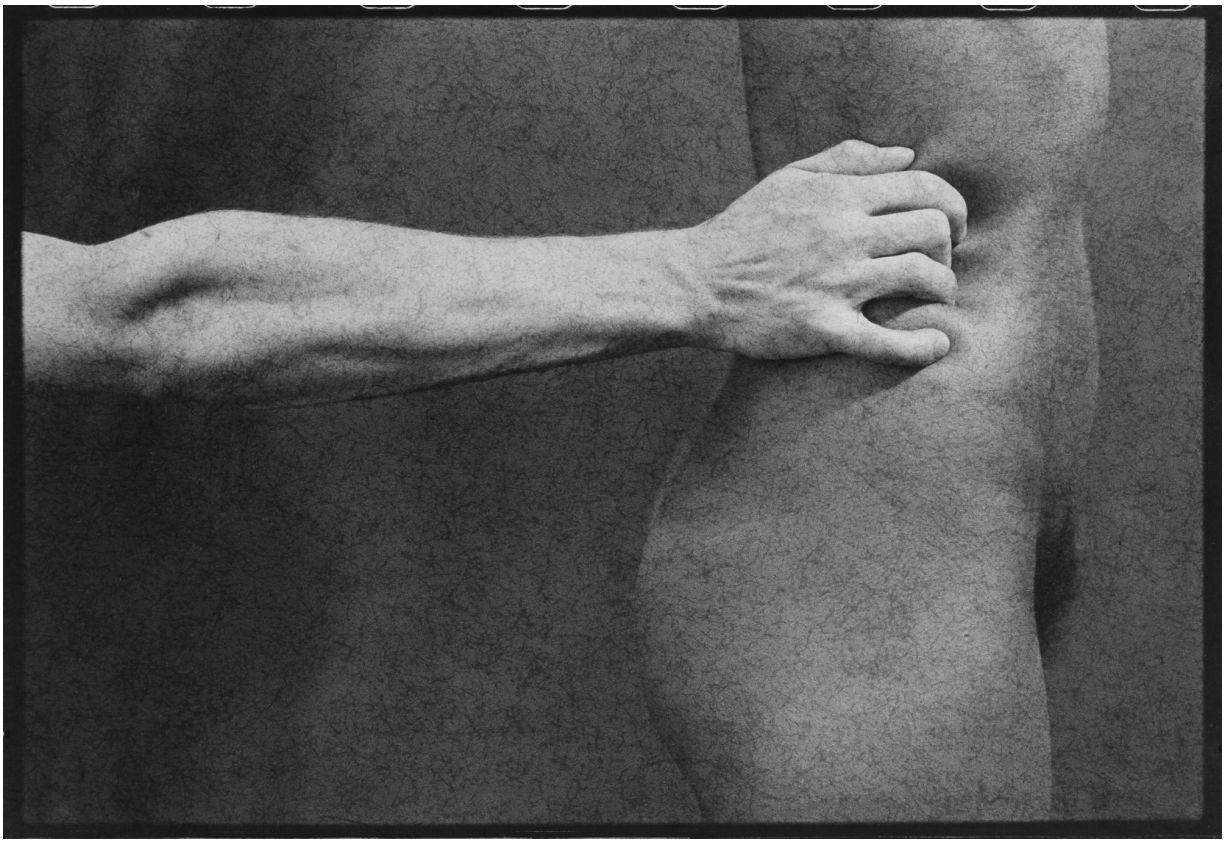

Z cyklu Kontakty / 1985

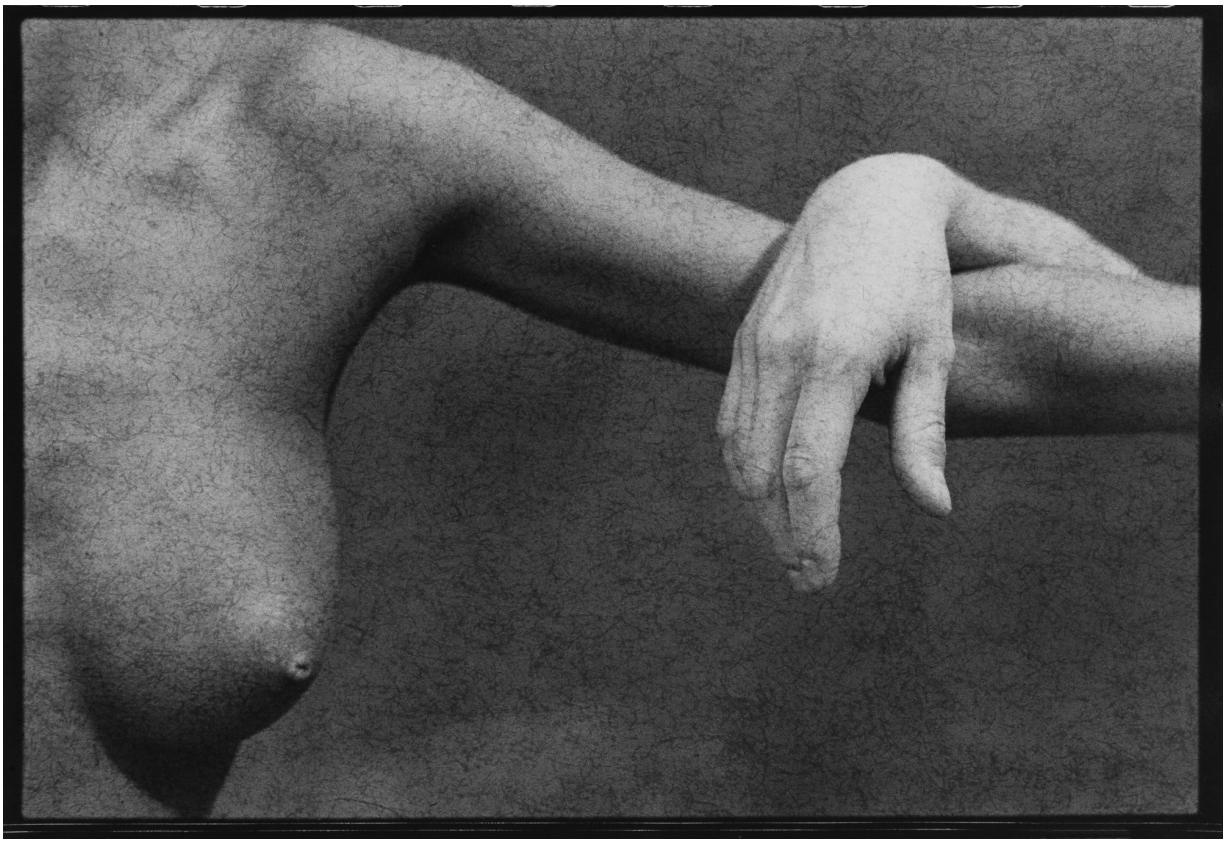

Z cyklu Kontakty / 1985

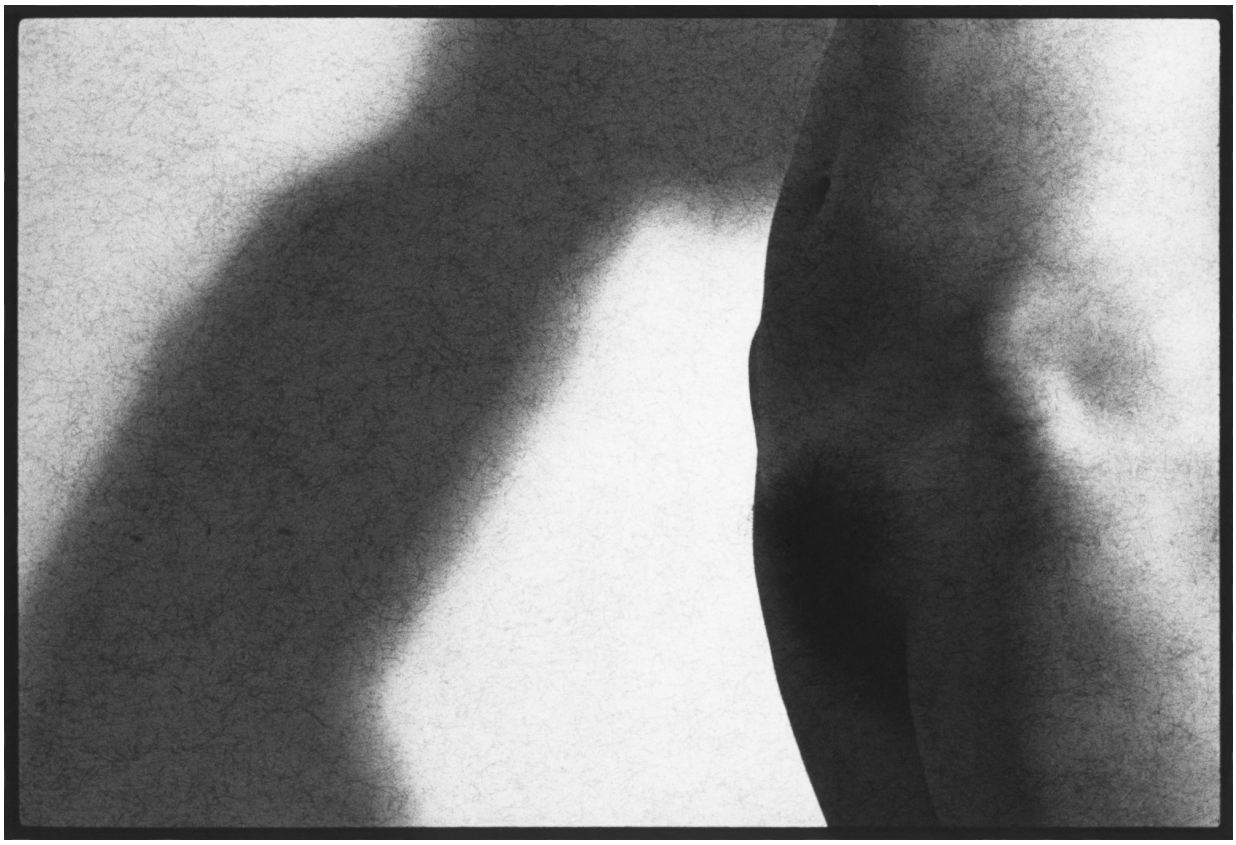

Z cyklu Kontakty / 1985

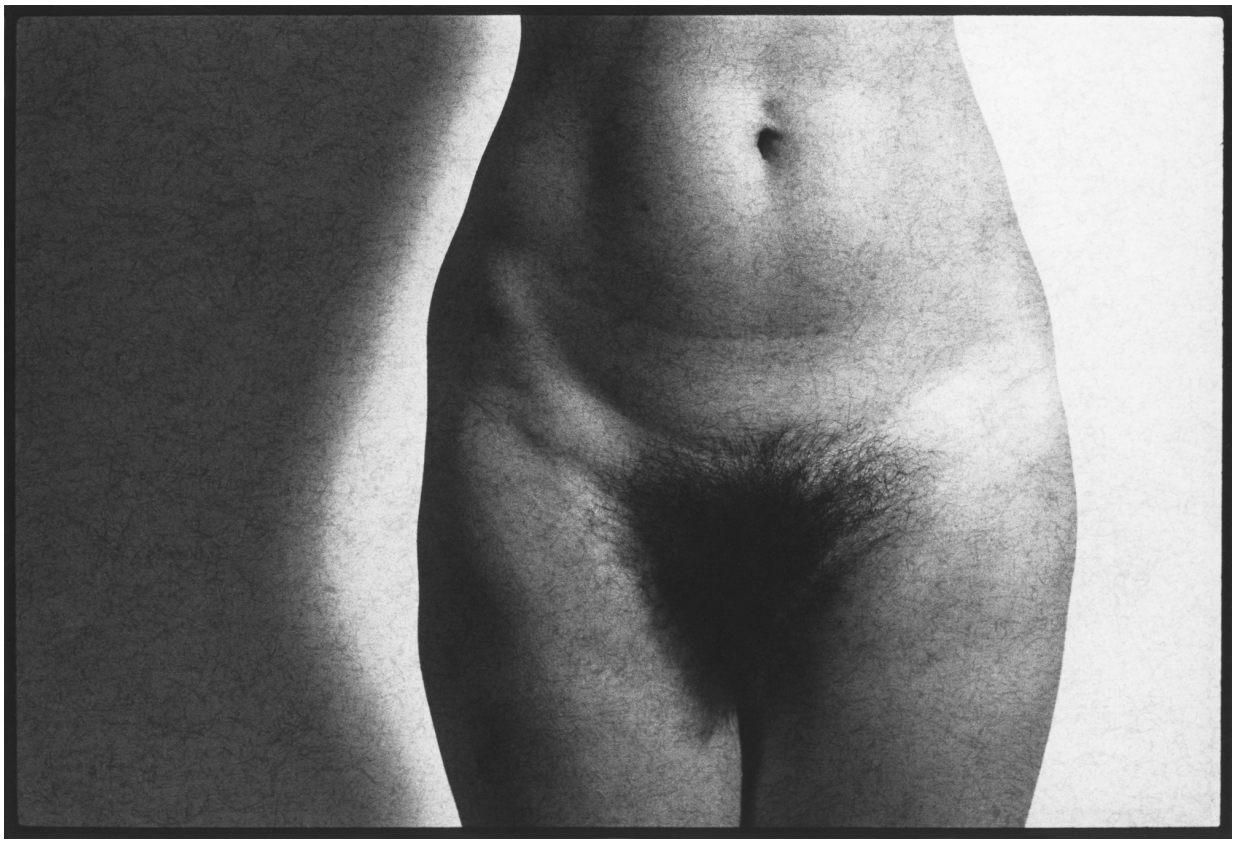

Z cyklu Kontakty / 1985

Z cyklu Kontakty / 1985

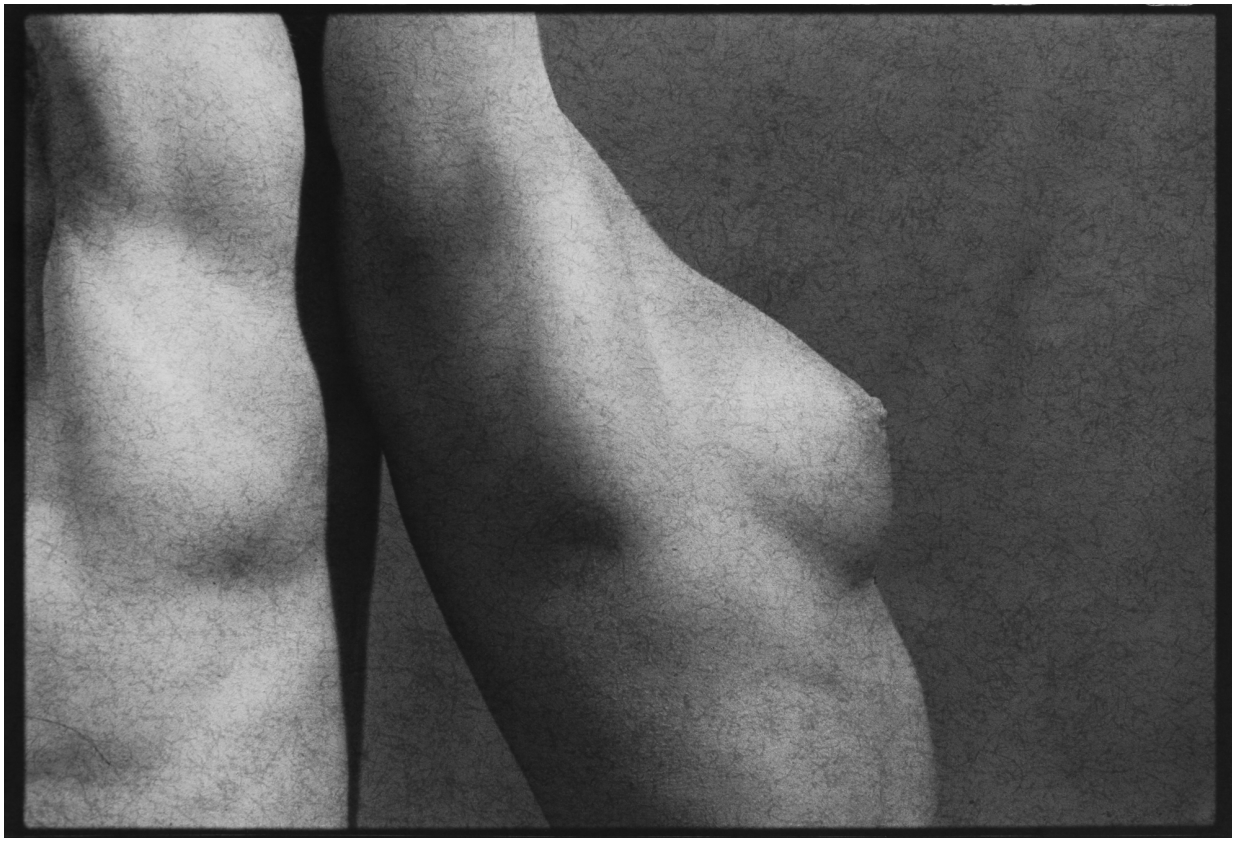

Z cyklu Kontakty / 1985

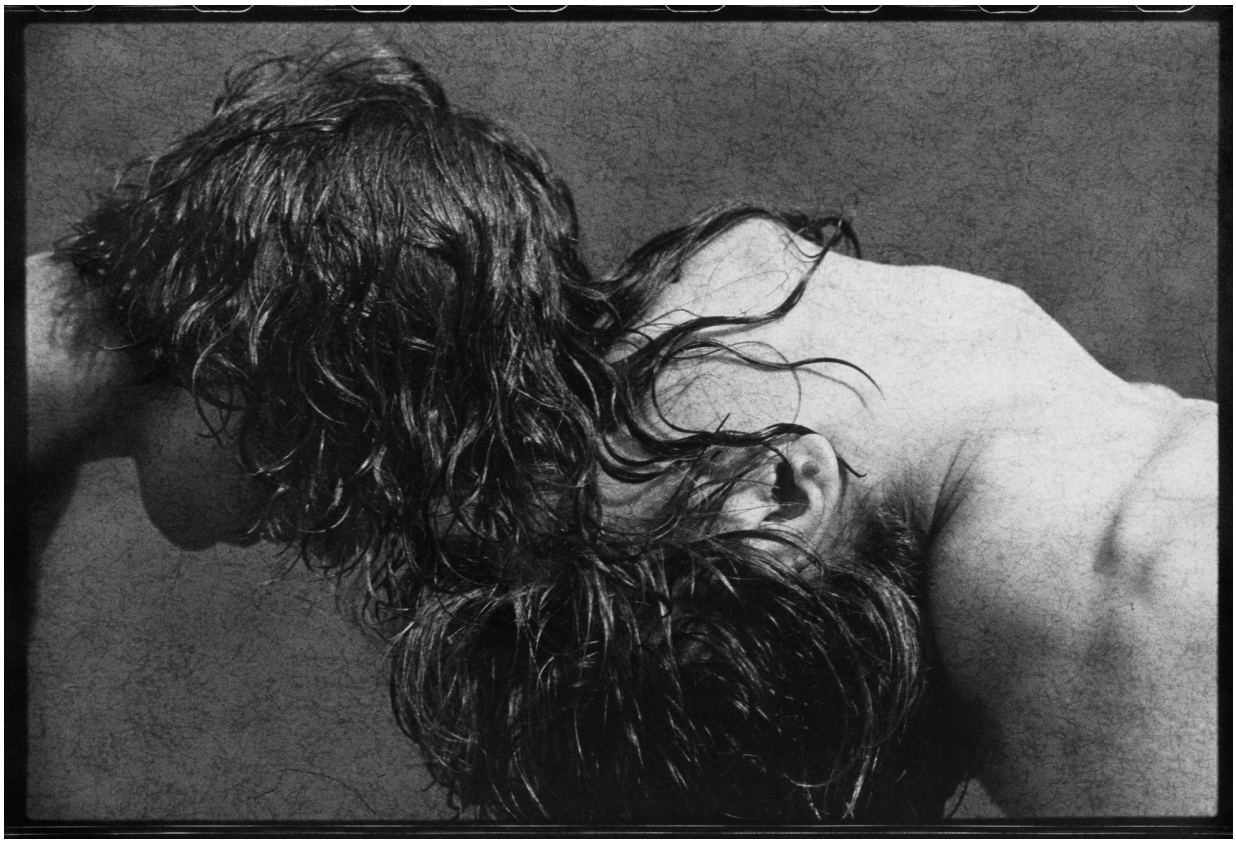

Z cyklu Kontakty / 1985

Z cyklu Kontakty / 1985

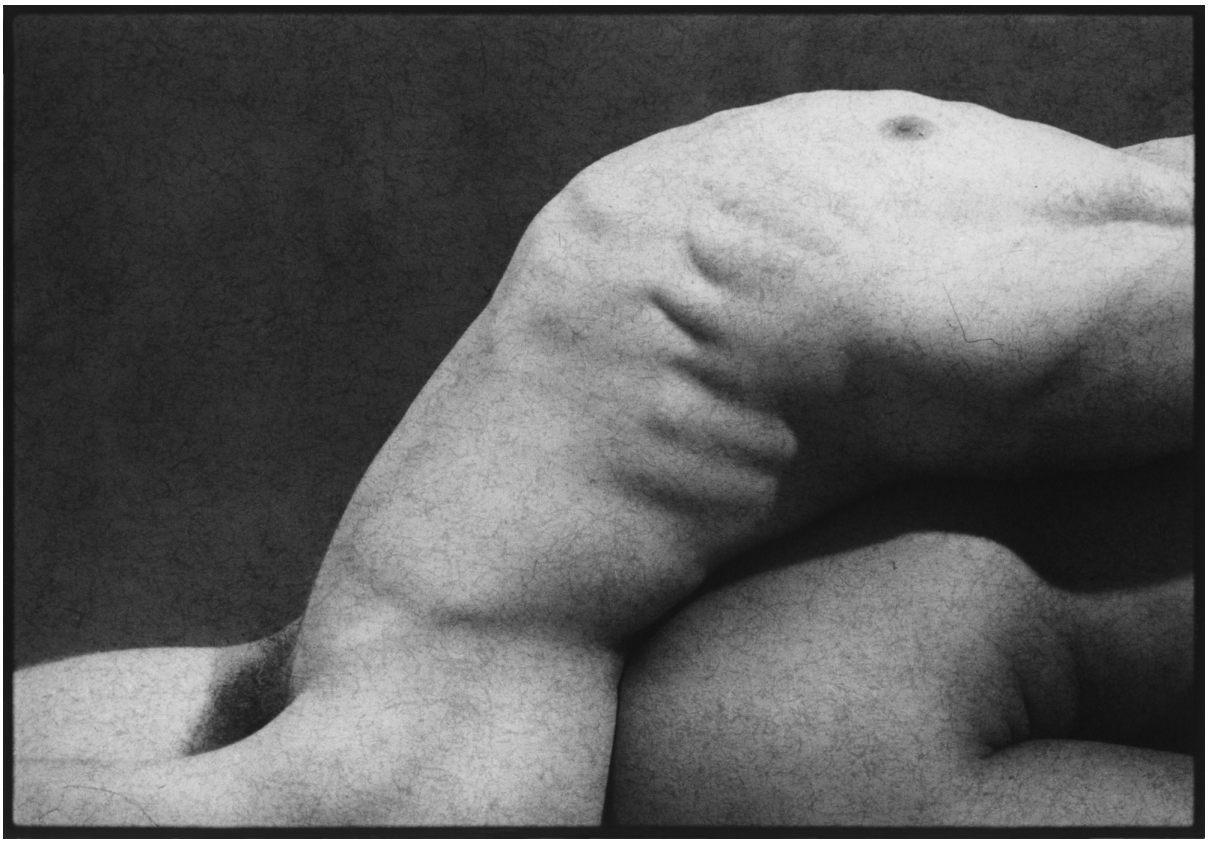

Z cyklu Kontakty / 1985

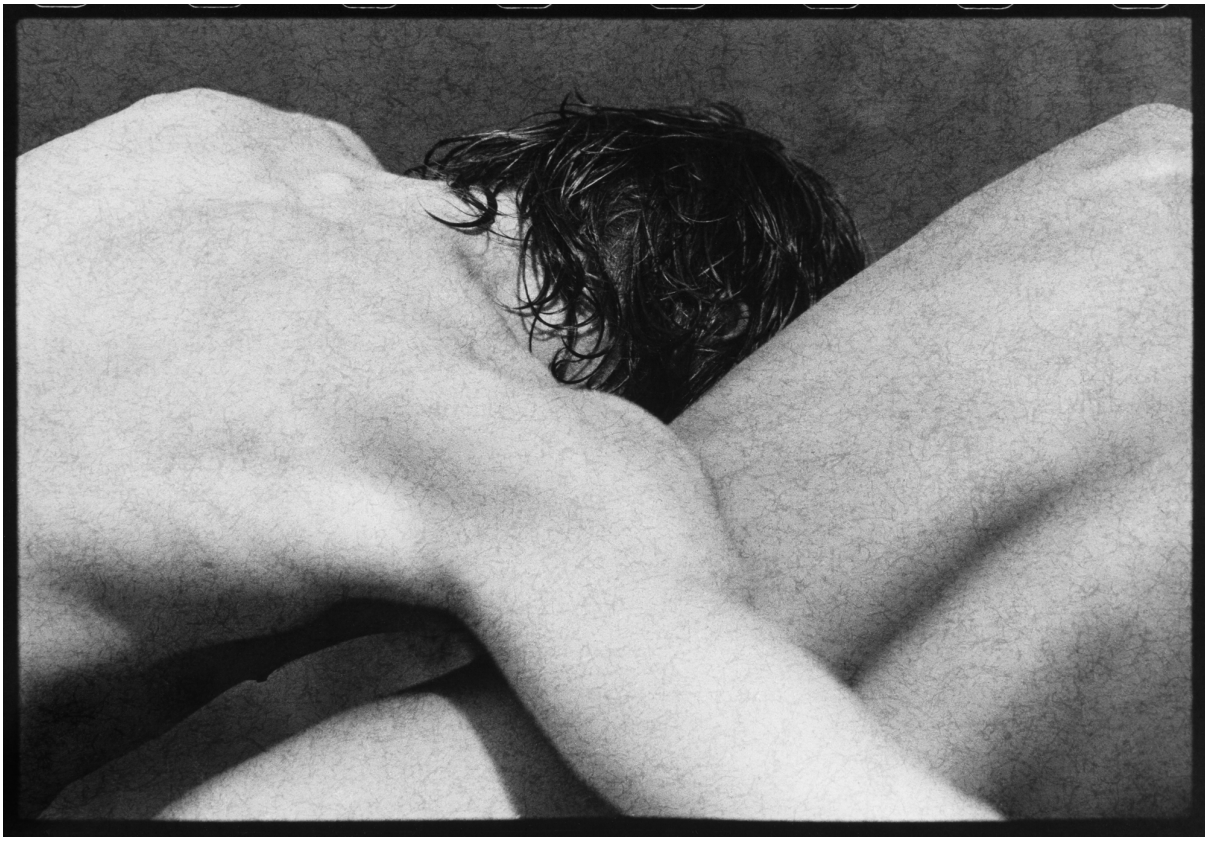

Z cyklu Kontakty / 1985

Fotografie z cyklu Spartakiáda oceněného na World Press Photo / 1985

6 CYKLUS SPARTAKIÁDA

Nejvýznamnějším Lhotákovým souborem, který se dočkal uznání i ve světovém kontextu, je soubor SPARTAKIÁDA[4]. Autor zde zúročil dlouhodobý zájem o dokumentární fotografii se zaměřením na sociologické problémy vrcholového sportu. Na fotografování obvodní spartakiády na Praze 5 byl v roce 1985 přizván svým bývalým spolužákem z FTVS. Přestože měl obecně k akcím tohoto typu poněkud negativní vztah, přijal zakázku dokumentovat dvoudenní hromadná vystoupení na stadionu Na Cibulkách. S mírným despektem produkoval klasické dokumentární snímky, hledal zajímavé záběry a výtvarné prvky ve tvarech i barevnosti.

Atmosféru obvodní spartakiády narušilo zhoršující se počasí. Většina vystoupení probíhala za deště. Jako vždy na závěr nastoupili na travnatou plochu vojáci, které doprovázela pozitivně rozjařená hudba[5], která zjevně kontrastovala reálnému dění. „V tu chvíli už se původní travnatá plocha proměnila v mazlavé a páchnoucí černé blátíčko. Od začátku bylo jasné, že to vypadá poměrně drsně," popisoval autor, který také poznamenal, že u jeho kolegů zafungovala v tu chvíli jistá autocenzura. Většina z nich tedy svoje pozice opustila a schovala se před deštěm na tribuně. Byli si téměř jisti, že jim v dané době takové snímky nikdo neuveřejní.

„Já jsem si ale velmi rychle uvědomil, že mám velkou příležitost prostřednictvím fotografie prezentovat svůj vlastní názor. Měl jsem ke spartakiádě velmi odtažitý vztah. Reprezentovala pro mě manipulaci a buzeraci. Byl to jeden z projevů totality, kterou jsem vnímal velmi negativně," vypráví Zdeněk Lhoták. V květnu 1985 se před ním začala odehrávat překvapivě působivá scéna, ve které mladí muži bojovali s počasím a někteří možná i s vlastní důstojností. Autor už v danou chvíli tušil, že se mu i ve ztížených technických podmínkách podařilo vytvořit během těch patnácti minut něco výjimečného, a dokázal vycítit velký obsahový i estetický potenciál pořizovaných záběrů. „Běhal mi přitom mráz po zádech. Už v tom okamžiku jsem byl schopen vidět ty možnosti, které mi fotografie nabízí. Byl to intenzivní fascinující prožitek."

Jakmile skladba skončila, nastalo pro fotografa známé napětí. „Těšil jsem se do fotokomory. Doufal jsem, že na negativech budou takové obrazy, které se mi zjevovaly v hledáčku při focení." Po odevzdání oficiální zakázky svému zadavateli, začal intenzivně pracovat na svém soukromém souboru s názvem Spartakiáda. To byly ty správné snímky, které nejlépe reprezentovaly jeho názor na danou dobu, na tuto událost i na obecnou manipulaci a propagandu tehdejšího režimu. Soubor obratem vystavil v malé výstavní síni Galerie Karlovka na Praze 1. Zároveň s výstavou tehdy v červnu téhož roku probíhala Celostátní Spartakiáda na Strahově.

V návštěvní knize se objevily různé názory návštěvníků výstavy. Vedle pochvalných zápisů se někteří pohoršovali a protestovali proti prezentaci vojáků tímto, dle jejich názoru, dehonestujícím způsobem. Soubor účinkoval přesně tak, jak autor předpokládal. V negativních reakcích však byla cítit latentní hrozba cenzurních zásahů. Bylo třeba soubor legalizovat. Pro každoroční fotografickou soutěž, ve které bylo vybíráno 100 nejlepších sportovní fotografií roku, autor do kolekce čtyř mírně depresivních šířkových fotografií 30x40 cm přidal jednu relativně optimistickou výškovou 50x60 cm.

4 Spartakiáda obecně označovala hromadné cvičení gymnastických sestav na regionální úrovni, která jednou za 5 let vyvrcholila celostátní přehlídkou, tematicky navazovala na Všesokolské slety, ovšem za dob komunismu byla zneužívána k režimní propagandě.

5 Autorem byl Jaroslav V. Dudek v provedení Armádního uměleckého souboru Víta Nejedlého.

Mladý romský voják na fotografii vzlétá z pyramidy k lepším zítřkům se znakem ROH v pozadí. Účel byl splněn. Soubor získal v soutěži první cenu za sportovní seriál a režimem tak byl oficiálně akceptován.
Kolega a legenda české sportovní fotografie, Jaroslav Skála, šéf fotooddělení v časopise Stadión, autora přesvědčil, že se jedná o výjimečný soubor, který by měl odeslat do soutěže World Press Photo (pozn. World Press Photo je nezávislá organizace, pořádající každoročně mezinárodní soutěž reportážních fotografů, a to v různých kategoriích, mj. i v kategorii sportovní. Mezi české reportážní fotografy oceněné v této soutěži patří také Antonín Kratochvíl, Bedřich Kocek, Stanislav Tereba, Jan Šibík nebo Roman Vondrouš). Lhoták tedy vyplnil přihlášku a soubor jedenácti černobílých fotografií odeslal do Amsterodamu, kde organizace, pořádající tuto mezinárodní soutěž, sídlí. Krátce nato obdržel telegram z kanceláře World Press Photo s oznámením, že vyhrál 2. cenu v kategorii Sport – seriál.
Pro režim, jehož reakce na podobné úspěchy byly často nevyzpytatelné, byl tento úspěch překvapivě velmi pozitivně vítaný. Autor byl pozván do Československé televize i rozhlasu, poskytl množství rozhovorů pro časopisy a pořádal besedy. Mohl si dokonce dojet vlakem do Holandska cenu osobně převzít (samozřejmě po obdržení devizového příslibu a výjezdní doložky). Zpětně se Zdeněk Lhoták domnívá, že tento úspěch nijak zásadně jeho kariéru neovlivnil, i když do té doby se jednalo o spíše neznámého fotografa.

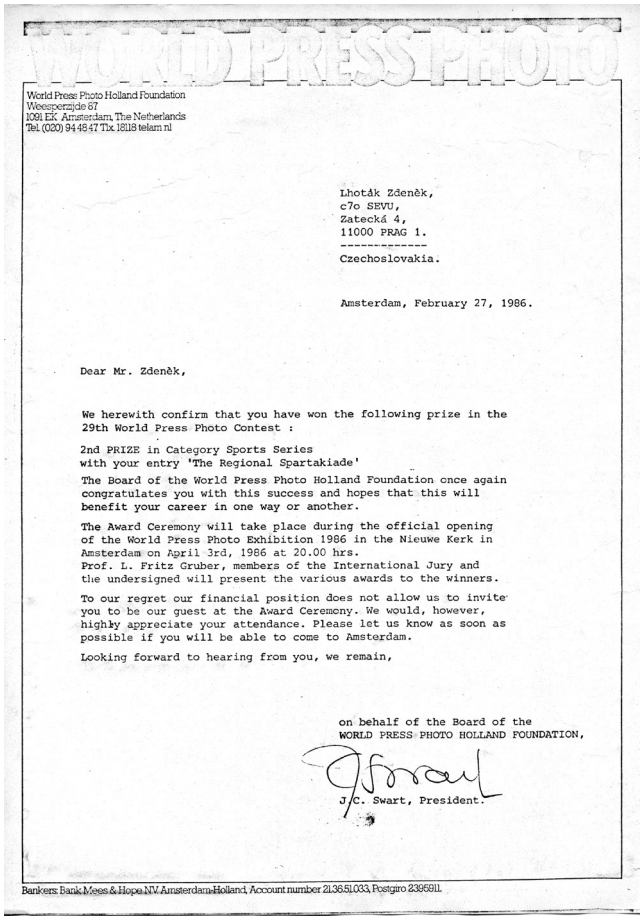

WORLD PRESS PHOTO

World Press Photo Holland Foundation
Weesperzijde 67
1091 EK Amsterdam, The Netherlands
Tel. (020) 94 48 47 Tlx 18118 telam nl

Lhoták Zdeněk,
c7o SEVU,
Zatecká 4,
11000 PRAG 1.

Czechoslovakia.

Amsterdam, February 27, 1986.

Dear Mr. Zdeněk,

We herewith confirm that you have won the following prize in the 29th World Press Photo Contest :

2nd PRIZE in Category Sports Series
with your entry 'The Regional Spartakiade'

The Board of the World Press Photo Holland Foundation once again congratulates you with this success and hopes that this will benefit your career in one way or another.

The Award Ceremony will take place during the official opening of the World Press Photo Exhibition 1986 in the Nieuwe Kerk in Amsterdam on April 3rd, 1986 at 20.00 hrs.
Prof. L. Fritz Gruber, members of the International Jury and the undersigned will present the various awards to the winners.

To our regret our financial position does not allow us to invite you to be our guest at the Award Ceremony. We would, however, highly appreciate your attendance. Please let us know as soon as possible if you will be able to come to Amsterdam.

Looking forward to hearing from you, we remain,

on behalf of the Board of the
WORLD PRESS PHOTO HOLLAND FOUNDATION,

J.C. Swart, President.

Bankers: Bank Mees & Hope NV Amsterdam-Holland, Account number 2136.51.033, Postgiro 2395811

Dopis o obdržení 2. ceny na World Press Photo / 1986

Zdeněk Lhoták přebírá cenu na World Press Photo / 1986

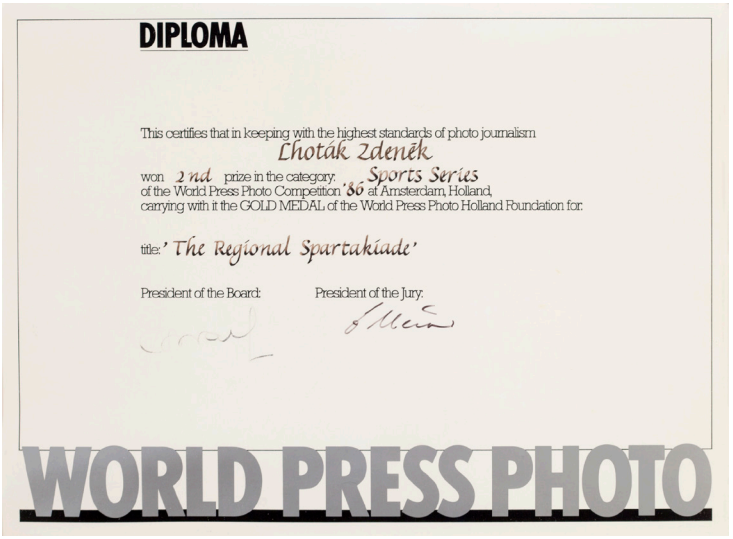

DIPLOMA

This certifies that in keeping with the highest standards of photo journalism
Lhoták Zdeněk
won 2nd prize in the category: Sports Series
of the World Press Photo Competition '86 at Amsterdam, Holland,
carrying with it the GOLD MEDAL of the World Press Photo Holland Foundation for:

title: 'The Regional Spartakiade'

President of the Board: President of the Jury:

WORLD PRESS PHOTO

Diplom World Press Photo / 1986

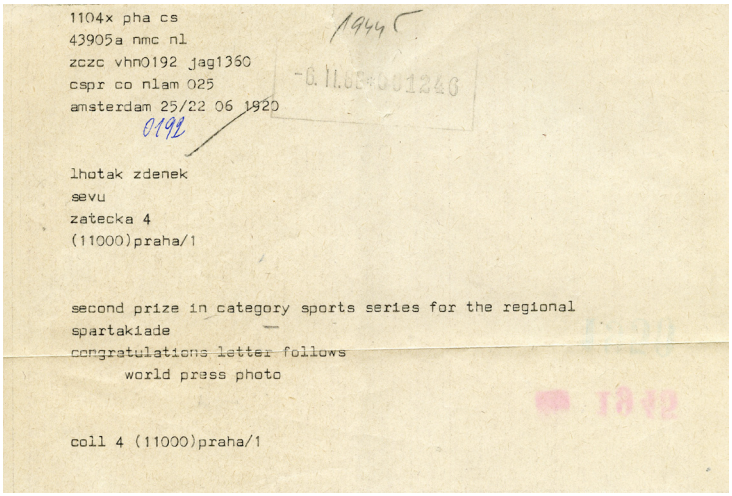

1104x pha cs
43905a nmc nl
zczc vhn0192 jag1360
cspr co nlam 025
amsterdam 25/22 06 1920
0192

lhotak zdenek
sevu
zatecka 4
(11000)praha/1

second prize in category sports series for the regional
spartakiade
congratulations letter follows
world press photo

coll 4 (11000)praha/1

Telegram World Press Photo / 1986

Z cyklu Spartakiáda / 1985

Z cyklu Spartakiáda / 1985

Z cyklu Spartakiáda / 1985

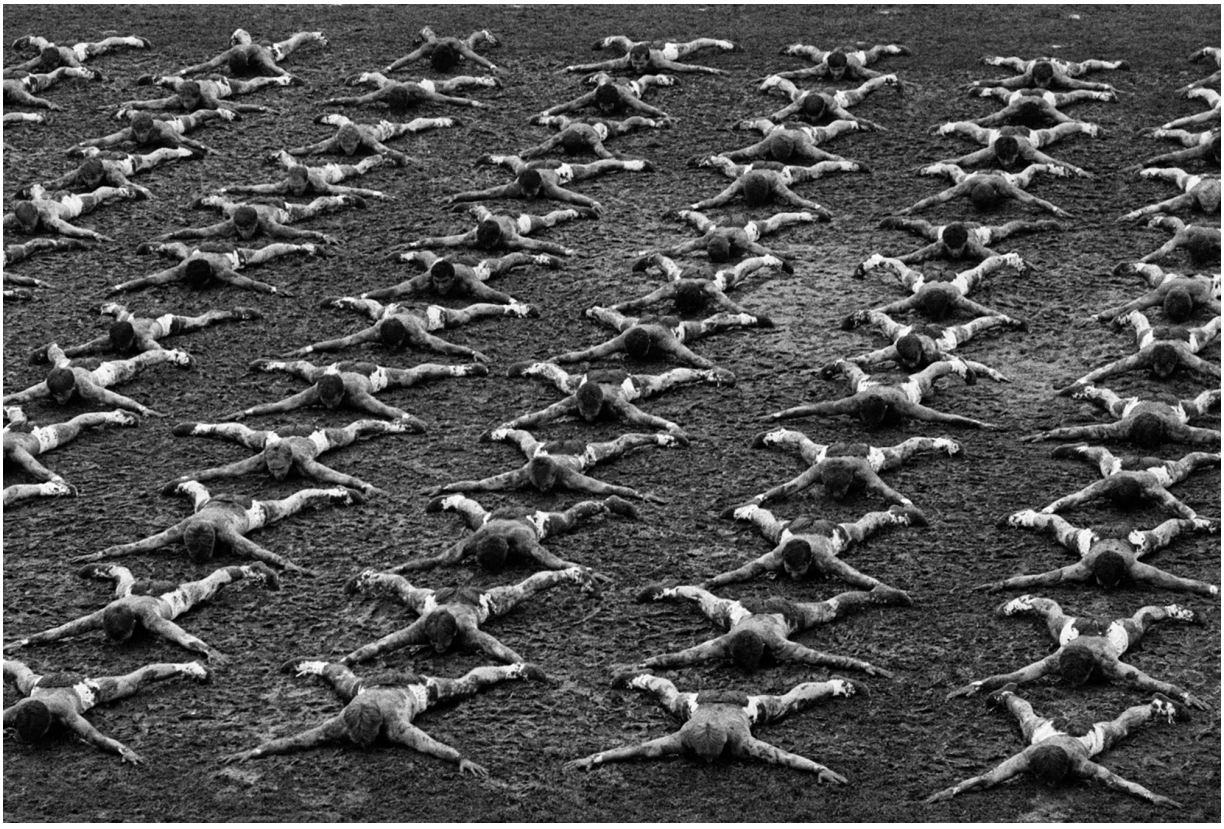

Z cyklu Spartakiáda / 1985

Z cyklu Spartakiáda / 1985

Z cyklu Spartakiáda / 1985

Z cyklu Spartakiáda / 1985

Z cyklu Spartakiáda / 1985

Z cyklu Revoluce / 1989

7 CYKLUS REVOLUCE

17. listopad roku 1989 prožil Zdeněk Lhoták v úžasu nad neuvěřitelným celospolečenským nadšením, se kterým lidé v ulicích vítali perspektivu svobody.
Z bytu v centru Prahy vyrážel do ulic a nemohl nefotografovat. Snímky z demonstrací tehdy pořizovala celá řada fotografů, jako např. Jaroslav Kučera, Vladimír Birgus nebo Jan Šibík. Stejně jako oni zdokumentoval několik významných momentů naší historie. Kromě davů, jejichž nadšení přitahovalo a lákalo k následování, se Zdeněk Lhoták věren poslání dokumentaristy věnoval i dění mimo zaplněné ulice.
Zaměřil se zejména na fotografování studentů Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, kteří patřili mezi hlavní protagonisty sametové revoluce. Dostal svolení stávkového výboru dokumentovat podmínky, za kterých studenti po čtyřiadvacet hodin denně připravovali letáky a transparenty v obsazených budovách na základě akademické svobody. V jeho archivu nechybí důležité momenty jako například lidský řetěz, který v závěru demonstrace vytvořili protestující od Letné až k Pražskému hradu. Autora však nejvíce zaujala atmosféra, která nastávala až po samotných shromážděních. Zaznamenával tak hlavně individuální projevy lidí, kteří vyjadřovali své občanské postoje. Zajímal se rovněž o dění mimo hlavní metropoli. Proto se vydal například na ohlášenou demonstraci do Slaného, odkud pořídil řadu unikátních záběrů. Dokladem tohoto směřování a preferencí je snímek „Listopadový anděl“, na kterém se mladý muž pokouší vzlétnout a porušit tak fyzikální i socialistické zákony.

Z cyklu Revoluce / 1989

Z cyklu Revoluce / 1989

Z cyklu Revoluce / 1989

Z cyklu Revoluce / 1989

Z cyklu Revoluce / 1989

Z cyklu Revoluce / 1989

Z cyklu Horníci / 1994

8 CYKLUS HORNÍCI

Tento soubor vznikal v roce 1994 v rámci workshopu, který uspořádal Jiří Hanke v Kladně. „Jirka je takový kladenský buditel," zmiňuje Lhoták a připomíná, že Hanke ve svém rodném městě nevykonává jen práci fotografa, ale hlavně organizátora různých akcí, kde se prezentuje i coby muzikant. „Dělá to, protože to prostě musí dělat," domnívá se Lhoták a kvituje, že tím zároveň pro Kladno vzniká úžasný dokument.
Hanke si vždy uvědomoval, že hornictví jako takové bude postupně v této oblasti zanikat a zároveň zaniká čtvrť Podprůhon a díky jeho energii se mu vždy podařilo přesvědčit příslušné úřady, že je potřeba zdokumentovat tyto proměny a uchovat je pro historii města.
Sehnal tedy příslušná povolení, aby mohla vybraná skupina dokumentaristů navštívit důl Mayrau. Obdrželi rovněž povolení, aby mohli sfárat do podzemních prostor, a poskytl jim tak jedinečnou příležitost dostat se k obrazovému svědectví, které by jinak nemohli jako autoři snadno realizovat.
Přizval k tomu ze svého pohledu aktuálně nejzajímavější dokumentaristy (zúčastnili se autoři jako např. Rošický, Kyndrová, Hladík), kteří na projektu týden intenzivně pracovali. Lhoták to vnímal jako úžasnou výzvu, netrpí klaustrofobií a naopak mu prostředí, které je chlapské a plné zajímavých technologií, připadalo fascinující. Samozřejmě zaměřil svou pozornost také k tělu, které je ústředním motivem jeho tvorby.
„Těla v rámci těžké práce dostávají naprosto geniální a přirozené formy."
Lidé v dolech je přijali bez větších potíží. „Neměli s námi problém a to ani, když jsme fotili ve sprchách. Tedy jen do momentu než se k nám připojila Dana Kyndrová. To se jejich výrazy změnili." směje se autor, když si i o téměř 30 let později vybavuje drobné detaily z tohoto zážitku.
Pořízené fotografie byly po dohodě s Jiřím Hankem věnovány kladenskému muzeu. Hanke vydal rovněž katalog věnovaný tématu a následoval další workshop. Ten byl věnovaný ocelárně Poldi, která již byla také v podstatě před zánikem, čímž se projekt uzavřel.

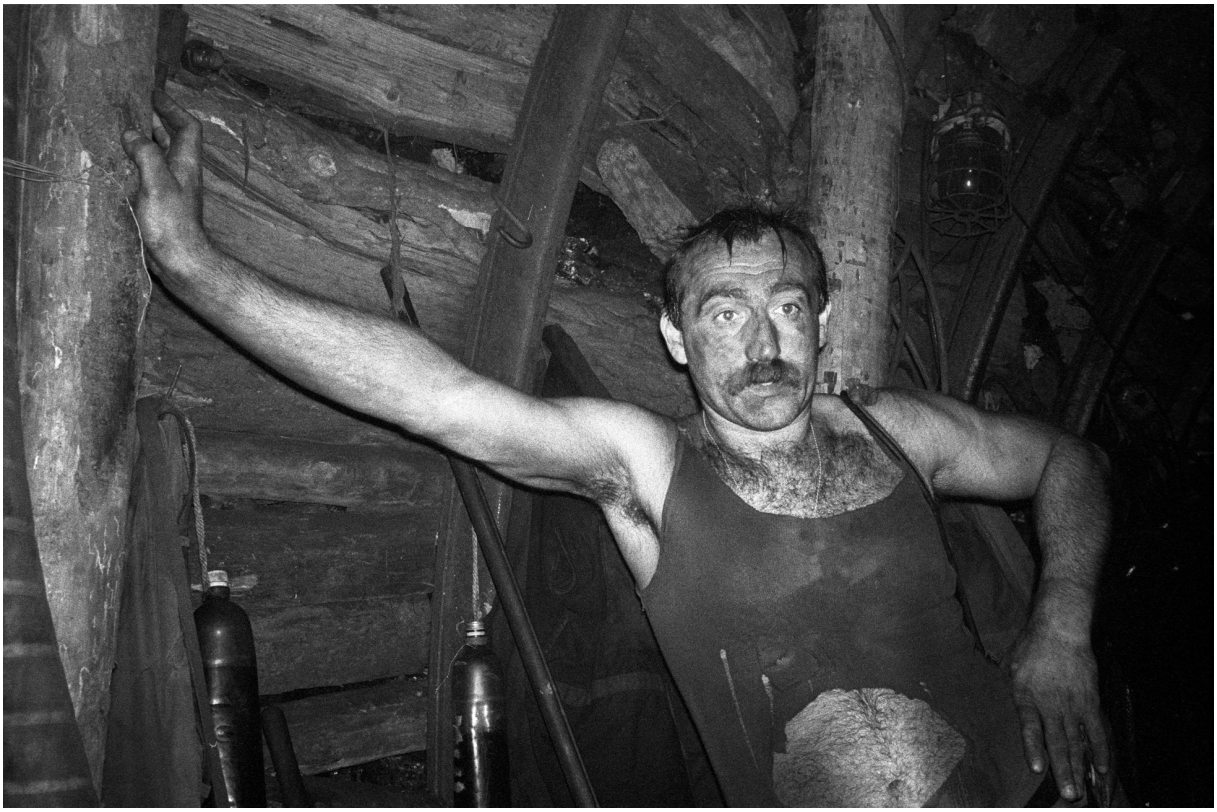

Z cyklu Horníci / 1994

Z cyklu Horníci / 1994

Z cyklu Horníci / 1994

Z cyklu Horníci / 1994

9 CESTY

„Pro moji generaci byl devětaosmdesátý především zázrakem v možnosti realizovat platonické představy a touhy po poznání exotických krajin a kultur. S nadšením jsme přijali role objevitelů a přinášeli poselství těm méně odvážným.
Objevovali jsme především sami sebe v konfrontaci s nestandardními situacemi. Přiváželi jsme si zážitky, které nás trvale ovlivnily. Povinnost alespoň půlroční cesty s batůžkem bez cestovky bych i dnes doporučoval zařadit do požadavků ukončené školní docházky.“

Zdeněk Lhoták

Z cyklu USA / 1989

Z cyklu Tibet / 1989

Z cyklu Tibet / 1989

Z cyklu Tibet / 1989

CESTY NA VÝCHOD A LÁSKA K TIBETU

Ještě před pádem železné opony, roku 1989, se autor rozhodl uskutečnit cestu do obtížně dostupné Číny a Tibetu. Oficiálně prezentovaným cílem výpravy byla tříměsíční expedice týkající se překvapivě objevování nových druhů motýlů, a to především v centrálním Tibetu. V důsledku intenzivní perzekuce zahraničních turistů po květnových událostech na náměstí Tchien-an-men v Pekingu se však do centrálního Tibetu nedostali. Marně se pokoušeli přelstít čínské úředníky a proniknout do této oblasti. Vlakem, autobusem a hlavně stopem na korbě nákladáků procestovali z Kunmingu do kazachstánské Almaty přibližně 3000 km. Zážitky z okrajových částí Tibetu, které byly z čínského pohledu již politicky ovládnuté, byly nezapomenutelné. Týdenní pobyt v městečku Xiahe v provincii Amdo, setkání s buddhistickými mnichy kláštera Labrang i místními pastevci na Lhotáka silně zapůsobily. Vzájemné sympatie se rozhodl stvrdit oholením hlavy v klášterním holičství.

Fascinován jak kulturou, tak krajinou, vydal se do těchto míst pod záminkou entomologického výzkumu znovu v roce 1994. Hlavním cílem této druhé Lhotákovy cesty bylo doplnění obrazového materiálu pro realizaci fotografické výstavy s názvem TIBET v Pražském domě fotografie. Tentokrát se mu podařilo navštívit legendární palác Potalu ve Lhase i další kláštery. Celkový dojem z druhé cesty byl však značně depresivní. Systematická snaha čínských úřadů o likvidaci tibetské kultury byla pozorovatelná na každém kroku, v úřadech, klášterech, na ulici i ve stanech pastevců.

Výstava TIBET, kterou Lhoták zorganizoval v březnu 1995 s účastí 16 autorů, prezentovala tibetskou kulturu jako unikátní hodnotu systematicky likvidovanou čínskou vládou. Výstava byla doprovázena množstvím happeningů a doprovodných akcí. Byla zde představena řada tamních zvyklostí – hry na tibetské mísy, čajový obřad nebo tematické besedy. Coby kurátor přizval i celou řadu českých a zahraničních autorů, kteří se danou problematikou zabývali (Jaroslav Poncar, Soren Solker, Sean Mayne-Smith, Josef Vaniš, Zdeněk Thoma, Josef Ptáček, Pavol Breier, Marek Vybíral a další). Pokus o účast tibetských fotografů bohužel u čínských úřadů neprošel. Podtextem celé výstavy však byla jednoznačně kritika a nesouhlas s čínskou okupací Tibetu. Kromě velkého mediálního ohlasu se tato výstava tak stala záminkou pro čínskou ambasádu k zařazení Lhotáka na seznam nežádoucích osob.

Své dvě kamery Nikon FM2 Lhoták při cestách využíval nejen pro fotografii s etnografickým a krajinářským kontextem, ale především jako obrazový záznamník událostí, setkání a každodenních dramatických i komických situací. Vznikl tak velmi rozsáhlý a obrazově kultivovaný dokument, který prostřednictvím fotografií a vtipných/ironických komentářů vypráví o exotickém, místy až dramatickém dobrodružství třech rozdílných osobností během čtvrtročního putování čínskou a tibetskou krajinou a kulturou. Subjektivní fotografický dokument z této cesty Lhoták s kolegou Markem Vybíralem několikrát vystavil pod názvem TIBET CLOSED. S odstupem času tento soubor, doplněný textovým deníkem, považuje Lhoták za nejdůležitější a nejhodnotnější výsledek těchto cest.

Lhoták přiznává, že tyto zkušenosti jej velmi ovlivnily, „poznal nejen exotickou kulturu, ale poznal i sám sebe, svoje možnosti i bariéry“. Již po návratu z první cesty mnoho lidí vnímalo Zdeňka Lhotáka jako praktikujícího buddhistu a jogína. Manželka Zdeňka dokonce tvrdila, že je „očarovanej“. Sám sebe pak autor s humorem popisuje jako „konzumního buddhistu“. Východní kultura, především její humanitní hodnoty, se pro něj staly inspirací. Setkání s tímto východním světem vnímá jako velmi prospěšné a doporučil by podobný zážitek každému. Sám se ovšem už do stejných míst nevrací: „Bojím se velkého zklamání z toho, jak se Číně podařilo Tibet zcivilizovat.“

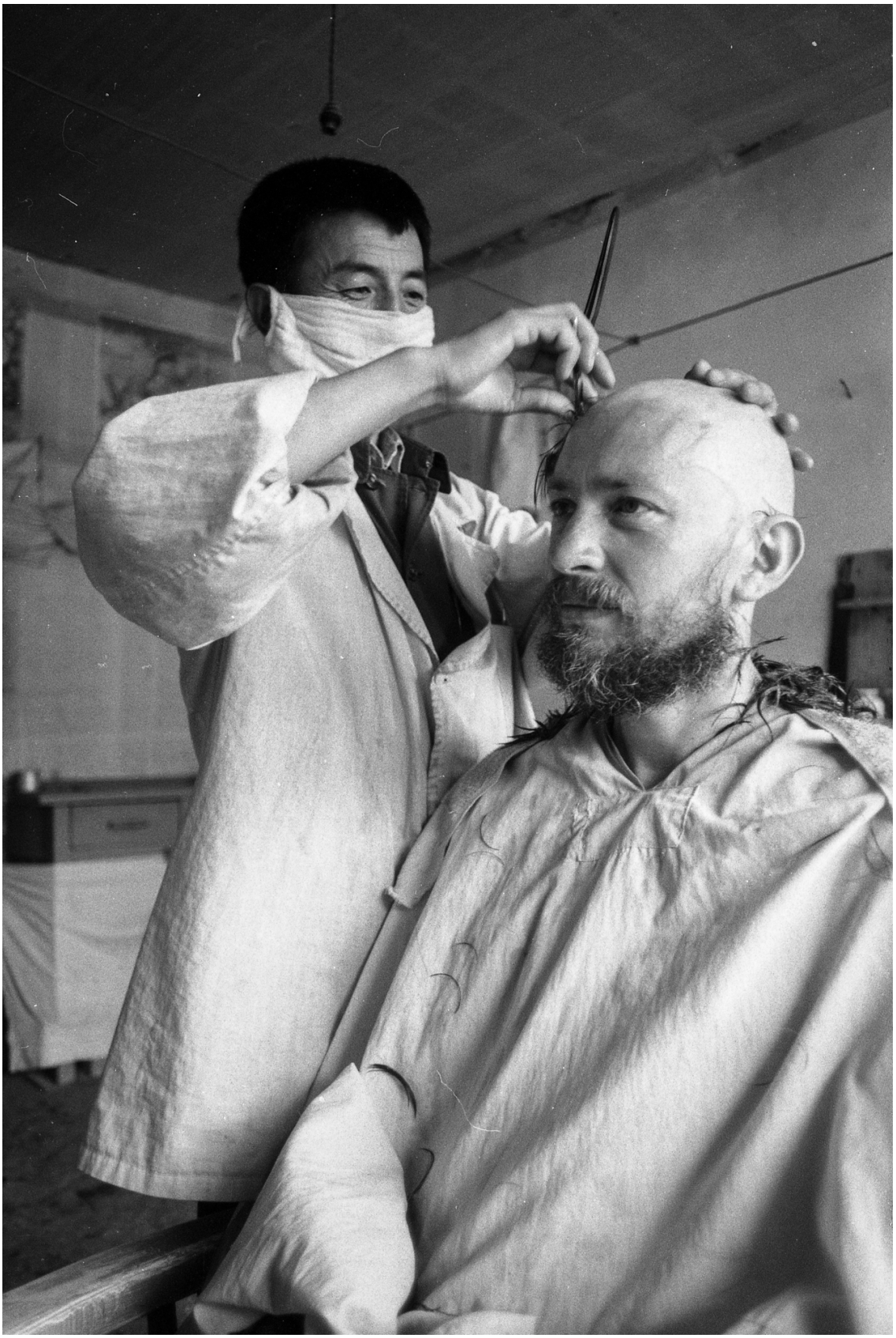

← ↑ Zdeněk Lhoták v kláštěrním holičství Labrang / 1989

Deník Zdeňka Lhotáka z Tibetu / 1989

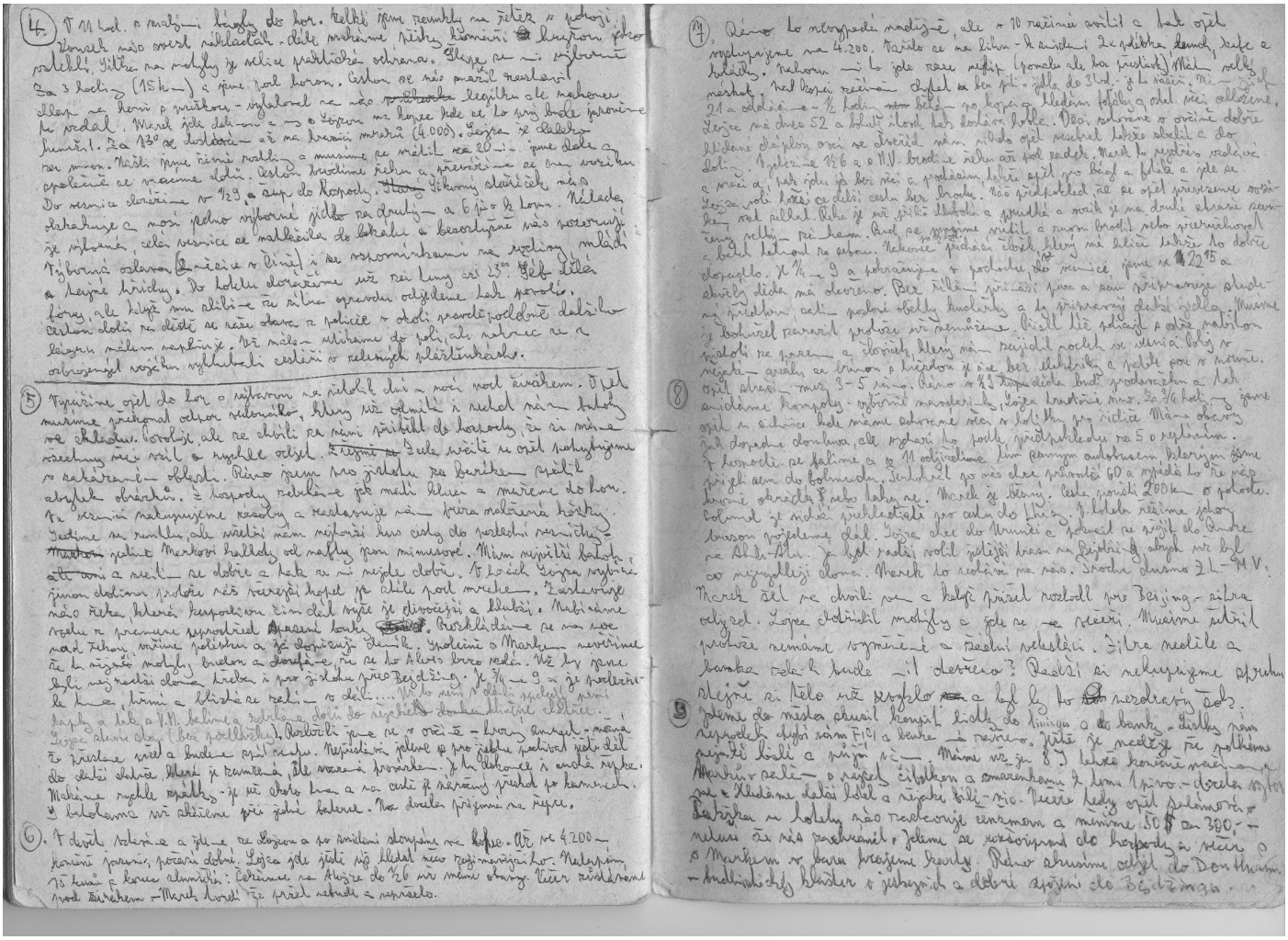

Deník Zdeňka Lhotáka z Tibetu / 1989

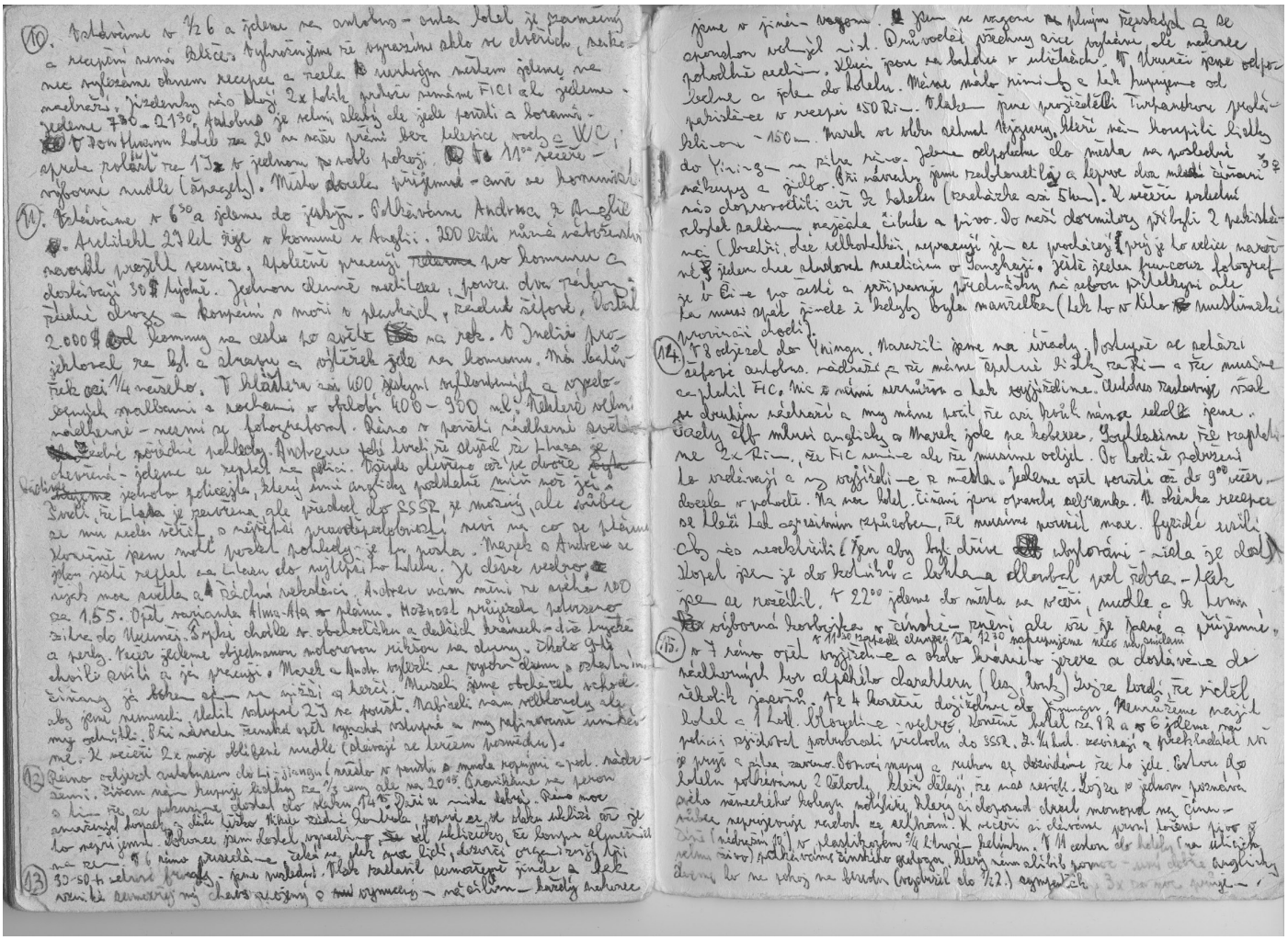

Deník Zdeňka Lhotáka z Tibetu / 1989

Z výstavy Tibet Closed / 1995

CYKLUS UNITED COLORS OF NEPAL

Už při návratu z Číny roku 1994 se Lhoták krátce zastavil v nepálském Káthmándú. Objevil zde pro sebe motivy buddhistických a hinduistických oltářů, které zářily nejen výraznými barvami, ale také se v nich skrývalo mnoho zajímavých symbolů. Téma v něm ještě dlouho po návratu rezonovalo, proto se do Nepálu vypravil opět v roce 2001. Později zažádal také o grant Ministerstva kultury, který mu byl úspěšně přidělen. Mohl tak do Nepálu v roce 2008 znovu odcestovat, tentokrát doprovázen manželkou Zdenou. Během dva týdny trvajícího pobytu se zde koncentroval výhradně na fotografování. Soubor tak významně rozšířil do současné podoby.
Dominantním prvkem fotografií oltářů byla zejména jejich divoká barevnost. „Chtěl jsem, aby v těch obrazech byla cítit živost té kultury, toho vztahu mezi lidmi a jejich obřadními místy. Díky tomu, jak je používají, každý den se jich dotýkají, dostávají úžasnou patinu a nejsou tak jednoznačně definované. Dávají tím prostor divákovi, aby si do nich vkládal své vlastní interpretace.“ Znovu se tedy dostáváme k tématu nejednoznačnosti, které se úzce pojí s tvůrčí filozofií Zdeňka Lhotáka.
Toto výtvarné pojetí navíc představovalo zajímavou změnu oproti jeho předchozímu ryze dokumentárnímu cyklu Tibet closed. Fotografie jsou posunuty spíše do abstrakce, jedná se tu o rovinu emotivní, postrádají realistický formát. Autorovi tu nejde o fakta, ale snaží se do snímků dostat právě pocity. K tomu přispívá také samotná forma, ať už se jedná o práci s detailem, posunutí měřítka, či cílenou volbou hloubky ostrosti. Často se na snímcích objevují květiny, které reprezentují nejen estetickou hodnotu, ale představují tu jednu z „obětí“ coby součást každodenního rituálu věřících. Obličeje na plastikách, které byly původně rozpoznatelné, se postupně vytrácejí a přecházejí do spíše snové podoby. Fotografie autor úspěšně vystavoval například v galerii Diamant v Mánesu nebo v unikátním prostoru chebské Galerie 4 u příležitosti svého životního jubilea.

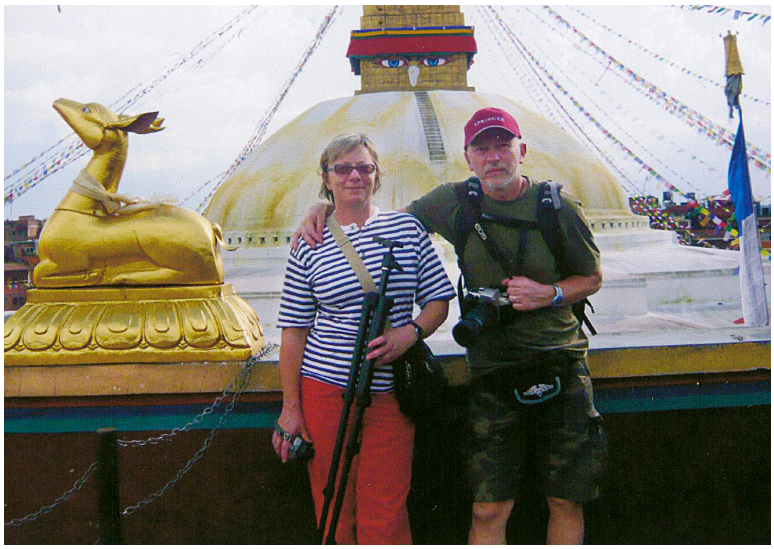

Zdeněk Lhoták se svou manželkou Zdenou Lhotákovou v Nepálu

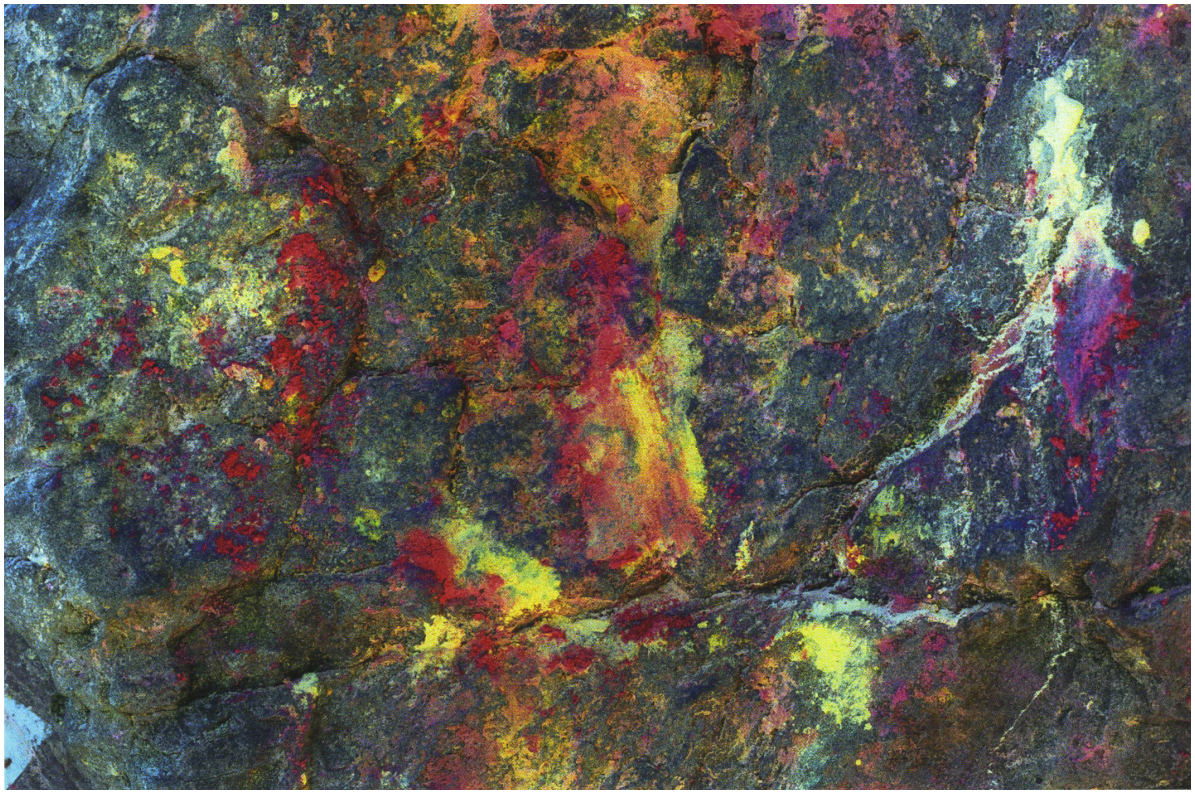

No. 53 / 2008

No. 12 / 2001

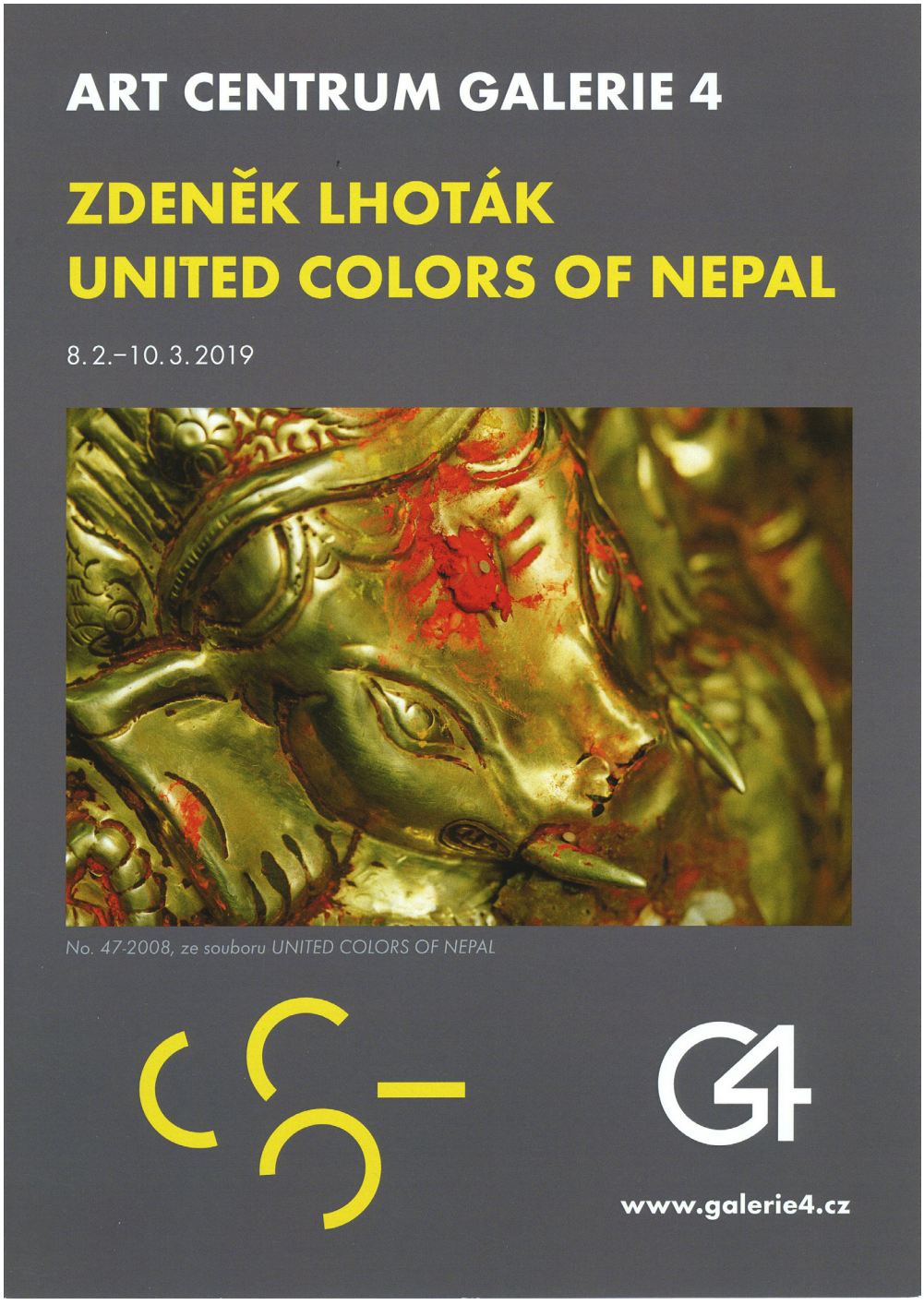

Katalog výstavy United colors of Nepal

Z cyklu USA / 1989

Z cyklu USA / 1989

CYKLUS USA

Zdeněk Lhoták byl do USA pozván v únoru 1990 na výstavu českých fotografů v rámci Foto Fest Houston s názvem CHOICE.
Kromě neobvyklých zážitků z Ameriky, kde pobyl deset dnů, tu zejména prohloubil přátelství se svým fotografickým kolegou Jiřím Hankem. Oba strávili ještě několik dní v New Yorku a po návratu uspořádali společně úspěšnou výstavu z fotografií z této cesty pod názvem „NEW YORK and TEXAS“ v Galerii Zámek v Příbrami v roce 1991.

Z cyklu USA / 1989

Zdeněk Lhoták s Jiřím Hankem / 1990

Z. L. and Liberty, No: 08 / 1990

10 SPOLUPRÁCE S JIŘÍM HANKEM

Jiří Hanke, český dokumentární fotograf, se narodil 15. dubna 1944 v Kladně. Tam také v roce 1977 založil Malou galerii České spořitelny, kterou desítky let vedl jako kurátor. Zdeněk Lhoták s dokumentárním fotografem Hankem prohloubil přátelství při zmiňované cestě do USA, kde si užívali popularity, která se nesla na vlně euforie následující po sametové revoluci.

Pozvání organizátorů tehdy přijalo celkem 10 fotografů, kteří se zúčastnili příprav i zahájení výstavy tohoto ročníku. Desetidenní program v Houstonu byl nabitý recepcemi, večírky a dalšími atrakcemi, které pro ně jako hlavní hosty festivalu připravili organizátoři Wendy Watriss a Frederick C. Baldwin. Výprava se pak rozdělila a Lhoták s Hankem se vydali do New Yorku, kde zbytek plánovaného času strávili návštěvami galerií, muzeí, sběratelů a agentur. Díky tehdejší popularitě Československa a Václava Havla pro ně nebyl problém sehnat zdarma různá ubytování na kolejích, v soukromí u známých i v ateliérech studentů. Autoři se tak krátce po sametové revoluci společně vznášeli na vlně euforie. Všude byli vřele vítáni. V jednom z rozhovorů vzpomíná Lhoták nadšeně, jak byli pozváni na soukromou uměleckou školu Parsons School of Design přednášet o české fotografii. „Je neuvěřitelné, že jsme to zvládli s naší slovní zásobou patnácti anglických slov.“

Společně intenzivně prožité dny v New Yorku oba autory sblížily a nastartovaly i jejich další úzkou spolupráci. Zúčastnili se mnoha výstavních projektů v Malé galerii České spořitelny v Kladně, kterou Jiří Hanke založil a vedl. Tyto společné projekty byly pro Lhoták vítanou motivací a inspirací k vlastní tvorbě. Společně např. v roce 1991 vystavili fotografie z cesty po USA s názvem NEW YORK AND TEXAS v Galerii Zámek v Příbrami. Vzájemně se respektují a podporují se navzájem nejen ve fotografické tvorbě, ale pomáhají si v rolích organizátorů či kurátorů různých setkání zaměřených na fotografii.

ROZHOVOR S JIŘÍM HANKEM

Zdeněk Lhoták mi vyprávěl o vaší cestě do USA, kde jste se krátce po revoluci zpřátelili. Co se vám vybaví v souvislosti s tímto vaším prvním setkáním?

Nepoznali jsme se v Americe, znali jsme se již dlouho z Prahy, z různých výstav a podobně. Před odletem jsme se domluvili, že pojedeme spolu, měl jsem zajištěno v NY na Long Islandu ubytování pro nás dva u kamaráda, který tam byl pracovně již několik let. Ale společným cestováním, do Houstonu, a pak pobytem v NYC se naše přítelství prohloubilo.

Jak na vás působil Zdeněk na začátku a je něco, co jste objevil až časem?

Vzájemné sympatie jsme k sobě měli již dříve, ale na takovém dlouhém pobytu člověk pozná, že se na sebe můžeme vzájemně spolehnout.

Čím vás dokáže nebo dokázal nejvíce překvapit?

Nemohu říci, že by mě něčím překvapoval, spíše mně vyhovuje, že je, podobně jako já, spolehlivý a snaží se pro fotografii dělat mnohem více nežli jenom pro svoji vlastní tvorbu. Od počátku pracuje a pracoval jak v Asociaci profesionálních fotografů, tak v Aktivu volné fotografie při Pražském domě fotografie ve správních radách a při organizování členských výstav atd.

Vaše práce jsou hodně rozdílné, přesto zmínil, že vás považuje za jakýsi „katalyzátor“ svých fotografií. Kdybyste měl říci pár vět, které dobře vystihují jeho tvorbu, o čem byste hovořil?

Myslím, že jsem to zmínil při svém úvodním slově na jeho výstavě, asi je to shoda slov, ale vystudoval nejdříve na Institutu tělovýchovy a sportu (až poté FAMU) a ta tělesnost se mu stala osudovou. Nejen v souboru zablácených těl vojáků – Spartakiáda, za který získal 2. místo v soutěži World Press Photo v roce 1986. Tělo ve všech jeho podobách fotografuje po celý svůj fotografický život. Mohl bych jeho fotografie těla přirovnat ke „kaligrafii těla“. Přesto, že i on dělá dokument (nedávno velká výstava o Spartě v Galerii 1 v Praze), naše práce jsou dost odlišné. Nekonkurujeme si, naopak se vzájemně doplňujeme. Příkladem může být naše společná výstava snímků z USA, kterou jsme uspořádali v Galerii Františka Drtikola v Příbrami (1991).

Máte za sebou také řadu projektů, kde působíte v rolích kurátorů. Můžete se, prosím, zmínit o těch, které považujete za zásadní ve vaší spolupráci?

Mimo již výše zmíněnou výstavu „New York – Texas“, kterou jsme udělali v Příbrami, se každý věnujeme kurátorsky jiným projektům, já hlavně ve své Malé galerii spořitelny v Kladně, dnes Kabinetu fotografie v kladenském zámku, a on pro Asociaci profesionálních fotografů.
Vzpomenul bych ale rád na úžasnou spolupráci při výstavě „Autoportrét ve fotografii“, kterou jsem kurátorsky připravil pro Galerii Františka Drtilola v Příbrami v roce 2006. Na výstavě bylo zastoupeno přes 100 fotografů a Zdeněk udělal speciální exponát, prostorovou instalaci s názvem Kaloň ušatý krátkosrstý. Sestávala ze suché větve, na níž byli zavěšeni Lhotákové-kaloňové v různých velikostech, a pod větví byla navezena kupka sena, do níž byl Zdeněk, coby „kaloň“ během vernisáže přiveden dvěma zřízenici (Moucha a Beneš), nahý pod prostěradlem. Konal se experiment rozmnožení kaloně krátkosrstého v zajetí. Po vyzvání se k němu do kupky sena vydala jedna odvážná dívka z řad návštěvníků a za zvuků flétny Jiřího Stivína se „rozmnožovali“. To spočívalo v tom, že oba vylovili ze sena nůžky a malé fotografie kaloňů, které se jali vystřihovat a rozdávat návštěvníkům. Rozmnožení kaloně v zajetí se podařilo!

Který jeho soubor nebo jednotlivý snímek je pro vás osobně nejdůležitějším?

Jak jsem zmínil, jeho fotografie těla jsou pro mne nejvíce zajímavé. A k nim bych se vrátil vzpomínkou na náš pobyt v NYC. Vycestovali jsme lodí k soše Svobody. Já jsem se vydal po schodech nahoru, do její hlavy. Když jsem se shora rozhlížel, uviděl jsem větší skupinku turistů, kteří něco na zemi sledovali. Při bližším pohledu jsem zjistil, že sledovaný objekt je Zdeněk, který za stávajících -20° mrazů ležel vysvlečen do slipů na zemi a mezi svýma zvedlýma nohama ve tvaru symbolického V (victoria) fotografoval sochu Svobody. To je pro mne symbolický snímek z našeho pobytu, i když byla spousta dalších krásných zážitků, fotek a příběhů.

Kdybyste měl popsat svého přítele jen třemi povahovými rysy, které by to byly?

Systematický, odpovědný a tvůrčí.

Vnímali jste někdy mezi sebou jakousi profesní soutěživost?

Nikdy, přátelé se podporují, nekonkurují si.

Zleva: Zdeněk Lhoták, Jan Stoss, Petr Šmaha, Ivan Bukovský, Marie Strahovská,
Aleš Vašíček, Josef Záruba-Pfeffermann, Václav Špale, Jan Neubert a Václav Fiala / 2017

11 VOLNÉ M

Roku 2001 byl Zdeněk Lhoták na návrh malíře Josefa Lieslera přijat do jednoho z historicky nejvýznamějších spolků výtvarných umělců – do Mánesa.[6] Velmi si této pocty i možnosti setkávat se s velikány českého umění vážil. Od roku 2004 byl členem výboru spolku, který řešil vedle výstavního programu Galerie SVU Mánes Diamant v Lazarské ulici i soudní spory o budovu Mánesa na Masarykově nábřeží v Praze, která byla spolku komunistickým režimem zabavena v padesátých letech.
Existenční potíže se sháněním finančních prostředků na nájem a provoz galerie Diamant vyvrcholily okolo roku 2010. Tehdy do činnosti spolku začal vstupovat malíř Ivan Exner se svými kontakty na různé finanční skupiny. Na jeho působení bohužel řada autorů včetně Lhotáka nevzpomíná pozitivně. Své zkušenosti jakožto poradce pro umění ředitele Sazky a Sazka arény Aleše Hušáka podle názoru některých zainteresovaných umělců využil k postupnému ovládnutí spolku i zásadnímu posunu v jeho koncepci. Historický cíl sdružovat významné autory a podporovat nové směry ve výtvarném umění, včetně mladých umělců, se tak bohužel transformoval spíše na ekonomicky výhodnou spolupráci s finančními institucemi, jejichž hlavním zájmem je zhodnocování vlastních sbírek, a to především historicky ověřených autorů. „Ivan Exner v rámci úvodních proslovů spolkových výstav veřejně prezentoval názor, že skutečné umění skončilo u Špály a vše následující je podvod," vzpomíná Lhoták na zklamání, které provázelo ukončení tehdejší podoby spolupráce.
Proti těmto tendencím a pokusům o vylučování nepohodlných členů protestovala část výboru spolku: Dagmar Hamsíková, Markéta Urbanová, Petr Šmaha, Václav Špale a Zdeněk Lhoták. Spory o koncepci i formy vedení spolku skončily vyloučením výše uvedených členů výboru ze spolku na valné hromadě v roce 2012. Na protest proti tomuto rozhodnutí následně ze spolku vystoupilo dalších 20 členů. Z těchto vyloučených a vystoupivších členů SVU Mánes se utvořila aktivní neformální skupina výtvarníků s názvem „Volné sdružení M". Od roku 2013 do dnešní doby tato skupina malířů, sochařů, sklářů, grafiků a fotografů realizovala několik výstav, ke kterým bylo vlastním nákladem publikováno také několik katalogů:

– Proces na zámku, Zámek v Kvasinách, 2013,
– Proces v Mánesově, Galerie Mánesova 54, Praha,
– Tělo – Znak, Rabasova galerie Rakovník, 2014,
– Volné sdružení M v Synagoze, Synagoga na Palmovce, 2015,
– Volné sdružení M v čistírně, Stará čistírna odpadních vod Bubeneč, 2019.

6 SVU Mánes – Spolek výtvarných umělců Mánes fungující od roku 1887.

Instalace z výstavy VOLNÉ M V LÁGRU, Památník Vojna Lešetice / 2017

Výroba objektu hvězdy na výstavu V LÁGRU / 2017

Instalace z výstavy V LÁGRU, Památník Vojna Lešetice / 2017

Pozvánky na výstavy Volné sdružení M

Z cyklu Znamení moci – Pocta Janu Zahradníčkovi / 2001

Z cyklu Znamení moci – Pocta Janu Zahradníčkovi / 2001

12 ZNAMENÍ MOCI – Pocta Janu Zahradníčkovi

Série snímků „Znamení moci“ vznikla v rámci dlouhodobé spolupráce s akademickým malířem a sochařem Jiřím Sozanským. Završením tohoto zajímavého autorského spojení byla výstava s názvem „Znamení moci – Pocta Janu Zahradníčkovi“, která se uskutečnila v divadle Archa (rok 2001).
Společně s Jiřím Sozanským autor realizoval hned několik projektů. Lhotákovy fotografie vznikaly cíleně pro projekty nebo byly dokumentací Sozanského performance. Pro projekt „Znamení moci - Pocta Janu Zahradníčkovi“ fotografoval ve svém ateliéru modely, které zajistil právě Jiří Sozanský. Základní aranžmá určoval Sozanský, který pak neupravené zvětšeniny používal jako podklady ke svým výtvarným pracím. Lhoták řešil fotografickou dokumentaci těchto figur a následně prostřednictvím jejich montáží a úprav v počítači vytvářel svoje vlastní kompozice.

Z cyklu Znamení moci – Pocta Janu Zahradníčkovi / 2001

ZNAMENÍ MOCI – Pocta Janu Zahradníčkovi / 2001

Z cyklu Znamení moci – Pocta Janu Zahradníčkovi / 2001

Z cyklu Znamení moci – Pocta Janu Zahradníčkovi / 2001

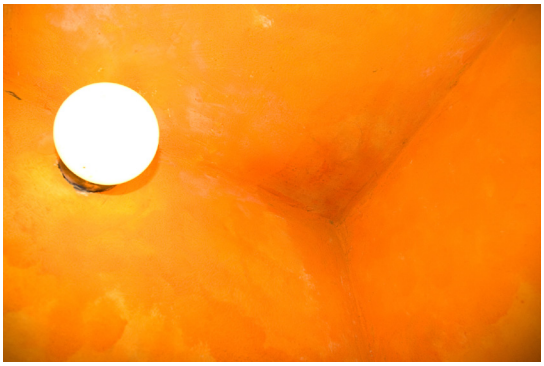

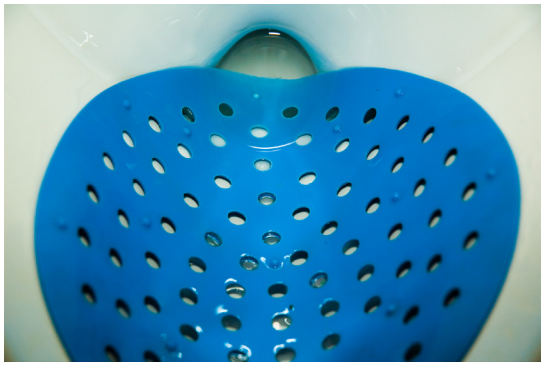

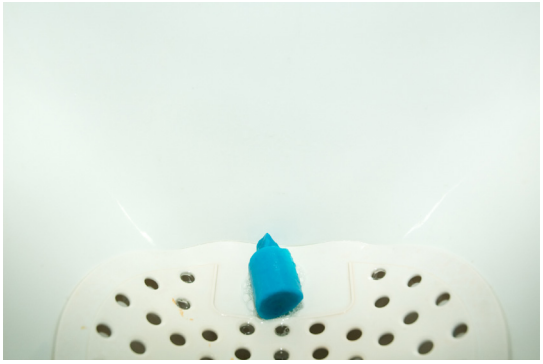

Z cyklu Detaily malé strany / 2005

13 DETAILY MALÉ STRANY

Detaily malé strany aneb to, co pravá dáma nikdy neuvidí.
„V tomto projektu jsem obešel pisoáry malostranských hospod s cílem dokumentovat místa, kde vznikaly ty nejgeniálnější nápady, a najít poslední klasický žlábek s asfaltovou stěnou.
Našel jsem však jen jednu trapnou repliku se stěnou z chromovaného plechu. Soubor byl vytvořen pro společnou výstavu v Malostranské besedě s názvem Malostranské detaily v roce 2005 a byl doplněn seznamem dokumentovaných hospod.“

Zdeněk Lhoták

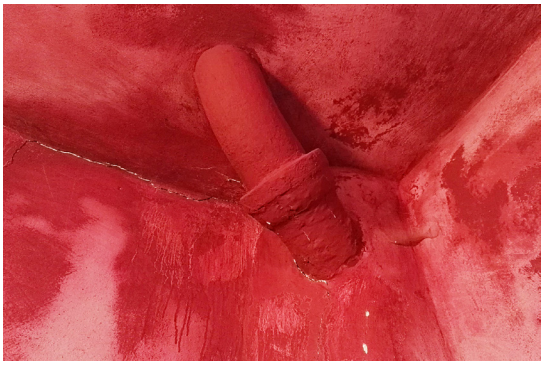

Z cyklu Detaily malé strany / 2005

“Rokytka aqua park - 2002”

Instalace do reálného prostoru - černobílá fotografie na plechu.

Realizace v rámci společné výstavy spolku SVU Mánes “Mánes v mlýnici”, Levitovy mlýny, Praha 8.

14 INSTALACE

Prvním podnětem pro vstup autora do světa instalací byl trochu provokativní dotaz jedné mladé návštěvnice jeho výstavy autoportrétů. Dotázala se, zda se náhodou nebere až příliš vážně. Tato poznámka byla jedním z motivů k úvahám o dalším směřování dlouhodobého cyklu autoportrétů. Jak tedy otevřeně a s úsměvem vypráví, inspiroval ho k odlehčenějším tématům možná právě tento okamžik.
Napadlo mě, že ten jiný přístup může být ještě mnohem zábavnější. Téma autoportrétu se ukázalo jako ideální formát pro vytváření sebeironických a provokativních instalací do reálných prostorů řešených s částečným použitím fotografického média nebo případnou recyklací předchozí tvorby posunuté do zcela nových významových rovin. Jednou z prvních instalací byla koláž „Pokus o hromadný autoportrét“ pro výstavu Česká symbolika v roce 1990. Tato dvoumetrovou koláž třiapadesáti ovcí s jehňaty představující stádo s bojovnými i zvídavými výrazy vytvořil Lhoták společně se svou třináctiletou dcerou multiplikací jedné fotografie. Následovala koláž na zrcadle „Den nezávislosti“ pro výstavu autoportrétů v Malé galerii České spořitelny v Kladně. Jednalo se o jeho první atypickou práci s fotografií.
K tomuto účelu nafotil autor figury, které představovaly létající bytosti (jakési marťany). Tyto figury umístil Lhoták na zrcadlo tak, aby mohl divák do příběhu vstupovat vlastním odrazem.
Pro tuto i další instalace Lhoták fotografoval vlastní tělo v pozicích daných scénářem pro konkrétní instalace. Nahé figury v životní velikosti nalepené na plechu v případě instalace „Rokytka aqua park“ umístil do interiéru rekonstruovaného objektu Levitovy mlýny v rámci společné výstavy Spolku výtvarných umělců Mánes. Do izolačního násypu v místnosti bez omýtek a oken umístil figury imitující atmosféru dětských her na koupališti.
Většina dalších instalací vznikla pro společné projekty organizované Jiřím Hankem a sdružením Volné M. Převážně Lhoták pracuje s velkoformátovými fotografiemi nalepenými na plechu, instalovanými do reálných prostorů. Tyto instalace existují krátkodobě a tak důležitou součástí práce je fotografická dokumentace díla. V případě instalace „Mountfieldovo pozdní odpoledne“ se reálná instalace stala podkladem pro počítačovou montáž, ve které do fotografie byly postupně montovány i další figury fotografované přímo v instalaci. V tomto případě byla reálná instalace využita k vytvoření fotografické koláže, tedy dílo bylo posunuto do další a konečné formy. Figury v životní velikosti nalepené na plechu Lhoták využívá příležitostně k vytváření dalších instalací, které reagují na reálný prostor v rámci koncepce převážně společného projektu.

Lhotákova tendence pracovat s fotografií stále volněji se projevila v dalších instalacích, ve kterých recykluje fotografie ze své komerční tvorby formou vitráží nebo využívá obrazy ze záznamu svých RTG, MR a CT vyšetření. Obrazy mozku nebo pánve mírně upravené v počítači jsou posunuty z čistě medicínského technického záznamu do výtvarných forem.
Autor se tak během posledních let často baví vlastními hravými projekty. Cílem je pobavit i diváka, relativizovat a narušovat stereotypy vnímání.

Smích, pohoršení, údiv i nepochopení jsou vítané reakce. V případě, že se vyskytnou u některé realizace všechny reakce najednou, je Lhoták nejspokojenější. Jeho poslední instalace „Lázně Budeneč“ v čistírně odpadních vod pobavila návštěvníky do té míry, že nevěnovali pozornost výkladu průvodce technickou památkou. Následoval příkaz vedení čističky k odstranění instalace z podzemního bazénu hned po vernisáži a tím byl neplánovaně projekt posunut do happeningové roviny.
Nelze opomenout i další objekt vytvořený pro výstavu Volné M v Lágru instalovanou v galerii bývalého táboru nucených prací pro politické vězně Vojna v Lašeticích u Rožmitálu. Z ostnatého drátu vytvořil Lhoták pěticípou hvězdu cíleně pokrytou rezem, aby tak prezentoval ve výtvarné rovině svůj vztah ke komunistické totalitě. Jeho objekt „Ad acta“ představující útržky vzpomínek na bývalé lásky naplněné i platonické je součástí projektu Jolany Havelkové „Šest pohlednic“.
Dosud plnohodnotně nezpracované jsou Lhotákovy experimenty ze záznamů jeho endoskopických i kolonoskopických vyšetření.
Většina artefaktů, které bylo možné zachovat, je na Lhotákově chalupě (depozitáři) připravena k dalšímu využití při budoucích projektech.

“Mountfieldovo pozdní odpoledne ”
Počítačová montáž do instalace. Realizace v rámci výstavy autoportrétů “Distorze”.
Masarykův kulturní dům Mělník 2004

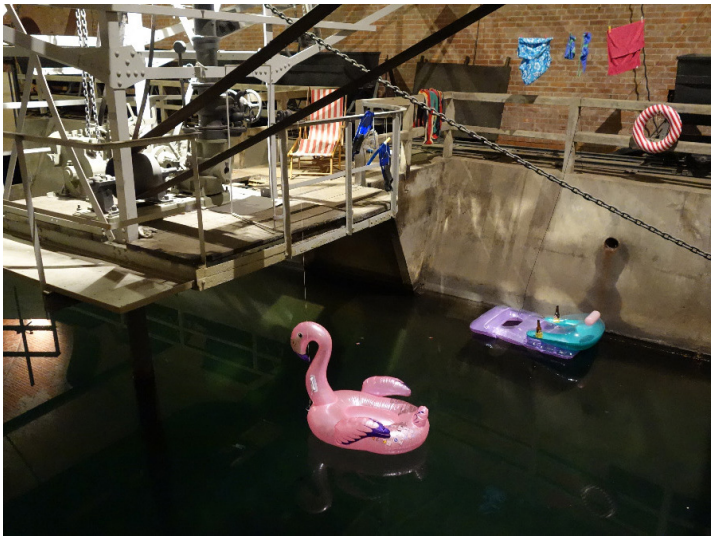

7
12

“Den nezávislosti”
Koláž - barevná fotografie na zrcadle 100 / 100 cm.
Vytvořeno pro výstavu “Autoportrét 3” v Galerii Spořitelny Kladno.
Zdeněk Lhoták 1990

“Pokus o hromadný autoportrét”
Koláž - černobílá fotografie na sololitu 200 / 59 cm
Vytvořeno společně s dcerou Andreou pro výstavu “Česká symbolika”.
Zdeněk a Adrea Lhotákovi 1990

Ze života kaloňů.

Dámy a pánové, u příležitosti této výstavy jsme pro vás, od mezinárodní vědecké společnosti pro studium živočišného druhu letounu, zajistili vzácný exemplář kaloně ušatého krátkosrstého.
Prosíme asistenty, aby přivedli kaloně a bezpecně jej umístili do speciálně připraveného pavilonu přizpůsobeného podmínkám, ve kterých se převážně vyskytuje.
Tento druh letouna se živí nejenom tropickým ovocem, ale také masem. Loví i živočichy, lahůdkou jsou pro něj všechny druhy žab. Náš exemplář má poněkud slabší zrak a mohlo by se stát, že začne ohrožovat některé návštěvnice. Prosím proto naše asistenty, aby dohlédli na zachování bezpečné vzdálenosti.
Jak vidíte, dobře se mu daří v prostorách s vysokým klenutým stropem s možností zavěšení, které je nejobvyklejší klidovou pozicí v době, kdy neloví. S oblibou vyhledává i suchou trávu, ze které si vytváří hnízdo.
Dosud není mnoho poznatků ke způsobu jeho rozmnožování. Je známo, že blahodárně na něj působí čerstvé seno, džezová hudba, gotická architektura a umění vůbec.
Zdá se, že dnešní vernisáž vzácně splňuje všechny podmínky k vědeckému výzkumu tohoto dosud bílého místa ve studiu života kaloně ušatého krátkosrstého.
Obracíme se na návštěvnice naší vernisáže s velkou prosbou. Hledáme pro vědecké účely dobrovolnici, která bude ochotná spolupracovat na tomto unikátním experimentu. Naši asistenti zaručují absolutní bezpečnost a přebírají veškerou zodpovědnost za úspěšný výsledek akce.
Dobrovolnice usedá ke kaloňovi do sena a začíná jemná inprovizace Jiřího Stivína. Ostatní návštěvníky prosíme o zachování klidné a nerušené atmosféry navozené jemným hudebním doprovodem. Odměnou za vaši úžasnou spolupráci budeme možná svědky historického okamžiku v oboru biologie rozmnožování.
Kaloň navazuje kontakt, zkoumá vhodnost partnerky a nakonec dochází k vlastnímu aktu.
Po zrození nových kaloňů je velký otec za pomoci asistentů odveden.

"Kaloň ušatý krátkosrstý"
Instalace barevných fotografií na plechu do reálného prostoru.
Autor: Zdeněk Lhoták 1996–2006
V rámci vernisáže uskutečněna performance "Ze života kaloňů".

Kaloň ušatý krátkosrstý
ohrožený druh

Prosíme nedráždit

Zdeněk Lhoták se studenty VOŠ Michael / 2019

15 PEDAGOGICKÁ ČINNOST

Jakožto absolvent FTVS UK dosáhl Zdeněk Lhoták pedogogického vzdělání. Neměl však v počátcích kariéry touhu se učitelem opravdu stát. Tento postoj mu vydržel až do roku 1999. Tehdy byl osloven fotografem a zakladatelem kulturní platformy FOTOGRAF Pavlem Baňkou, aby ho zastupoval v době jeho pedagogického působení v USA. Lhoták tak převzal na čas jeho funkci vedoucího ateliéru fotografie na Fakultě umění a designu v Ústí nad Labem. Ateliér, který Baňka sám roku 1994 zakládal se koncepčně zaměřuje nejen na reflexi vývoje a tendencí v oblasti fotografické, ale především na širší chápání média fotografie v kontextu současného vizuálního umění.
V rámci volné tvorby studenti často překračují hranice fotografie jako takové a hledají nové cesty a inspirační zdroje v oblasti dalších uměleckých oborů. Během studia je kladen důraz nejen na rozvoj kreativních procesů, ale rovněž na zvládnutí fotografického řemesla. Výuka je orientována na práci analogovými postupy, tradiční fotografické žánry společně s digitálními technologiemi a mediální formou komunikace. Ateliér se každoročně účastní mnoha výstav a projektů v České republice a zahraničí. V současné době je ateliér Fotografie pod vedením Lukáše Jasanského a odborné asistentky Silvie Milkové.[7]
Lhoták tuto zkušenost velmi ocenil. Díky době, kterou se studenty mohl prožít, zjistil, že pedagogická práce nemusí být nutně jen nudná a stereotypní. Spolupráce formou konzultací s mladými autory a příprava jejich programu ho velmi zaujala. Cítil, že je vzájemně obohacující. Po návratu Pavla Baňky mu tento druh kontaktu s mladými autory začal chybět. Rozhodl se proto zúčastnit konkurzu na místo vedoucího ateliéru fotografie při VŠ UMPRUM v Praze. Konkurz pro něj sice nedopadl úspěšně a opustil proto ambice na vedení ateliéru fotografie, brzy se mu však naskytla jiná příležitost v tomto oboru. V roce 2015 přijal místo pedagoga v ateliéru fotografie na škole reklamní tvorby VOŠ Michael. Zde stále působí společně s vedoucím ateliéru Tomášem Třeštíkem a s kolegy Karlem Cudlínem, Vladimírem Kozlíkem a Andreou Thiel Lhotákovou. Původně se mělo jednat o spolupráci na přechodnou dobu, ta se však nakonec protáhla až do současnosti.
Autor se tu setkává se studenty, kteří mají velmi rozdílné zkušenosti ve fotografickém oboru. Studenti se zaměřují na všechny oblasti užité i umělecké fotografie, výuka je zaměřena souběžně na kultivaci technických i kreativních postupů, zakázkové i volné tvorby.
„Práce externího pedagoga v oboru fotografie na soukromé škole není sice tak atraktivní jako vedení ateliéru na vysoké škole, ale i tak stále objevuji nové hodnoty pedagogické práce. Mým motivem je seznámit studenty s možnostmi média fotografie jako prostředkem komunikace a rozvíjet jejich kreativitu. Snažím se, aby je práce bavila i za cenu mírného nedodržování pravidel.“

7 Zdroj: https://fud.ujep.cz/fotografie/o-atelieru/.

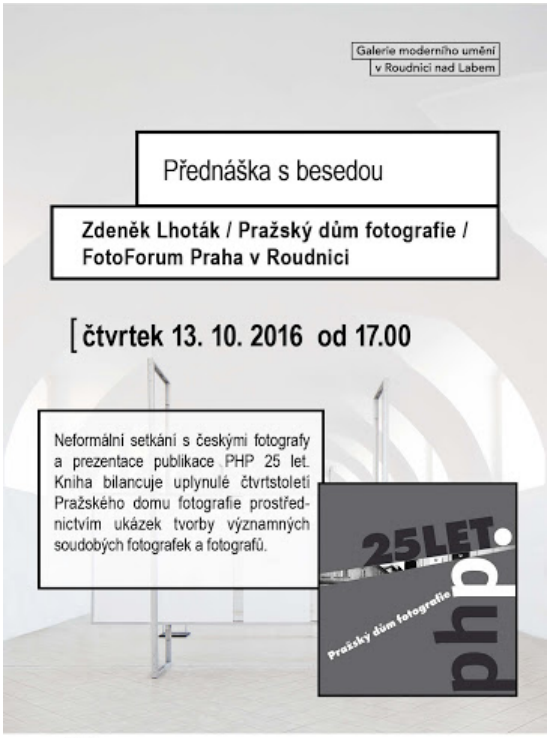
Galerie moderního umění
v Roudnici nad Labem
Přednáška s besedou
Zdeněk Lhoták / Pražský dům fotografie /
FotoForum Praha v Roudnici
[čtvrtek 13. 10. 2016 od 17.00
Neformální setkání s českými fotografy a prezentace publikace PHP 25 let. Kniha bilancuje uplynulé čtvrtstoletí Pražského domu fotografie prostřednictvím ukázek tvorby významných soudobých fotografek a fotografů.
25LET
Pražský dům fotografie
php
www.galerieroudnice.cz

16 ORGANIZACE A KONCEPCE VÝSTAV

Významné zásluhy si připsal Zdeněk Lhoták také coby nezištný organizátor a představitel fotografických sdružení. Byť sám vnímá, že jeho snahy nebyly vždy pozitivně oceněny, vytrvale se snaží být užitečným v aktivitách, které pomáhají české fotografii obecně. Po krátkém členství v nadaci Pražský dům fotografie, která zahájila v roce 1991 výstavní činnost v Husově ulici na Praze 1, se stal Lhoták členem správní rady (nahradil tím Jaroslava Beneše). Kromě výstavního programu se angažoval v řešení celé řady provozních problémů. Mnoho energie vložil například do zajišťování finančních prostředků na nájemné a jednání s právníkem majitele domu.

„V místnosti směrem do ulice Karlova jsme provozovali minilab, prodej fotografických potřeb a suvenýrů. Postupně jsem se v těchto praktických záležitostech stal nepostradatelným a nakonec v roce 1993 i předsedou správní rady PHP (pozn. Pražský dům fotografie / Prague House of Photography / PHP). Ta důvěra kolegů mě těšila, ale byla zároveň zdrojem mého vnitřního dialogu. Musel jsem si ujasnit motivy pro množství energie, kterou jsem věnoval nutným nepříjemným pracím s uměním souvisejícím okrajově." Zdůvodnění této činnosti si dle svého vyprávění nakonec našel sám pro sebe v citátu, jehož autora si už nevybavuje: „Když se něco musí udělat a není nikdo, kdo by to udělal, musíš to udělat ty."

Vlastní zájmy v té době realizoval zejména prostřednictvím osobních výstav a společným mezinárodním projektem TIBET v roce 1995 v Pražském domě fotografie. Připravil tak již dříve zmiňovanou rozsáhlou výstavu s tematikou, ve které byl silně zainteresován, a to díky svým ojedinělým zkušenostem z cest do Číny a Tibetu v roce 1898 a 1994.

Narůstající potíže s pokračováním pronájmu prostor v Husově ulici bohužel vyvrcholily výpovědí z nájmu od nového majitele nemovitosti, právníka hraběte Kinského. Celá správní rada odstoupila po zajištění nájmu nových prostor na náměstí Franze Kafky, aby umožnila nové správní radě pokračování činnosti PHP.

Po celé řadě stěhování a organizačních změnách se toto sdružení volných fotografů rozdělilo v roce 2004 na PHP o.p.s. a občanské sdružení FotoForum Praha. Nové PHP o.p.s začalo budovat v Revoluční 5 nový dům fotografie evropského formátu v čele s ředitelkou, jejíž ambicióznost vytvářela dle Lhotákova názoru v rámci sdružení fotografů velké napětí.

V důsledku neustávajících sporů mezi členy došlo opět ke změnám ve správní radě PHP i FotoFora Praha. „V roce 2006 jsem byl zvolen předsedou spolku FotoForum Praha a v roce 2007 i předsedou PHP o.p.s. s jednoznačným úkolem dořešit konflikty s Ministerstvem kultury a zástupci Magistrátu hlavního města Prahy, kteří pod dojmem špatného hospodaření a neschopnosti ředitelky dokončit stavbu ztratili důvěru v perspektivu této obecně prospěšné společnosti. V roce 2009 byly zahájeny právně a finančně komplikované kroky k likvidaci PHP o.p.s. Jednáním se spoluzakladateli PHP z Ministerstva kultury a Magistrátu hlavního města Prahy se podařilo zajistit úhradu pohledávek Finančního úřadu za špatné hospodaření ředitelky a objekt takřka dokončené galerie v Revoluční 5 převést na Galerii hlavního města Prahy (GHMP). Na GHMP byla recipročně za úhradu dluhů převedena i sbírka fotografií PHP. Za úspěch lze považovat zachování prostor v Revoluční 5 pro galerijní provoz se zaměřením na fotografii. Likvidace PHP o.p.s. byla právně dokončena v roce 2012 vyškrtnutím z obchodního rejstříku."

Občanské sdružení FotoForum Praha se přeměnilo na spolek a jako volné uskupení fotografů s menší aktivitou trvá dodnes.
Lhotákova organizační aktivita se uplatnila i ve Spolku výtvarných umělců Mánes a následně ve sdružení Volné M, kterému je věnovaná samostatná kapitola. Toto sdružení společně v rámci neformální spolupráce připravuje nadále na vlastní náklady tematické výstavy z řad malířů, sochařů, fotografů a grafiků. Na vydání tří katalogů k výstavám se autor podílel nejen fotograficky, ale i organizačně.
Také v Asociaci profesionálních fotografů ČR (APF), jejímž je členem, byl zvolen do správní rady a delegován do komise Federace evropských fotografů. Tato komise, která se dvakrát ročně schází v různých evropských zemích, hodnotí práce fotografů ucházejících se o certifikát QEP (pozn. kvalifikovaný evropský fotograf) ve vymezeném oboru fotografie. V rámci APF kurátorsky i organizačně připravuje společné výstavy včetně katalogů a almanachů (pozn: soubor originálních autorských tisků) k těmto výstavám.

TENKRÁT NA SPARTĚ
ZDENĚK LHOTÁK
FOTOGRAFIE

Zdeněk Lhoták s dcerou Andreou, © Jiří Hanke / 1991

17 DCERA ANDREA

Andrea Thiel Lhotáková se narodila 15. ledna 1977 v Praze. Cestu k fotografii si našla už jako dítě i přes počáteční pochybnosti svého otce. Ten měl z počátku obavy, zda je pro ni tento obor vhodný, vzhledem k nárokům na fyzickou i technickou zdatnost. Brzy ovšem rozpoznal, jaký má jeho dcera talent, a v cestě za kariérou fotografky ji podpořil. Fotografický obor studovala Andrea T. Lhotáková již na SPŠG (Střední průmyslová škola grafická) v Praze, absolvovala stáž na Vysoké škole umělecko-průmyslové v Helsinkách a v New Yorku se zdokonalila coby asistentka a printerka Bruce Davidsona. Po všech těchto zkušenostech úspěšně absolvovala na Vysoké škole umělecko-průmyslové v ateliéru Pavla Štechy. V současné době se věnuje zejména fotografii architektury a designu. Ve volné tvorbě pak zejména výtvarné fotografii a subjektivnímu dokumentu.

© Andrea Thiel Lhotáková

ROZHOVOR S DCEROU ANDREOU

V jakém prostředí jste jako dítě vyrůstala?

Otec jako fotograf je rozhodně inspirující, zvlášť v době, kdy to nebylo tak obvyklé. Maminka byla a je jeho velká opora. Jinak jsme byli vždy ve spojení s různými výtvarníky, po stěnách visela jejich díla v několika řadách. Zkrátka obklopeni uměním. Také ale jeho práce znamenala, že většinou nebyl doma.

Jak jste vnímala práci svého otce?

Obdiv a inspirace.

V roce 1985 odjel Váš otec převzít cenu World Press Photo. Vnímala jste to tehdy jako něco významného a slavnostního?

Velmi slavnostní, doma jsme obdivně okukovali medaili a vozili ho v křesle na kolečkách po obýváku jako krále.

Kdy a za jakých okolností vznikaly vaše první snímky?

První foťák byl plastový na svitky, dostala jsem ho asi v pěti letech a fotila jsem nafukovací zebru, plyšáky a rodinu.

Váš tatínek mi vyprávěl, jak byl ohromen Vaším talentem, když vás přizval ještě jako dítě, abyste společně fotografovali Velkou pardubickou. Pamatujete si, jak to tehdy bylo?

Velká pardubická byl pro mne přelomový okamžik. 100. Velká pardubická (1990) měla být zdokumentována poprvé na všech překážkách. Proto bylo potřeba obsadit všechny. Dostala jsem tu za taxisem. Táta mi nastavil expozici, usadil do příkopu a řekl „foť“. Nade mnou skákali koně, v krvi adrenalin. Fotografie se podařily, otiskli mi dvojstránku v časopise Stadion s příběhem o třináctileté fotografce. Navnadilo mě to a rozhodla jsem se finálně přihlásit na fotografii.

Rodiče vás ale trochu odrazovali od vašeho záměru stát se fotografkou. Jste spokojená se svou volbou?

Táta mi doporučoval jiné umělecké obory. Fotografie je někdy celkem dřina, přesuny vybavení sem a tam, podivné polohy, na nohou celý den atd. Fotím moc ráda, nedokážu si představit, že bych dělala něco jiného. I když to není procházka růžovým sadem.

Na začátku mě inspiroval především můj otec. Pak na Hellichovce (SPŠG) Libuše Jarcovjáková mi otevřela cestu k využití fotografie subjektivním způsobem. Na VŠUP Pavel Štecha – skvělý fotograf architektury. Bruce Davidson, legenda pro kterou jsem rok zvětšovala u něj v ateliéru z jeho negativů. Nicholas Vreeland, můj „přítel, učitel, inspirace“ z New Yorku.

Na čem konkrétně nejvíce pracujete, jaká oblast fotografie vás nyní živí?

Živí mě focení architektury, šperků, designu atd. Učím na dvou školách (VOŠ Michael a ARCHIP).

Neměla jste někdy s tvorbou svého otce potíže, nepřišlo vám třeba coby dospívající dceři zvláštní, že zobrazuje vlastní tělo a těla jiných lidí veřejně?

Bylo trochu zvláštní jako prvního nahého muže vidět tanečníka u nás v obýváku, když ho táta fotil. Ale zas tak divné mi to nepřišlo. Navíc sebe zobrazuje decentně, nijak eroticky, takže bez problémů.

Realizovali jste nějaké společné projekty s vaším tátou?

Ovečky, tam jsem jen trochu pomáhala. Měli jsme společnou výstavu. Jinak pracujeme každý sám, ale často spolu konzultujeme.

Jaký snímek/soubor svého otce máte opravdu ráda a proč?

Miluju fotky z Tibetu, příběh za tím i vzpomínky, jak se táta vrátil z Tibetu vnitřně změněný plus ostříhaný dohola. Spartakiáda je samozřejmě super. A ze Sparty fotky ze zákulisí a fotky fanoušků.

Na co jste byla nejvíce pyšná v kariéře vašeho táty?

Dokumentární fotky. Nepřestává se posouvat dál. A na jeho pedagogické nasazení.

Máte v plánu ještě vyfotit nějaký společný projekt v rámci rodiny?

To je dobrý nápad, díky.

Zdeněk Lhoták s manželkou Zdenou a dcerou Andreou / 1977

Z rodinného alba Zdeňka Lhotáka / 1978, 1979, 1980

← ↑ Z cyklu Monumenty, © Andrea Thiel Lhotáková

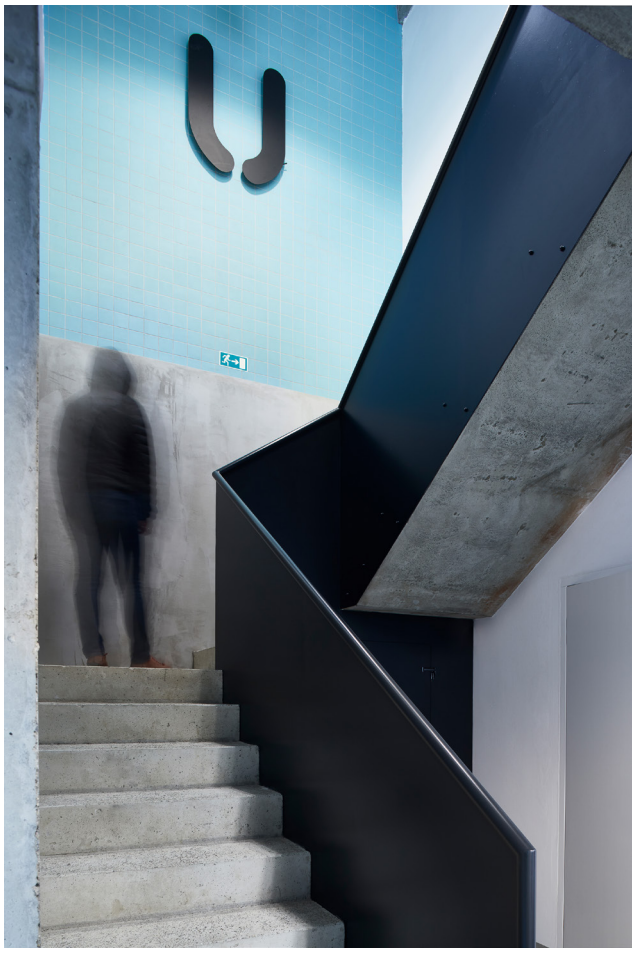

← ↑ Zakázka pro Ateliér Hoffmann, bývalá továrna na Uzeniny Nusle, © Andrea Thiel Lhotáková

Sólo pro Andreu

CO OTEC NETUŠIL

Takhle fotografuje otec — profesionál . . .

. . . a takhle to umí jeho třináctiletá dcera

Tedy — po pravdě řečeno — otec to tušil. Říkal si, že by dcera Andrea mohla zdědit tu správnou fotografickou vášeň. Jenže znáte děvčata ve třinácti! Laškují s malováním, zkouší hrát na kytaru nebo třeba zpívat, každou chvíli něco jiného. Většinou musí přijít zlom, náraz, poznání — cokoliv, co rozhodne. Zdeněk Lhoták vzal letos dceru s sebou na jubilejní

100. Velkou pardubickou, která pro nás, pro Stadión, byla zároveň velikým fotografickým dílem. Andrea dostala — jako všech dalších našich dvanáct fotografů — oranžovou vestičku a úkol o něco jednodušší než ostatní: fotograficky zdokumentovat jedinou překážku Popkovický skok.

„Byl to pro nás velký šok. Šli jsme tam s tím, že to je jednoduchá překážka. Andreu jsem víceméně nacpal do příkopu pod překážkou, koně doskakovali půldruhého metru od jejího objektivu. Jak jsem dodatečně zjistil, byl to trošku risk," vzpomíná otec Zdeněk Lhoták. „Hned první koně, kteří přes překážku šli, spadli. Musel jsem půjčit nůž, abychom jednomu z nich přeřízli řemen, jinak by se udusil. V Ceně Labe na téhle překážce zahynul anglický Modern Way. Při Velké pardubické tu ztroskotali největší favorité, Váňa se Železníkem a Hanuš s Dynamitem. Dodneška se u nás doma řeší problémy, co se tam kdy na té překážce stalo, kterému koni se dalo pomoci . . ."

Při Ceně Labe měl otec Lhoták ještě čas být s dcerou u její překážky. Oba dva vyfotografovali problémy jezdce Crosbyho na koni Modern Way. Oba — jak můžete posoudit — to zvládli skvěle. Nepřipomíná vám to taky plátna starých mistrů? Ten zastavený pohyb, ty barvy! Jak se rozhodneš, Andreo?

(kar)

Snímky:
ANDREA LHOTÁKOVÁ,
ZDENĚK LHOTÁK

18 FOTOGRAFIE JÍDLA

Zdeněk Lhoták je kromě své volné tvorby jedním z nejlepších fotografů v oblasti gastronomie v České republice. Již od roku 2003 je nositelem prestižního titulu QEP[8] v kategorii fotografie jídla. Vydává ho Federace evropských profesionálních fotografů (FEP) se sídlem v Bruselu, která sdružuje národní fotografické federace z 19 evropských zemí. Titul jejím jménem uděluje mezinárodní komise na základě předloženého portfolia, které musí vypovídat o vysokém profesionálním standardu s přihlédnutím k osobnímu přínosu autora.

Pro tyto účely spolupracuje jak se špičkovými food stylisty (např. Jiří Král, Vladislav Stuparič, Tomáš Krofta, Martin Polačko), tak zapojil významně i členy své rodiny.

Manželka Zdeňka pomáhá rovněž se stylingem a řadu let zastává pozici produkční týmu. Dcera Andrea pak s vlastním fotografováním, osvětlením i postprodukcí. Svoji produkci v tomto oboru prezentují pod značkou YUMMYIMAGE. Kromě vlastního fotografování realizuje Zdeněk Lhoták také workshopy s touto tematikou pro studenty fotografických škol.

8 QEP neboli Qualified European Photographer – neuniverzitní titul pro profesionální evropské fotografy.

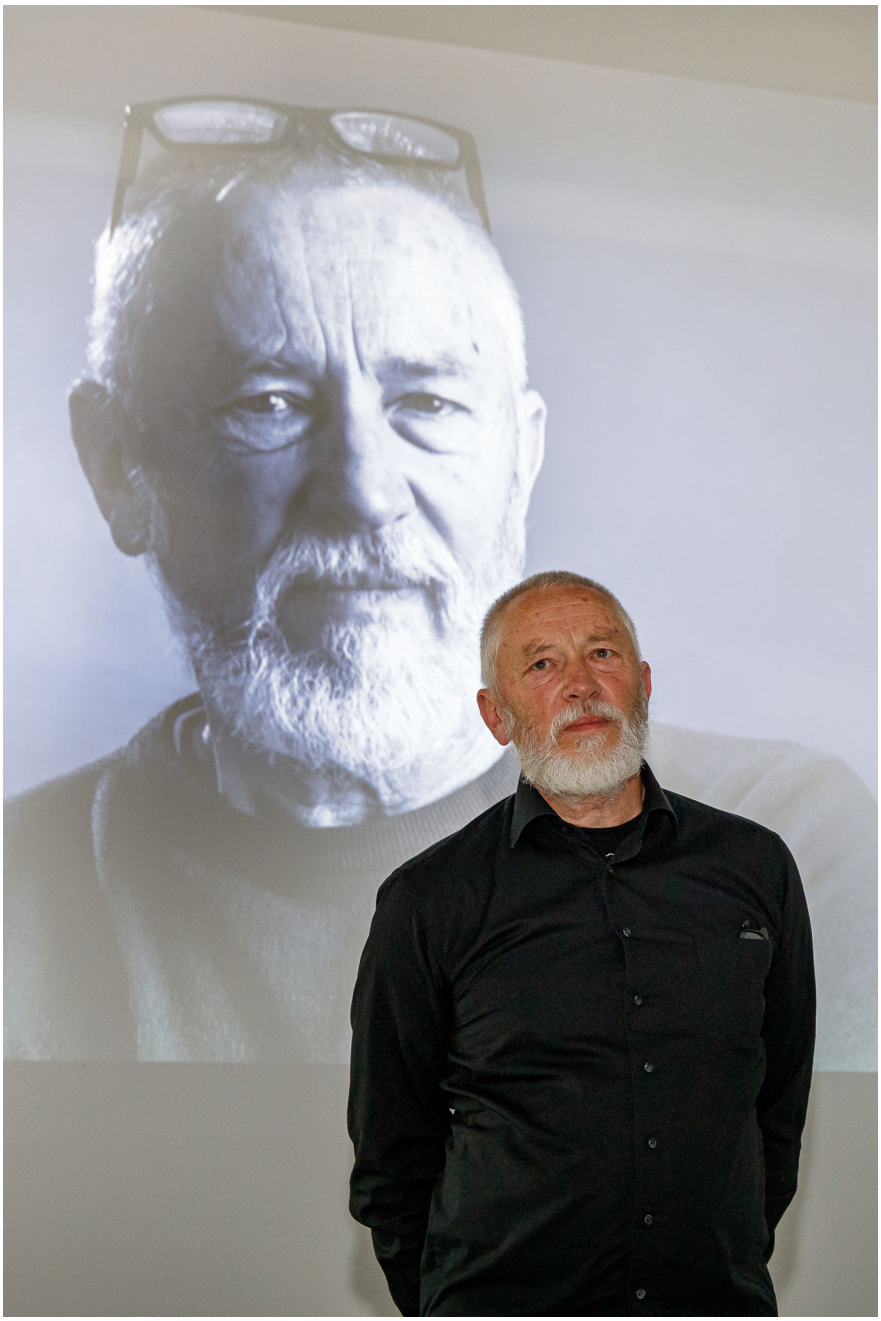

19 OSOBNOST ČESKÉ FOTOGRAFIE 2019

Během finalizace této práce byl v červnu 2020 Zdeněk Lhoták oceněn Asociací profesionálních fotografů ČR, které je sám aktivním a významným členem. Stal se tak nositelem titulu Osobnost české fotografie 2019 za dlouhodobý přínos fotografii.
Nominován byl celou řadou významných osobností české fotografie – Vladimírem Birgusem, Jindřichem Štreitem, Josefem Mouchou, Markétou Luskačovou, Pavlem Márou, Jiřím Hankem, Vasilem Stankem, Václavem Podestátem, Michalem Janatou a Janem Pohribným.
Mezi oceněnými byla také Libuše Jarcovjáková coby Osobnost české fotografie za rok 2019. Porota ocenila zejména její unikátní a odvážně koncipovanou výstavu Evokativ, která patřila jednoznačně k vrcholu předchozího ročníku Les Recontres d'Arles, a rovněž stejnojmennou fotografickou publikaci.
Doktorand Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě MgA. Mgr. Ondřej Durczak, který se ve volné fotografické tvorbě věnuje především proměně postindustriální krajiny severní Moravy a Slezska získal titul Osobnost mladé české fotografie 2019.

Na realizaci této v českém prostředí ojedinělé ceny se podílel především přípravný tým Osobnosti (Rudolf Jung a Jan Pohribný), správní rada APF, ale i mnozí teoretici, kurátoři, fotografové z řad APF i mimo ni. Na Osobnost české fotografie za dlouhodobý přínos bylo nominováno 15 významných fotografů / teoretiků fotografie.[9]
Jedenáctičlenná odborná porota pod předsednictvím zakladatele této ceny Viktora Fischera ve složení Lubomir Kotek, Dana Kyndrová, Iva Nesvadbová, Marian Beneš, Martin Vybíral, Miloš Fic, Karel Cudlín, Jaroslav Prokop, Zbyněk Illek, Pavel Mára rozhodla o udělení cen Osobnosti již po sedmnácté.

„Zdeněk Lhoták se dlouhodobě věnuje vizuálním průzkumům tělesnosti, ať už je to formou sportovních fotografií, nebo formou průzkumů své vlastní tělesnosti. V tom posledním je, jak se domnívám, jeho tvorba bez analogií i v evropském, možná i světovém kontextu. Samozřejmě rejstřík přístupů i témat je u něj mnohem širší, ale v zobrazování tělesnosti leží podle mne těžiště jeho tvorby. Svým tělem jsme dílem u sebe i mimo sebe, tělo je vnitřkem a zároveň vnějškem a tuto až zázračnou zdvojenost myslím Zdeněk Lhoták zobrazuje velmi přesvědčivě.“

PhDr. Michal Janata

9 Zdroj: www.asociacefotografu.cz.

„Na titul Osobnost české fotografie za dlouhodobý přínos fotografii nominuji Zdeňka Lhotáka. K výrazným představitelům české fotografie patří nejen rozsáhlou fotografickou tvorbou, ale i vahou své pedagogické a pořadatelské činnosti. Absolvent Fakulty tělesné výchovy a sportu Karlovy univerzity v Praze a katedry fotografie FAMU pracuje po čtyři dekády jako fotograf ve svobodném povolání. Jeho hlavním tématem je lidské tělo, přičemž rozšiřuje již třicet let v nejrůznějších polohách i technikách žánr autoportrétu. Jeho nejdůležitější cykly shrnula před jedenácti roky monografie Dis-torza. Připravuje knihu dokumentárních záběrů Tenkrát na Spartě o letenském fotbalovém klubu a jeho široké společenské rezonanci. Lhoták sledoval dění nejen na stadionech a na tribunách, ale i v zázemí a soukromí idolů od poloviny 70. do konce 80. let. Snímky vystavil v pražské Galerii 1 od 5. do 21. prosince 2019. Mimo patřičnou pozornost by nemělo zůstat Lhotákovo dlouhodobé i náročné organizační úsilí, kurátorská a ediční práce při činnosti Pražského domu fotografie, spolku FotoForum Praha a rovněž Asociace profesionálních fotografů České republiky.“

doc. Josef Moucha

„Na Osobnost za celoživotní přínos nominuji Zdeňka Lhotáka, který se již mnoho let zasazuje o kvalitní českou fotografii nejen jako autor, ale také jako nezištný organizátor, kurátor, pedagog nebo představitel fotografických sdružení. Jednou z jeho zásluh (společně s D. Kyndrovou) je bezesporu záchrana takřka krachujícího projektu a sdružení Foto Forum Praha (dříve Pražský dům fotografie) a převedení prostor i rozsáhlé sbírky pod GHMP. Dlouhodobě se také podílí na činnosti a zejména výstavních aktivitách Asociace profesionálních fotografů. O jeho tvůrčích kvalitách svědčí rovněž výstavy, které uspořádal v r. 2019 v rámci svého životního jubilea a které představily Z. Lhotáka z různých úhlů a často v nečekaném kontextu, jako např. jeho poslední výstava věnovaná pražské Spartě, kterou fotografoval v dobách její slavné etapy v polovině 80. let 20. století.“

Jan Pohribný, MQEP

Fotografie z předávání cen Osobnost české fotografie za rok 2019 / Praha, 2020

20 ZÁVĚR

„Jsem ve formě, musím toho ještě hodně stihnout.
Bilancuji a díky této diplomové práci objevuji ve svém „archivu“ zapomenuté hodnoty.
Trochu se ale zdráhám dále rozmnožovat tu nekonečnou množinu o nová obrazová sdělení o stavu světa a především o stavu mé mysli...
Těším se na nové výzvy.“

Zdeněk Lhoták

← No: 086 / 1999

ŽIVOTOPIS

Zdeněk Lhoták /1949/, český fotograf, umělec a organizátor fotografických projektů, od roku 1983 pracuje jako volný fotograf a pedagog. Studoval Fakultu tělesné výchovy a sportu UK a obor umělecká fotografie na Fakultě filmové a televizní – FAMU.
Jeho zájem o sportovní fotografii vyvrcholil získáním 2. ceny v soutěži World Press Photo 1986 za seriál fotografií „Spartakiáda“. V roce 2003 obdržel prestižní cetrifikát kvality QEP od Federace evropských profesionálních fotografů v oboru fotografie jídla.
Je členem SR Asociace profesionálních fotografů ČR z.s., předsedou FotoForum Praha z.s. a členem Volného sdružení M z.s. (skupina výtvarníků, kteří se názorově rozešli s SVU Mánes).
Tvorba: Zájem Zdeňka Lhotáka o volnou fotografii je rozdělen do dvou témat:
V oblasti dokumentární fotografie se zaměřuje na sociologické problémy vrcholového sportu (cyklus „Sparta“ /1978–1988/ a „Spartakiáda“ /1985/) a problematiku unikátní tibetské kultury devastované čínskou okupací /1989–1994/.
Souborem fotografií v cyklu „Horníci“ 1994 prostupují jako dominanta reálně snímané detaily těl posouvající tento dokumentární soubor do roviny výtvarné výpovědi. Fragmenty figur kráčejících dívek v cyklu „Město“ 1982 jsou jakýmsi časovým náčrtem, kresbou, jejímž prostřednictvím ukazuje prostor v ornamentální formě.
Divoce barevné kompozice expresivních detailů hinduistických a buddhistických oltářů „UNITED COLORS OF NEPAL“ působí svou čistou symbolikou jako věrohodný odraz exotické kultury.
V cyklu „Autoportréty“ se Zdeněk Lhoták zaměřuje na lidské tělo. Ve stále jednodušší formě se zabývá detaily vlastního těla. V rámci tohoto cyklu v poslední době instaluje do reálných interiérů fotografie figur v životní velikosti odjustované na plechu.
V roce 2009 v nakladatelství Kant ve spolupráci s Markem Pokorným, autorem textu a koncepce, vydal publikaci „Zdeněk Lhoták / dis-torza“, která dokumentuje mnohaletý zájem Zdeňka Lhotáka o tělesnost promítající se do všech jeho zdánlivě odlišných cyklů. Kniha vydaná v nakladatelství Kant 2009 byla v roce 2010 oceněna jako 2. nejlepší fotografická publikace ve střední a východní Evropě za roky 2009–2010.
Od roku 1982 do roku 2019 Zdeněk Lhoták realizoval více jak 40 samostatných výstav v ČR i v zahraničí a nespočet společných výstav v rámci prezentace české fotografie především v zahraničí.
Od roku 1998 pracuje v ateliéru na Malé Straně a v komerční tvorbě se zabývá především fotografií jídla.
V roce 2017 se vedle své spolkové činnosti zúčastnil dvou výstav: Who Shot Sports: A Photographic History, 1843 to present, Tampa Museum of Art / USA a VOLNÉ SDRUŽENÍ M V LÁGRU, Památník Vojna Lešetice, Galerie OPE, Lešetice / CZ.

PŘEHLED VÝSTAVNÍ A PUBLIKAČNÍ ČINNOSTI

Samostatné výstavy / Individual Exhibition

1982 – Fotografie, Galerie Karlovka, Praha / CZ
1986 – Zdeněk Lhoták (fotografie), Fotochema, Praha / CZ
1987 – Sparta, Galerie Nahoře, České Budějovice / CZ
1987 – Zdeněk Lhoták / Czecoslowacja, PTF Galeria fotogafii, Poznaň / PL
1988 – Sparta, Modrý pavilon, Praha / CZ
1989 – Sparta, Galerie Svazu českých fotografů, Praha / CZ
1990 – Tibet Closed, Modrý pavilon, Praha / CZ
1991 – Tibet Closed, Malá galerie Spořitelny, Kladno / CZ
1991 – Zdeněk Lhoták – fotografie, Výstavní síň Radnice, Hořovice / CZ
1991 – Texas – New York, Zámek, Příbram / CZ
1991 – Tělomluva, Galerie Svazu českých fotografů, Praha / CZ
1991 – The Wall / The Fall An Exhibition of Conterporary Eastern European Photography, Shwayder Art Gallery, Denver, Colorado / USA
1992 – Tělomluva, Klubko 55, Kladno / CZ
1992 – Zdeněk Lhoták, Art-Galerie, Plovdiv / BG
1993 – Autoportrét, Café Boulevard, Praha / CZ
1994 – Zdeněk a Andrea Lhotákovi, Malá galerie spořitelny, Kladno / CZ
1995 – Tělomluva, Galeria fotografie Profil, Bratislava / SK
1995 – Tělomluva, Kabinet fotografie, Slezské zemské muzeum, Opava / CZ
1999 – Topografie těla, Malá galerie spořitelny, Kladno / CZ
1999 – Tváře a těla, Galerie 4, Cheb / CZ
2000 – Stigma, Pražský dům fotografie, Praha / CZ
2001 – United Colors of Nepal, Malá galerie spořitelny, Kladno / CZ
2002 – Znamení moci – pocta Janu Zahradníčkovi, divadlo Archa, Praha / CZ
2003 – Karlín Zóna A, Galerie Litera, Praha / CZ
2004 – Distorze, Masarykův kulturní dům, Mělník / CZ
2004 – United Colors of Nepal, Galerie Hotel Hvězda, Mariánské lázně / CZ
2004 – Distorze 2, Galerie Dorka, Domažlice / CZ
2004 – United Colors of Nepal, Festival Tour Film Karlovy Vary / CZ
2005 – Příběh těla, Galerie Žlutá ponorka, Znojmo / CZ
2006 – Maso, Galerie 4, Cheb / CZ
2007 – Příběh těla, Galerie Metro, Prostějov / CZ
2007 – Příběh těla, Galerie Na palubě, Olomouc / CZ
2008 – Vypadá to tak, Galerie Fiducia, Ostrava / CZ
2009 – United Colors of Nepal 2, Park Holiday, Benice / CZ
2009 – Zdeněk Lhoták / Dis-torza, Staroměstská radnice, Křížová chodba, Rytířský sál, Praha 1 / CZ
2009 – United Colors of Nepal, Diamant - galerie SVU Mánes, Praha / CZ
2009 – United Colors of Nepal II, Galerie Solnice, České Budějovice / CZ
2010 – United Colors of Nepal, Městské divadlo, Mariánské Lázně / CZ
2011 – Zdeněk Lhoták: Dis-torza, Galerie Opera, Ostrava / CZ

PŘEHLED VÝSTAVNÍ A PUBLIKAČNÍ ČINNOSTI

2014 – Anatomia, Festival fotografie, Minsk, Bělorusko
2016 – Zdeněk Lhoták Sparta-kiáda, Malá galerie v České spořitelně, Kladno / CZ
2019 – United Colors of Nepal, Artcentrum Galerie 4, Cheb / CZ
2019 – Trvalé následky, MFMOM, Jindřichův Hradec / CZ

Společné výstavy (výběr) / Group Exhibitions (selection)

1985 – Fotografie absolventů FAMU, Dům pánů z Kunštátu, Brno / CZ
1986 – World Press Photo, Nieuwe Kerk, Amsterdam / NL
1986 – Tělo v československé fotografii 1900–1986, Kroměříž / CZ
1986 – Junge tschechoslovakische Fotografen, Fabrik-Foto-Forum, Hamburk / D
1986 – La Jeune Photographie Tchecoslovaque, Galerie Arene, Arles / F
1987 – FAMU Praga, Palazzo Cisi, Milano / I
1987 – Fotografie absolventů FAMU, Uměleckoprůmyslové muzeum, Praha / CZ
1989 – FAMU Prague, Fotografijos galeria, Kaunas / LIT
reprízy: Vilnius / LIT, Šjauljaj / LIT
1989 – Another Side of Photography-FAMU Prague, Galerie Rietveld Academie, Amsterdam / NL
1989 – Československý listopad 1989, Výstavní síň FOMA, Praha / CZ
reprízy: České Budějovice / CZ, Hradec Králové / CZ, Graz / D, Strasbourg / F, Nürnberg / D
1989 – Československá fotografie 1945–1989, Valdštejnská jízdárna, Praha / CZ
1990 – Tschechoslovakische Fotografie der Gegenwart, Museum Ludwig, Köln / D
reprízy: Erlagen/ D, Metz / F, Luxenbourk / L, Strasbourk / F, Odense / DK, Freiburk / D, Waldkreiburk / D, Granollers/Barcelona / E, Dallas Texas / USA, Lawrence Kansas / USA
1990 – Autoportrét / 3, Kladno / CZ
1990 – Czechoslov. perspekt. real and imaginary, Choice 19, Fotofest, Houston / USA
1990 – Schnelle Bilder – Aktuelle Fotokunst im Gespräch, Künstlerhaus, Wien / A
1990 – Année de l`Est, Palais de Beaulieu, Lausanne / CH
1991 – Conterporary Czechoslovak Photographers, Wabash College, Crawfordsville, Illinois / USA
1992 – 2. Internationale Foto-Trienale, Villa Merkel, Esslingen / D
1993 – Funkeho Kolín – fotografický festival, Kolín / CZ
1993 – Conterporary Czech Photography, Forsyth Center Gallery, Texas / USA
1993 – What‘s New: Prague, Art Institute, Chicago / USA
1994 – Česká fotografie 89–94, Výstavní síň Mánes, Praha / CZ
1994 – Horníci, Okresní muzeum, Kladno / CZ
1995 – Tibet, Pražský dům fotografie, Praha / CZ
1996 – Czech Photography in the 1990‘s, Skopelos / GR
1996 – Tendencies, Czech Embassy in China, Beijing / China
1996 – Jistoty a hledání v české fotografii 90. let, Nejvyšší purkrabství Pražského hradu, Praha / CZ

PŘEHLED VÝSTAVNÍ A PUBLIKAČNÍ ČINNOSTI

1997 – Tělo v současné české fotografii, Macintosh Gallery, Glasgow / GB
1998 – Jistoty a hledání v české fotografii 90. let, Berlín / D
1998 – The Body in conterporary czech Photography, Czech Centre, London / GB
1998 – Tělo a fotografie, Salmovský palác, Praha / CZ
1999 – Česká fotografie 90. let, Kulturní centrum, Chicago / USA
reprízy: Kaunas / LIT, Vilnius / LIT
1999 – My 48–89, Brno / CZ
2002 – Česká a slovenská fotografie 80. a 90. let, Muzeum umění Olomouc, Olomouc / CZ
2002 – První a poslední, Mánes, Praha / CZ
2002 – Mánes v mlýnici, Levitovy mlýny, Praha / CZ
2004 – Autoportrét, Malá galerie spořitelny, Kladno / CZ
2004 – Akt v české fotografii, Měsíc fotografie, Bratislava / SK
2006 – Autoportrét ve fotografii, Galerie Františka Drtikola, Příbram / CZ
2008 – Třetí strana zdi, Moravská galerie, Pražákův palác, Brno / CZ
2009 – Česká fotografie 20. století, Kunst- und Ausstellunghalle der Bundesrepublik Deutschland, Bonn / D
2009 – Diamantová těla, Galerie SVU Mánes Diamant, Praha 2010 / CZ
2009 – Diamantová těla, Galerie U Bílého jednorožce, Klatovy 2010 / CZ
2009 – Diamantová těla, Muzeum a galerie severního Plzeňska, Mariánská Týnice / CZ
2013 – Proces v Mánesově, Galerie Mánesova 54, Praha / CZ
2014 – Tělo jako znak, Nová síň, Rabasova galerie, Rakovník / CZ
2014 – Vniřní okruh v současné české fotografii, GHMP – Městská knihovna, Praha / CZ
2015 – Czech Fundamental, Museo di Roma in Trastevere, Řím / I
2015 – Volné sdružení M v Synagoze, Synagoga na Palmovce, Praha / CZ
2016 – Adrenalin! Umění a sport v českém umění 20. století, Alšova Jihočeská galerie, České Budějovice / CZ
2016 – Sportu zdar!, Centrum DOX, Praha / CZ
2016 – Who Shot Sports: A Photographic History, 1843 to present, Brooklyn Museum, New York / USA
2017 – Who Shot Sports: A Photographic History, 1843 to present, Tampa Museum of Art / USA
2017 – Volné sdružení M v Lágru, Památník Vojna Lešetice, Galerie OPE, Lešetice / CZ
2018 – Tělo jako znak, Galerie CPC, Praha / CZ
2018 – Tělo jako znak, MFMOM, Jindřichův Hradec / CZ
2018 – Tělo jako znak, Galerie Natura / Zámek Průhonice / CZ

PŘEHLED VÝSTAVNÍ A PUBLIKAČNÍ ČINNOSTI

Fotografie ve sbírkách

Uměleckoprůmyslové muzeum, Praha; Moravská galerie, Brno (CZ); Slezské zemské muzeum, Opava (CZ);
PPS Galerie, Hamburg (D); Galerie der Stadt, Esslingen (D); Museé de l´Elysée, Lausanne (CH); Witkin Gallery, New York (USA), University of Texas Museum, Texas (USA)

Důležité články

Zdeněk Kirschner, Zdeněk Lhoták, Revue fotografie, 4/1986, Praha
Vladimír Remeš, Zdeněk Lhoták – Podmanit si nebe, Afrodita 2/1992, Praha
Michal Janata, Tělo jako znak v autoportrétech Zdeňka Lhotáka, Reflex (29/1992)
Marek Pokorný, Zdeněk Lhoták, Revue fotografie 3/1993, Praha
Magdalena Wágnerová, Autoportrét – detail – kinofilm, Fotografie 11/1993, Praha
Zdeněk Lhoták, Model Society, Aperture 152/1998, New York
Michal Janata, Vlastní cizost těla, Atelier 12/1999, Praha
Věra Matějů, Dráždivé detaily těla, Magazin fotografie, 4/2000, Praha
Zdeněk Lhoták, S kůží na trh, Foto video, 7,8/2000, Praha
Zdeněk Lhoták, Jak fotografuje akt Zdeněk Lhoták, Foto video, 11/2001, Praha
Oleg Homola, Jak to dělá Zdeněk Lhoták, Fotografie Magazín, 12/2002, Praha
Marek Pokorný, Zdeněk Lhoták / dis-totza, Kant, 2009, Praha
Markéta Hritzová, Tělo v české fotografii po roce 2000, Slezská univerzita v Opavě, 2009

JMENNÝ REJSTŘÍK

Balcar, Karel … 39
Baldwin, Frederick … 113
Baňka, Pavel … 155
Beneš, Jaroslav… 157
Beneš, Marian … 177
Birgus, Vladimír … 61, 101, 177
Bím, Tomáš … 39
Breier, Pavol … 113

Coplans, John … 61
Cudlín, Karel … 155

Davidson, Bruce … 163, 165
Durczak, Ondřej … 177

Exner, Ivan … 133

Fic, Miloš … 177
Fischer, Viktor … 177

Hamsíková, Dagmar … 133
Hanke, Jiří … 61, 107, 127, 129, 145
Havel, Václav … 113
Hejdová, Eva … 24
Holomíček, Bohdan … 61
Hosoe, Eikoh … 61
Hušák, Aleš … 133

Illek, Zbyněk … 177

Janata, Michal … 177
Jarcovjáková, Libuše … 165, 177
Jasanovský, Lukáš … 155
Jeřábek, Jaroslav … 35
Jung, Rudolf … 177

Kocek, Bedřich … 94
Kolář, Viktor … 61
Kotek, Lubomír … 177
Koubík, Josef … 24
Koudelka, Josef … 61
Kozlík, Vladimír … 155
Kratochvíl, Antonín … 94
Kučera, Jaroslav … 24, 61, 101
Kyndrová, Dana … 61, 107, 177

Lhoták, Kamil … 39
Lhoták, Zdeněk … 10, 11,12, 13, 35, 39, 51, 61, 65, 69, 81, 93, 94, 113, 121, 131, 133, 145, 155, 157, 163, 175, 177, 179
Lhotáková Andrea … 37, 155, 163, 175
Lhotáková, Zdena … 10, 37, 65, 113, 121, 175
Liesler, Josef … 39, 133
Loos, Ivo … 61
Luskačová, Markéta … 61, 177

Mach, Petr … 24
Machotka, Miroslav … 24
Mayne-Smith, Sean … 113
Mára, Pave l… 177
Merta, Jan … 39
Milková, Silvie … 155
Minkinnen, Arno Rafael … 61
Moucha, Josef … 61, 177, 179

Nesvatbová, Iva … 177

Pelánek, Jan … 24
Pinkava, Ivan … 61
Podestát, Václav … 177
Pohribný, Jan … 177, 179
Poncar, Jaroslav … 113
Prekop, Rudo … 39
Prokop, Jaroslav … 177
Ptáček, Josef … 113

JMENNÝ REJSTŘÍK

Skála, Jaroslav … 94
Solker, Soren … 113
Sozanský, Jiří … 39, 139
Stano, Tono … 39
Stehli, Iren … 61

Šibík, Jan … 94, 101
Šmaha, Petr … 133
Šmok, Ján … 39
Špale, Václav … 133
Štecha, Pavel … 39, 61, 163, 165
Štreit, Jindřich … 61, 177
Švolík, Miro … 39

Tereba, Stanislav … 94
Thoma, Zdeněk … 113
Třeštík, Tomáš … 155

Urbanová, Markéta … 133

Vaniš, Josef … 113
Varga, Kamil … 39
Vondrouš, Roman … 94
Vreeland, Nicholas … 165
Vybíral, Marek … 113
Vybíral, Martin … 177

Watriss, Wendy … 113

Zahradníček, Jan … 139
Župník, Peter … 39
Žurav, Petr … 24

SEZNAM ZKRATEK

ÚV ČSTV – Ústřední výbor Československého svazu tělesné výchovy

OPBH – Obvodní podnik bytového hospodářství

VUS UK – Vysokoškolský umělecký soubor Univerzity Karlovy

FTVS – Fakulta tělesné výchovy a sportu

SVU Mánes – Spolek výtvarných umělců Mánes

SPŠG – Střední průmyslová škola grafická

VŠUP – Vysoká škola umělecko průmyslová

ROH – Revoluční odborové hnutí

QEP – Qualified European Photographer

UŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

LHOTÁK, Zdeněk. *CORPUS DELICTI*. 1. vydání. Rakovník: Rabasova galerie, 2019.

LHOTÁK, Zdeněk. *DIS-TORZA*. 1. vydání. Praha: KANT - Karel Kerlický, 2009. 101 s. ISBN 978–80–7437–004–5

LHOTÁK, Zdeněk. *Hutní cech*. Praha: FAMU, 1985.

fud.ujep.cz/fotografie/o-atelieru/

skolamichael.cz/

ZDENĚK LHOTÁK

KATARÍNA PLESKOT KOLLÁROVÁ

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Opava 2020

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus
Oponent: doc. Mgr. Josef Moucha

itf
Institut tvůrčí
fotografie FPF
Slezské univerzity